

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100165 6921

v

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

40
1937

Mari Miki pseud. för:
Lindqvist, C. G. O. 8.

Dagsländor

af

Mari Mihi.

STOCKHOLM
FR. SKOGLUNDS FÖRLAG.

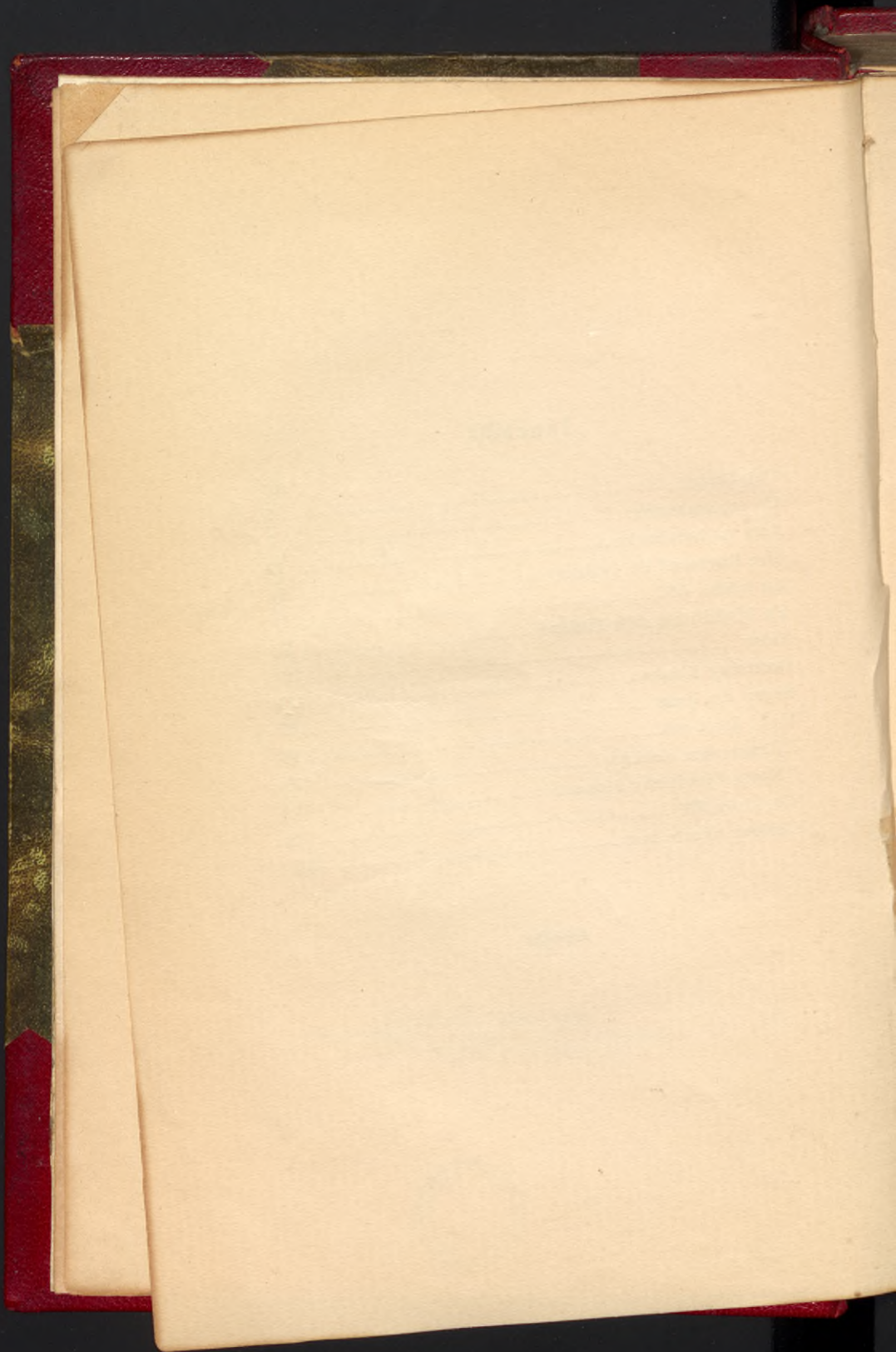
NORRKÖPING 1898
JOHAN JÖNSONS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG
(f. d. M. W. Wallberg & C:o Boktryckeri.)

Innehåll.

	Sid
Dagsländor.....	5
En septembersaga	7
Bara en hundracka	39
Sire Raymond de Janboisy	51
En hjältes död	61
En hjulhistoria från Finland	77
Tröst	117
Drottning Blanka	123
Sagan om ljuset	143
Hvad lifvet gaf.....	155
Stjärnan som slocknar	173
I Nowo Djewitschy Monastir	179
När Visby föll	193
Världens rikaste man.....	205

Dagsländer.

Att fladdra omkring några timmar öfver blomsterströdda ängar, det är dagsländans lif.

När solen dalat i västerled, när irrblossen tändas på öde mo och vandraren vilsnar i skogen, då är hennes korta saga slutad, då slumrar hon stilla på de fält, af hvilka hennes vingar lånat sina färger.

Hon vet, att i morgon andra sländor skola tråda dansen, att hon själf skall vara gömd och glömd. — Än sedan! Hvad bekymrar det henne, om hennes lif är litet kortare än de andres. Hennes lott är dock bättre än deras.

Hon slipper se solen svika, hon slipper se sommaren vissna, hon slipper se svanarna fly. Hennes lefnad är fager som kärlekens dröm och kort som hoppet om lyckan. För henne ensam är hela lifvet en dans på rosor i blåa näjder, jublande af fågelsång och konvaljedoft, tills hon sakta sjunker

*ned dit alla andra sjunkit likt fästets fallande
stjärna och höstens tröttnade blad.*

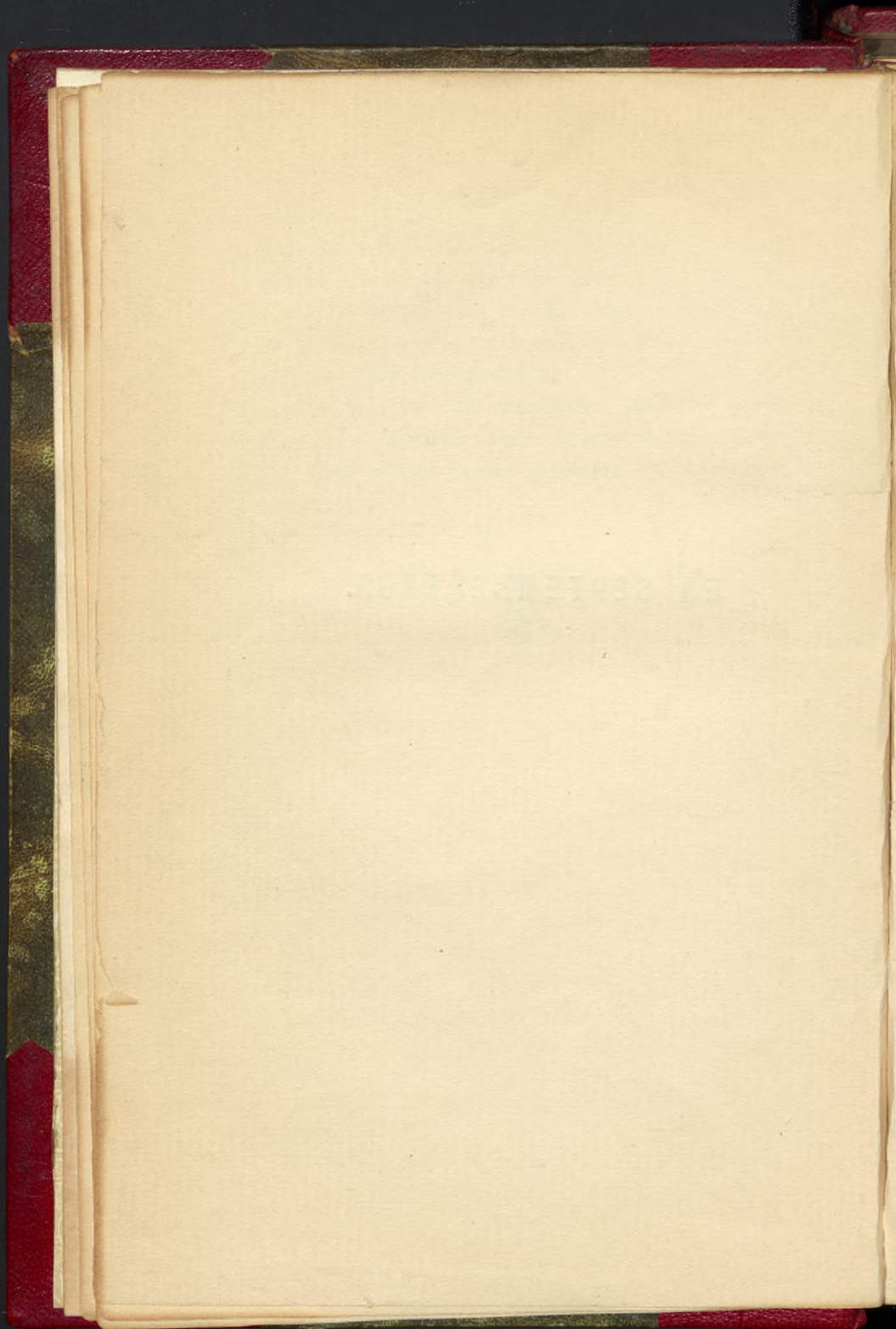
*Hon börjar i lek och hon slutar i lek. Ack,
de lycklige bland oss äro de, som aldrig förändras,
de, som sluta som de börjat.*

*Så fladdren då dagsländor, fladdren några
timmar i Junifröjd öfver blomsterströdda ängar.*

*Edra vingar voro ej skapta att bära eder
längre ...*

EN SEPTEMBERSAGA.

En Septembersaga.

Den däfna, månlösa höstkvällen hade skrämt inomhus alla badgäster, som ännu dröjt sig kvar på Saltskär, hade drifvit dem in i sina gistna, oeldade korthus, där de sutto och kurade i skumrasket omkring tébrickan, under det herrarne med dvalna händer ordnade de tjugusex papperslapparne på femtioelfva olika vis för att få en kvistig vira bedrifbar, innan de med en hopplös axelryckning, följd af en hädelse åt lyckan slängde dem i bordet och satte beten.

Strandpromenadens långa länga, döpt, jag vet ej hvarför, till Den smala vägen, tycktes ändtligen börja uppbära sin trånga titel. Trist och enslig låg den där, trumpet bidande öfver-

gifvenheten; dess djupa, rägnbundna flygsand förrådde ej mera något namn, vårslöst tecknad med parasollspetsen af en sysslolös, behandskad liten labb, präglades ej som förr af tenniskängornas rutade gummisulor.

Men då och då singlarde sakta ett vissnadt, frostbitet kastanjeblad ned till dem, som fallit förut; småningom samlades de därnere att skrupna, multna och förintas, de fordom lyckliga, som skälft af fröjd, af minutens jublande fröjd, vid vindens svala, flyktiga kyss.

Villa Vestra, Saltkärs stoltaste sommarpalats, bjöd dock i sorglös dristighet nordens kulna, skumögda september spetsen, där den låg och tindrade likt en exotiskt brokig japanesisk papperslykta i en syrénerså. Från de öppnade fönstren välde i vida vågor ett stort, varmt ljussken, hvars skilda reflexer mot det vindlösa hafvets kvällsömniga dyningar togo sig ut som slingrande, trollguldsskimrande spiraler, de där långsamt och beständigt tycktes borra sig ned i det svarta, blanka djupet.

Ett tjugtal väl klädda, leende och världsvana män och kvinnor sade hvarandra små älskvärda elakheter på ett stilla och fridfullt, kanske litet

vårdslöst sätt i den rymligt tilltagna salongen, hvilkens fadda karaktär af tillfällighetsbostad skickligt maskerades af en massa moderna, praktiska och stillösa möbler jämte hvarjehanda grannlåtsgrejor från alla fyra väderstrecken, en sammanbyggtning, hvori särskildt yngre fruar älska att gifva gestalt åt förlofningstidens skiftande funderingar på det blifvande hemmet, och som förvandlar det, hvilket annars så att säga skulle stöta i möbelmagasin till det trefligaste tillhåll man någonsin kan drömma sig.

Jag har ofta tänkt, att om någon fjärrskådande »modern aand» ville stänga till ett dylikt rum och bryta axet af nyckeln samt lagligen förordna, att det ej finge öppnas på ett par, tre hundra år, skulle det framställa en vida mer helgjuten bild af vår tid samt det i mångt och mycket konstiga och beaktansvärda och fina och idiotiska däri, än hvad ett dussin senfödde forntidsforskare kunna rå med, de där en gång skola slå sig ned och med tillhjälp af de kulturhistoriska samlingarnas årtullar och urvisare arbeta sig skalliga för att fröjda en häpen värld med skildringen af, huru du och jag egentligen hade det i nådens år 1898. Detta är en tanke,

som fördelaktigt skiljer sig från de flesta andra därtutinnan, att den måhända vore värd handlingens äreskrud.

Saltskär hade från begynnelsen varit ett skärligen anspråkslöst samhälle, som låg och sof borta i en afkrok, där Bohusläns kala klippor halka ned i Kattegatt, en bortskymd plats i lä om stora stråkvägen, där man badade och seglade, skvallrade och friade på ett mildt och öfverseende sätt, som hade föga gemensamt med yrkesbadorternas skandalhunger och dräktombytten. Så hade det varit och så vore det väl än, om inte Lizzie Wahren råkat dödligt stöta sig med de öfriga direktionsmedlemmarna i Marstrand och likt Aeneas kuskat i väg att eröfra sig ett nytt rike. Hon hade hört Saltskär omtalas som en slags halfvild näjd, och som det äfventyrliga alltid haft sin dragningskraft, för hon dit med sin kammarjungfru, sina pudlar, sin Fritz, sina nitton koffertar, sina nerver och sin dotter.

Ortens stillsamma, beskedliga stöttor verkade för mycket kalikå; endast ett fåtal af dem befanns tillräckligt märkvärdigt att slippa in i Villa Vestra, men till förstärkning lät hon i dussintal

sina vera-violettadoftande biljetter med de utdragna, svårlästa bokstäfverna löpa riket rundt med upprop till sina vintervänner att hjälpa henne slå ihjäl eremitstämningen på Saltskär och att göra platsen till den enda möjliga.

Så kommo Brandlings dit med Berndt Bergk och Tarras Ulff jämte en del älskvärda och väluppfostrade dagdrifvare, som jagat på Vallö några veckor mot sensommaren, så att sedan ytterligare ett slags utslitet preussiskt Gud-vet-hvad-Rath samt en gammal siratlig Mrs Leighton med fyra långa, slanka, evigt rodnande döttrar blifvit indragna i tranedansen, fick Lizzie Wahren slutligen ihop ett litet elithof, som hon styrde med den samlade erfarenheten af ett obestämdt antal säsonger.

Många människor undrade och undra förmodligen ännu — ty när slutar väl folk att undra — om fru Wahren någonsin haft hvad man kallar tråkigt, om hon lefvat hvardagsmänniskans gråa lif en enda dag af sin fladdrande lyxtillvaro. Att spåra det i hennes drag hade aldrig gått för sig, och inte var det stort värdt att komma med några enfaldiga funderingar, om hon sörjt sin dotters fader, ty Hack Wahren

hade hunnit ställa till med så mycket krångel och vidlyftigheter under den korta tid, som blef hans, att då han för evigt slöt sin spotska tju-sareblick efter sin sista filet à la Wahrendorff, fanns det inte en lefvande själ, som önskade honom åter till denna lekamliga skröpligheten.

Med sin af sporttermer och slangord myllrande, på de mest oväntade uppslag bjudande konversation, med sin yppigt eleganta, ormlikt smidiga figur, iförd en toilett, hvilken mera stämde med hennes utseende än ålder, föreföll hon baron Brandling föga olik den stolta, strålande flicka, som satte hans äfventyrarehjärta i brand i midten på 70:talet, då han tog sina första fjät på politikens vingliga, försåtliga stråt.

Flott karl för resten Erland Brandling, och den ende man i världen, till hvilken Lizzie Wahren tvungits att se upp; alla de andre hade endast sett upp till henne. Han lefde midt uppe i striden, stod där rak och förbindlig med sin orubbliga tro på lyckan i politikens och konjunkturernas svindlande hvirfvel, rastlöst kämpande för sitt långsamt vikande partis bestånd och sin ställnings hållbarhet med ett lejonmod, som förde tanken långt tillbaka, bort till renässansens storsvenske hjältar, hvilkas direkte ättling

han ock var. Då och då lyckades han fördelaktigt afyttra en skog eller löpte någon af hans hästar sig till ett pris, hvilket skänkte både ägaren och djuret en smula andrum. Han hade en fenomenal förmåga att jonglera med sina affärer, att med yrkesspelarens fatalistiska kallblodighet se den mest hopplösa situation i hvitögat; han skulle gjort sig ett namn som finansminister i Portugal, ehuru det torde vara osäkert, om han skulle antagit en kallelse därtill.

Dottern var i allo fadern lik, en duktig, ostyrig tös, ett världens barn, en ärkesnobb med armar och ben som slängde och dängde åt alla tänkbara håll, men alltid med en viss grace, fullflugen i alla sorters onyttiga talanger samt hjälplöst okunnig om till och med begreppet huslighet. Med sitt öfver öronen nedkammade, rika, burriga hår, gult som korset i Sveriges fana och fritt från svenskornas ledsamma särlyte att förtunnas vid tinningarna, med sin högblå, dristiga blick minde långa Mari Ann närmast om en vacker, äfventyrslysten page från drottning Kerstins glada hof.

Sedan hon till banjo sjungit några af Yvette Guilberts och Cissie Lofthus' slagdängor, i öfverdådlig lefnadslust tolkade med hennes från

allt slags pryderi kemiskt rena följungsfasoner, hvilket allt drifvit purpurn högre på de fyra misserna Leightons mjälla, anglosachsiska persikokinder, strök hon omkring en stund bland sällskapet, lotsande sig fram mellan atenienser och konsolbord, urnor och chrysantemumgrupper med samma själfmedvetna säkerhet som ett skalligt boulevardlejon på Pavillon d'Armenonville, muntert pladdrande en hel hoper, som alldeles lika gerna kunnat förbli osagdt — tills hon hamnade bredvid honom, som en gång varit hennes skol flickskärleks blåaste dröm.

Hans granne vid supén hade nyss dragit sig tillbaka för att intaga sina järnpiller, och nu satt han där vårdslöst tillbakakastad i en emma med blicken ännu dröjande vid den dörr, hvarigenom Märta Wahren försvunnit. --

Nej det var inte mycket kvar af det, som en gång gjort Berndt Bergk till »den vackraste karlen på sin tid.» Det glesa håret hade ljusnat starkt vid tinningarna, den skarpa gåsfofen vid ögonvinkeln samt de ovaxade mustascherna, som föllo ned i en svart kaskad öfver de tunna, raka, färglösa läpparne gäfvö något trött och utslitet åt den högdragna, härjade profilen.

— Har du några cigaretter på dig? — Jaså

tack! Murattis, nåja, di går ju an. Märkvärdigt att du aldrig fått smak på Fennia. — Isch hvad tror du det bekommer mig, om gumman Leighton påfåglar upp sig och ser härsken ut, när jag bolmar på ett litet tag. Den svarta boken säger — har du hört, att jag döpt la chronique scandaleuse till det; man bör ju vara fosterländsk, det ligger i luften — nåja, den påstår, att gumman näppeligen gifvit upphof åt fyrväpplingen samt att de inte heller äro systrar, utan att hon är en ljuf förening af duenna, hårfrisörska och maskös samt att de om vintrarne uppträda på the Empire under namn af the four Poppies, syndigt sprattlande med benen och sjungande Down the Leicester Square med mera dylikt. — Jo, så'na bekanta har man. Hvad tycks?

— Nå än se'n! Hvad bekommer det oss. Men vet du Mari Ann, jag tycker inte om, att du är så där begifven på nikotin. Det kan då aldrig vara nyttigt för fruntimmer. Jag kände en ung —

— Fägnar mig obeskrifligt, att du värdigas intressera dig för mitt enkla välbefinnande, kom det ur ett rökmoln, som kunnat mörda en bikupa. Därpå en oktav lägre: — Nå, har du letat upp några nya fullkomligheter hos prinsessan?

Såg just, att du fått språklådan på vid gafvel under supén — hon gaf dig ju till och med ett slag med solfjädern, ett sådant där som Reszke brukar få af Emma Calvé i Carmen. Hade aldrig tänkt, att Märta Wahren kunde gå så långt i likhet med oss andra svaga förtappade varelser.

— Men mitt älskade barn, tror du inte som jag, att vi sysselsätta oss alldeles för mycket med fröken Wahren. Det bästa vi kunna göra är nog att lemna henne fullkomligt i fred. Hon är ju så ömtålig, så främmande för oss andra som möjligt är.

Mari Ann satt tyst en half minut, hvarunder hon hann rikta den tätande atmosferen med ett halft dussin formfulländade rökringar. Så slängde hon bort den slutade cigaretten, stal med antikens heliga lugn en ny direkt ur Berndt Bergks ficka, tände och askade betänksamt af den mot näsan på en lustigt grinande terra-cottasatyr.

— Jag vet inte hvad jag egentligen skulle vilja ge till för att hon skulle bli riktigt lycklig, riktigt *gränslöst* lycklig. Inte på det där lättvindiga viset som du och jag, med hästar och hundar och middagar och baler och uppslupna

nachspiel, utan att hela hennes lif skulle bli så där änglaljuft som hon själf. Men jag fruktar, att det aldrig kommer att bli så.

Berndt Bergk drog ihop ögonbrynen. Det var just hvad han själf tänkte — ja, än mer, det var hvad han själf visste.

— Har du märkt, att sådana där som hon, de passa inte alls för denna världen. Vindarne äro för hårda för dem eller hvad det nu är. Skulle hon älska utan att finna genkärlek, blefve det hennes död, Berndt. Men jag tror knappt, att hon någonsin har funderat på det där. Hon är ett helgon; inte en så'n där Nitouche inte, utan ett riktigt prima veritabelt ett, så när som på glorian och den där grufligt själfbelåtua, snörpta minen, med hvilken de bruka vara behäftade på gamla kyrkomålningar. — Nå, vi sutto och språkade i går kväll till sent in på natten. Inte säger hon då stort mycket, men man kommer så rysligt bra öfverens med henne i alla fall. Hvad hon måtte ha varit förskräckligt ensam, stackars liten. Modern har bestämdt lemnat henne alldeles för mycket åt sig själf. Hur är det, kände du fru Wahren förut?

— Ja, vi voro bekanta.

— Äfven innan hon blef gift.

— Äfven innan hon blef gift, ekade han.

Mari Ann gjorde sig inte mödan maskera en gäspning.

— Nej, i kväll är du då katten så trist gamle gosse eller också vill du ned till herrarne i spelrummet. Nåja, frid vare med dig då! Jag skall gå och tala med gumman Ribe om själavandringen — hon påstår, att man får vara nöjd, om man inte rent af blir åkarkamp. Måtte inte ha stora förväntningar på framtiden, stackars människa.

Berndt Bergk nickade och försvann nedåt. Men kortlapparna lockade honom ej denna afton, utan han gick ned i stallet, sadlade och red ut öfver de backiga, steniga landsvägarne, som slingra sig fram mellan Bohusläns kala klippor. Det var hans vanliga medel då de tunga tankarne kommo.

De hade aldrig sett hvarandra, Märta Wahren och han, förrän nu på Saltskär och skulle aldrig se hvarann vidare. Men första dagen han kom dit och fann henne med modern före sig där, visste han, att det ännu fanns ett oskrifvet blad i hans krönika och att detta blad skulle bli mycket, mycket bittert att stafva sig igenom.

— Hvad har det blifvit af gamle Berndt,

den frågan låg tydlig, fast outtalad i ögat på alla dem, som känt honom förr och som sågo honom nu. Han, som fordom aldrig lemnade ett middagsbord utan att hans bleka drag färgats af den glädje vi lånat från södern, utan att han berättat någon historia, hvilken lemnat det rent tvetydiga i ett svindlande fjärran, han satt nu så försagd och ödmjuk som publiken i tempelns förgård, och yttrade han något, sökte han leta fram det mildaste, renaste och bästa, som låg och slumrade i hans besvikna, ensamma hjärta.

Och hon, hon var så olik de andra flickorna, de bullersamma, klarvakna ungdomarna, som sportade och pratade tok och buro sig åt så lång dagen var och ett drygt stycke på kvällskröken. De hade näbbar och klor att klösa sig fram med de voro tränade för den tid de lefde i, *nysilfveråldern*, de läste tidningarna och låtsades följa med i kvinnofrågan. Deras tankar gingo närmast till en våning vid Strandvägen, en resa till Monte Carlo, eller ett juvelarmband från Möllenberg.

Hennes barndom hade varit ensam och glädjelös, och lifvet går ju oftast på den låt, hvar till barndomen stämt tonen. Tidigt änka hade

modern kastat värden om Märta på en betald guvernant, icke en hjärtegod, tungfotad Fräulein eller en sentimental, frikyrklig miss med guld-bågade glasögon och ett vemodigt minne af honom hon en gång älskade, men aldrig fick, utan en af dessa hysteriska, hjärtlösa bonnes, som draga jorden rundt med sin brokiga trasgrannlåt och sin kroniska okunnighet.

Aldrig gingo de ur hennes minne, dessa långa, mörka nätter, då hon låg ensam och snyftade, dödligt uppskrämd af den vidskepliga katolskans grufliga spökhistorier, de hårda bannorna och värst af allt den fullkomliga hjälplösheten, ty m:lle Clemence hade lätteligen lyckats inbilla fru Wahren, att Märta var en trilsks unge, som nog skulle arta sig bara man från början tog i med hårdhandskarna och inte lade fingrarna emellan. Hennes enda tröst hade varit att tänka på fadern, som hon knappast mindes, men hvilken hon i sitt lilla hjärtas oskuld och enslighet tilldelade flera ädla och ståtliga egenskaper än han förmodligen ens kände till namnet, ty det påstods om Hack Wahren, att han ärftt allt hvad han ägde utom hufvudet och hjärtat, hvarför det var som det kunde med båda.

Och så hade hon blifvit denna slutna, ve-modiga flicka, kring hvilken ensamheten alltid sväfvade; hvars mun så sällan rördes till ord, men aldrig till att söka förståelse eller medkänsla, och hvars alla tysta tankar endast sökte en fattig smula tröst i minnet eller hoppet, såsom vi ju alla medvetet eller omedvetet för sed hafva.

Ty ingen af oss har någonsin lefvat i nuet, emedan något dylikt helt enkelt icke finnes. Nuet är en hypotes, en punkt utan längd eller bredd, som man nödgats uppfinna för att skilja det som varit från det, som skall ske, den smärta som lindrats från den fröjd vi alla hoppas på.

Denna oförklarliga instinkt, kanske ett matt återsken af en högre vishet, vunnen i en tidigare värld, som ofta är oss af vida större gagn än det ljusaste förstånd, än den mest vidtomfattande människokänedom, sade henne, att äfven Berndt Bergk lidit mycket och länge; den kom henne att vända sig bort från allt, som hviskades till hans nackdel, kom henne att i honom se denne andre vi ständigt söka för att ständigt åter förlora.

Berndt Bergks lämplighet som sällskap åt en ung flicka hade blifvit både dryftad och be-

stridd — med eller utan skäl, det vet man ju aldrig. Men sedan äldre brodern några år förut på Algiers sandbankar slutat en ojämn strid med kommabacillen och lemnat åt den efterlevande alla de bergkska gårdarna åt Tivedshället, hade man, eget nog, skiftat mening. Och hvad som nu än månne hafva sagts om gamle Berndt, men aldrig kunde han slå sig ned i ett rum, där de hade späda barn eller gamla hundar utan att de skockade sig omkring honom som fåren kring herden. Så länge hundar och barn hylla sig till en människa, är det inte så farligt med henne som illviljan kan låta påskina.

Han hade farit hårdt fram med lifvet, och lifvet hade ej heller sparat honom. En gång hade han ock mött det där de kalla kärleken, men denna enda gång hade varnat honom för ett andra möte. Han hade pröfvat hela bitterheten af ett gyllene armod tills broderns slutliga frånfälle gjort honom rik och mäktig och afvundad, tills han från den fordne obetydliga vildbasaren blifvit en af rikets herrar, hvars ord kunde betydt så mycket, om han ej numera haft så litet otaldt med den värld, där han först fann Märta Wahren.

Så måste han då lemna Saltskär, inte i mor-

gon, inte brådstörtadt, men inom några dagar för att ej ge uppslag till ytterligare utläggningar. Honom själf brydde det mindre än intet hvad de kunde ha att säga, ty han var länge, länge sedan förbi allt dylikt, men här fanns ju en annan han måste söka skydda. Mari Anns senaste ord, sammanställda med ett och annat, som halkat ur herrarne i rökrummet om nätterna, hade bragt honom till insigt om, att man börjat lägga märke till den blyga, kanske omedvetna sympati hon skänkt honom, att man börjat undra, om ändå inte — nej, det fanns ingen annan utväg, han måste bort. —

Hans beslut var taget, och ett beslut af hvad art som helst, det stärker och höjer; det är som en frisk bris; det blåser bort all tvifvelsjukans och själfosäkerhetens hopade dimma.

För resten, hvad tjänade det till att tänka på allt det där vidare. Han kunde ju ändå inte gifva henne annat än den fattiga återstoden af sitt stackars söndervecklade lif, och den gåfvan var alltför arm i gengäld mot Märta Wahrens kärlek. Det var förbi nu, det låg bakom honom allt det där, långt, långt bakom honom som ungdomen och lyckodrämmen.

Han förde handsken till ögat och strök ha-

stigt bort något, som ej funnits där förut. Så vände han hästen tillbaka mot Saltskär, red hem och hamnade i spelrummet just som Tarras Ulff för tredje gången gick kodilj i omvingel.

— Jojo, lifvet har sina bittra stunder, suckade gamle Tarras och satte undergifvet sin tiomastare.

* * *

Det var den sista kvällen, och han satt ensam på societetshusets vida sjöveranda, ensam med sin korta alrotspipa, hvars glöd i skymningen vaknade och somnade likt drakögat i grottans dunkla halfdager, satt där och skådade håglöst öfver de svarta skären och det svarta hafvet mot det röda strecket vid synranden, som sade hvar solen dalat.

Bredvid honom låg uppslagen med ryggen i vädret det lilla häfte, som följde Pelle Molin öfver till odödligheten, kvarglömdt af Mari Ann, hvars bana vanligen markerades af söndertuggade cigarettmunstycken och ständigt outlästa romaner. Från salongen hördes svag Délibes vemodigt sköna vals ur Coppelia, framtrollad af Gladys Leightons smala, ringtyngda fingrar.

Stackars Gladys! Berndt Bergk hade nästan

tyckt synd om henne, då hon på förmiddagen bedt om hans porträtt innan han reste, ty det hade synbarligen kostat henne mycken ångest, innan hon vågat stamma fram sin anhållan. Och han hade till och med gått så långt i förekommande hänsyn till hennes känslor, att han förbehållit sig hennes eget i utbyte, för att Gladys Leighton ändå skulle kunna tro, att Berndt Bergk verkligen satte något värde på en påminnelse om hennes sprakande, svartögda färging.

Egentligen hade han börjat tycka synd om alla människor, och det är måhända den enda riktiga utgångspunkten för all filosofi.

Kände han sig tryckt och nedstämd där han satt, bidrog ej heller den hopplösa grå höststämningen att göra honom lättare till mods. Jag vet inte, hvarför de flesta människor göra sig kvicka och lustiga öfver att vi så ofta tala om väder och vind, ty de borde väl inse, huru troget humörets stigande och fallande följer barometerns. Och denna afton var så skärande dyster den kan vara en mulen septemberkväll, då sommaren bland fallande blad och frostbitna blommor kämpar sin sista förtviflade strid med

förgängelsen, innan den går i den stora, stärkande hvilan under det hvita bårtäcket.

Om några dagar skulle kottieriet vara sprängdt, de flesta för att råka hvarandra åter på vinterkampanjens bonade valplats, endast tvänne för att beständigt vandra åt skilda håll. Sista vintern hade Wahrens tillbragt någonstades nedåt Tyrolen, men nu skulle Märta föras ut; det hade dröjt länge nog redan, tyckte modern, som varit fullfjädrad vid fyllda femton.

Så att nu stod hon framför sin första säsong — sin första säsong! — Hvad Berndt Bergk måste gå långt tillbaka, alltför långt kanske för att minnas när den tiden en gång varit hans.

Det förflutna drog förbi honom, och han såg dem åter för en minut, såg dem åter de starke och de svage, de skrattande och de kvidande, som spelat emot honom i komedien innan han gick bort från skådeplatsen att söka det han hade kvar af sig själf.

Han mindes dem alla, mindes det lif eller det surrogat för lif, som dansas fram därborta, den oafbrutna slängpolskan genom teatrar, balsalar, guldkrogar och salonger år ut och år in tills både Westerlund och Kneipp taga sin hand från dem och de med sitt älskvärdt förbindliga,

kanske litet utslitna leende — detta leende, som dolt så troget hvad de hoppats och lidit, hvad de vunnit och hvad de mist — kuska i väg för att gäspa ihjäl sig af spleen vid Karlsbads sprudel eller på Ostendes Kasino. Och då de en vacker dag komma hem igen, göra de sin sista promenad i vagn åt Solnahället, följda af sina såta, sörjande stallbröder och -systrar med den oslitna psalmboken i ena fickan och inbjudningskortet till aftonens diner i den andra.

Så skulle det bli äfven för henne, eller ungefär så, det visste han, ty melodien varierar föga. Och han måste låta det gå så, fick ej räcka henne handen att föra henne öfver. Han kunde intet göra, intet — —

— Hvad tänker ni på, kapten Bergk?

Där stod hon framför honom i skymningen, smärt och hög i sin hvita, vajande klädning, stod där och såg på honom med sin stora, skygga blick.

Det dröjde en stund innan han svarade. Uppmätt i sekunder var den stunden ej lång; dock längre än hvad som behöfdes att taga en människas lif.

Men när tystnaden blef så lång, att den måste brytas, började han tala. Ansträngd och matt

var hans röst, men lugn och lidelsefri likt en mans, den där ej mera kan nås af glädjen eller smärtan, emedan dessa båda endast äro honom som en färglös nattens dröm, hvars skilda scenerier plånas ut och försvinna allt efter det de draga förbi slumrarens syn.

— Hvad jag tänker på, fröken Märta. Jag tänker på en stackars vän. Hans saga är mycket dyster; den liknar den dag, som är. Vill fröken höra den — vi ha visst ännu en stund på oss, innan de börja dansa i salongen.

Märta Wahren svarade ej, men hon bleknade litet, ty hon kände sig stå framför den timma, mot hvilken de flesta af oss blicka tillbaka med det vemod, som tiden endast skärper. Märta Wahren svarade ej; hon satte sig stilla ned och lyssnade.

— Jag har sällan haft ordets gåfva, och berättarens konst läres ej, men man får göra så godt man kan, när man ej kan göra så godt man vill. — Men fröken måste taga min kappas öfver axlarna först; landvinden börjar kyla — nej, kölden och jag äro längesedan förtrogna.

Han satte sig åter ned och tände sin korta alrotspipa, hvars blåa rök sakta gled hän för altonbrisen. Skenet af den hastigt förbrunna stryk-

stickan stälde för ett ögonblick i Rembrandts egendomliga, partiella dager hans vackra, trötta ansikte, hvilket kanske bättre än han själf talde den gamla saga han gick att berätta.

— Vi tjänade som kamrater under samma fana, och han var hennes stora hopp; han bar på sina smala skuldror alla de möjligheter till bemärkthet, hvilka de spattbrutna skvadroncheferna småningom sett halka sig förbi såsom yrkesspelaren ser den ena guldhögen efter den andra halka ned i croupierns påse tills han ej mera har något att sätta på de trettiosex rutorna.

— Löjtnanten har tagena i sig, löjtnanten kommer att rida för brigad, — brukade öfversten profetera, och det var ingen, som afundades honom hans utsikter till befordran, ty vi höllo alla af honom och vi skröto med att ha en uppgående stjärna bland de jämnstrukna stearinljusen vid mässen. Slutligen började äfven de gamle generalerna få korn på honom så att han blef antagen som aspirant vid staben och reste upp till hufvudstaden som d'Artagnan till Ludvig XIII:s Paris, ty bägge väntade ungefär lika mycket af en gifmild framtid.

Försedd med rikliga rekommendationer och med ett namn, hvilket ännu gick tämligen bra

som borgen, blef han gunstigt mottagen i sällskapslifvet. Där träffade han snart sin belle dame sans mercy, och hon lärde honom snart intigheten af hans stolta eröfraredrömmar, hon stal hans aktning för sig själf, hans förhoppningar och kraft. Han berättade henne den gamla, gamla historien, hvilken dock skall låta som ny, när en gång de tvänne sista människorna berättade den för hvarandra, och hon sade sig älska honom såsom hon sagt sig älska så många gånger förut, och han trodde henne, min stackars vän, trodde henne trots allt, som sades, att hon hade en annan rikare förbindelse, och att han själf endast tjänade som reserv, ifall denne andre skulle klicka.

En dag frågade han henne härom, bad henne ärligt att af kärleksfullt öfverseende med hans svaghet skingra de tvifvel, som oafbrutet hopats.

Men då, fröken Märta, då svängde hon om på klacken och skrattade och gick, gick bort att varda den andres maka ...

Berndt Bergk tystnade ett ögonblick, och den hos honom sällsynta häftigheten i de sista orden var borta då han fortfor:

— Under hela denna tid hade han skamligt vårdslösat sin tjänstgöring, som ju skulle visa

hvad han egentligen dugde till, och man lät honom förstå, att vägen till befordran var stängd, att hans utsikter vid staben krympt ihop till ett intet. Nå, detta kunde nu knappast smärta honom mer; det första slaget döfvar ju svedan af de andra. Men han ville ej komma tillbaka till sina fordna kamrater; han var ju numera det sämsta af allt: ett förloradt hopp, en som svikit sin moder, sitt land och sitt regemente. Han hade lyssnat till sirénsången vid stranden, hade ej haft kraft att styra båten genom bränningarna mot målet.

Med sänkt hufvud gick han upp till de gamle generalerna och tiggde om transport till ett hufvudstadsregemente. De tyckte sig ej kunna neka sitt söndagsbarn denna sista gunst — och så blef han lejonet för dagen. Han, hvars röst kanhända skulle ledt hjälteleken på ärans fält, han blef en själfgjord clown åt sällskapslifvets Harlequin och Colombine, en stackare, som spolierade hvad han hade kvar af geni på kotiljongsturer och nya halsduksfasoner. Man kunde knappast beklaga hans öde. Det var för litet för tårar, för grymt för löje.

Så dref han länge omkring, vilse i världen, en rullande sten, på hvilken ingen mossa gror,

tills han träffade henne, som förde honom tillbaka till visheten, som lärde honom, att den blåa blomman endast växer på lidandets stig, och han var glad, att det förunnats honom vandra den vägen för att finna den blomman.

Han hade aldrig kunnat få rätt klart för sig, huru de kommit så mycket tillsammans som de gjorde den korta tid, som gafs dem. Ty han var en stel, otillgänglig man, hvilken egentligen aldrig, som man säger, sökte någon människa, utan som förde sitt eget, ensliga lif midt i vimlet.

Han visste blott, att det vändt åter det där han ständigt undvikit att möta, visste blott, att han gärna skulle gått tillbaka till sitt flydda, bekymmerfyllda armod, endast han kunde få bedja henne följa honom dit. Men det var för sent, det var för sent då, fröken Märta. Han liknade honom, som vandrar genom höstgul skog och som vid kanten af vägen finner en liten blomma, olik alla andra, men som han dock såväl känner igen. Det är en stackars liten sent utslagen primula som dröjt sig kvar sedan alla hennes syskon äro borta.

Han stannar och ser på den med den blick man har då man skådar tillbaka, stannar och tänker på hvad som kunde varit. Så manas han

af det tunga vemodet i trädens sång tillbaka till hösten. Och han sänker sitt hufvud ned och går vidare. Men den lilla blomman vid kanten af vägen minnes han så länge han vandrar genom skogen. — —

Så lydde Berndt Bergks historia. Han tyckte det var öfverflödigt tillägga, att den kvinna, som svek honom, var Märta Wahrens mor. — —

— Och hon, älskade hon honom tillbaka?

— Det fick han aldrig veta, fröken Märta, det fick han aldrig veta. Han hade pröfvats nog ändå att han äfven skulle bära detta. Ty här vore ju vissheten antingen om det ena eller det andra lika bitter. — Men de ha visst börjat dansa därinne — kanske fröken tillåter...

— Dansa — nu — nåja, hvarför inte.

Hon vaclade till och skälfde svagt i hans famn, då han lindade armen om hennes lif och stack ut i dansens ystra vågor.

— Ah, det var en härlig vals; men det är ju också kaptén de kalla valskungen?

Berndt Bergk log blekt; den frasen hade han hört oändligt många gånger förr, men såsom nu hade han dock aldrig hört den.

— Jo, så var ju mitt gamla namn i den gamla världen. Nu borde det väl vara glömdt

för länge sedan, men skulle det ännu någon gång gå igen därborta, så minns, att fröken var den sista, den allra sista, som dansade med valskungen . . .

En annan kavaljer stod redan bugande framför henne. Men innan hon mottog hans arm, räckte hon fram sin hand och höjde bäfvande sin stora, skygga blick.

— Farväl då, kapten Bergk.

— Farväl, fröken Märta.

Så vände han och gick, gick ut ur hennes lefnad. Förgäfves korsade Gladys Leighton hans väg då han lämnade salen; hon fick endast en bugning. Än sedan, den andra hade ju knappt fått mer!

Men i badhusparkens halfdunkel uppfångade han en skymt af Lizzie Wahren, tungt hängande vid Erland Brandlings arm . . .

Dagen därpå reste han hem till det ensliga godset på Tiveden, for bort från sitt flydda lif, från dess förvillelser och flärd, for bort att sluta lefnadens dikt vid skenet af det ljus, som tändts så sent, men som lyste klart långt, långt sedan passionens lockande irrbloss och glädjens flammade lusteldar falnat ned, det ljus som lyste

honom troget genom grämelse och bitterhet till frid och frälsning.

Märta Wahren såg han aldrig mer, och det var kanske bäst så, bäst för honom åtminstone. Han slapp se modern lefva upp och taga gestalt i henne, slapp se hennes namn inbrändt på företalets ilande budkaflar, slapp deltaga i de banala, offentliga fester, där hennes medverkan ständigt innebar öfverfyllt hus och ett nytt kapitel i den svarta boken.

Hon gifte sig ej förrän inemot trettioalet, ehuru anbud hade haglat alltsedan hennes första säsong. Alla människor undrade häröfver, och hvar och en undrade det elakaste han förmådde, såsom vi ju för sed hafva. Allehanda tydningar föreslogos utom den riktiga, allehanda vägar gingos utom den genaste.

Ty hvad som världen aldrig fick veta, var, att hon dröjt med sitt ja till Berndt Bergks bortgång, att hon hoppats tills hoppet svek, att hon väntat till det sista i trohet mot sin vårdags kung.

Det var detta som kom henne att med sin bländande blick af trött förakt höja på sina axlar åt världens lumpna klander som åt världens lumpna ros, att i likgiltigt öfvermod egga

och krossa frestelsens ringlande orm under sin smala blankskinnsko, detta, som låtit hennes gäckande, ystra skratt ljuga gällare än den ljuskygga smädelsens lömska hviskningar.

Ja, skratta kunde hon, kallt och klart som bärgsbäcken dansar om våren, men tårar hade hon ej att gifva mer ...

BARA EN HUNDRACKA.

2222 IN BURBANK

Bara en hundracka.

Då jag var elfva år, hade jag att läsa mig upp i elementarläroverkets fjärde klass, hvarför pappa vände sig till en gammal universitetskamrat med anmodan att rekommendera någon energisk student, hågad och lämplig att leda mina stapplande steg på de lärda mödornas knaggliga stråt.

Från det ögonblick gula giggen stannade med den nye informatorn vid Näsby trappa, kände jag, att vi aldrig samfäldt skulle kunna glädja oss åt något eller sörja öfver något.

En boren hyddans son hade han, efter hvad han själf påstod, arbetat sig upp med egna armar, ehuru det ständigt förblef mig dunkelt hvad han menade med detta upp. Hans korta, fransade byxor hade veck vid knäna och resårkängorna påminde mest om ett par dragspel. När han trodde sig obemärkt, snöt han sig i de fem

och kallade mig för snobb, emedan jag för sed hade att tvätta mig om halsen äfven söckendarne.

Allt detta skulle jag dock ärligt förlåtit honom, blott blickén bakom glasögonen varit en smula blid och förstående i stället för stickande och hvass, blott han insett, att jag varit bättre i behof af en smula sympati än af alla Euklides propositioner eller alla Cornelius' biografier.

Hade min far varit hemma på Näsby, skulle han otvifvelaktigt delat min motvilja för kandidat Ingelius, men pappa hade ju aldrig tid med mig. Han kostade på mig alldeles hvad som helst, skref dessutom då och då ett världsvist och förbindligt bref, men därmed basta. För resten vistades han ständigt i hufvudstaden, selsatt med politik och middagar.

Föregående höst hade där kommit en sjuk och utsläpad lösdrivare vandrande till godset. Inspektoren, som var en god människa, fast han svor och läste Fäderneslandet, tog sig den hemlöse stackaren an samt gaf honom rum och kost mot det att han hjälpte till med det lilla han orkade.

Färdig, så hette lösdrivaren, var bröstlidande och gick bort strax snön smält. De sista da-

garne satt jag på hans kammare ofvanför mangelboden, läste högt för honom ur Psaltaren och proppade i honom snask, som jag stulit ur skafferiet.

På slutet fattade han skyggt min hand och bad att få skänka mig det enda han lämnade efter sig, en svulten gammal hund, hälften pudel, hälften stöfvare. Jag lofvade honom dyrt att vårda djuret lika troget som han själf gjort det. Han tackade mig innerligt och så gick han glad och nöjd till den värld, där allt godt skall belönas, allt ondt försonas.

Hunden var tillräckligt ful och smutsig att tilltala en impressionist. Men han var ju ensam och sorgsen som jag själf. Och jag visste för en enda gång, att det ändå fanns någon som behöfde mig, någon att skydda, att jag inte var alldeles äfverflödig. Därför älskade jag honom trognare och sörjde honom bittrare än jag älskat eller sörjt någon annan varelse.

Han dolde legioner småkryp i sin raggiga päls, en Noaks ark en miniature. Men med böner och goda ord bevekta jag husmamsellen att låta pigorna bada och kamma honom en gång i veckan. Ty likt tolfte Karls Pompe skulle han naturligtvis hvila i sängen vid mina fötter.

Då han tyckte jag sof för länge om morg-
narne, brukade han luffa fram till hufvudgården
och slicka mig i ansiktet för att få mig vaken,
och råkade jag vända mig under nattens lopp,
uppfattades detta ständigt såsom någon slags
stum glädjeyttring, ty det klickade aldrig, att
han inte ljudligt dunkade med svansen i säng-
gafveln för att visa sig dela min belåtenhet.

Jag kallade honom Hogenschild, ty det var
nu det vackraste namn jag visste.

Omsider hunno vi till den sextonde Augu-
sti, min födelsedag. Aftonen förut kom där ett
väldigt paket från pappa, hvilket jag dock na-
turligtvis icke ville bryta förrän på själfva hög-
tidsdagen.

Hogenschild var inte hemma den kvällen.
En tid bortåt hade han flanerat kring grann-
gårdarne i friarefunderingar, och jag lät honom
visligen hållas.

Genast Gustava väckt mig, påföljande mor-
gon, sprang jag ur bädden och skalade med
själfvande händer omslaget från pappas födelse-
dagspresent tills jag stum och säll slöt till mitt
bröst det stora målet för alla mina tysta tankar:
en dubbelbössa med damascerade pipor! På kolf-
vens silfverplåt stod ingraveradt: »Till min äl-

skade son Jan-Axel den dag han fylde tolf år.»

I en handvändning kastade jag på mig kläderna och rusade ned. Ingelius, som ständigt var morgontidig, satt i den svala, stenlagda vestibulen och pluggade Vulgata, eller hvad det nu heter.

I detta nu var allt mitt agg bortblåst; alla hans tusende småkitsligheter tillgifna. Med ett glädjeron omfamnade jag honom och visade hvad jag fått.

Så ilade jag ned till parken, där det fanns otäcka, skrattande skator i öfverflöd att bomma på. Jag tyckte det var dumt, att inte Hogenschild var hemma, ty den hälft af honom där det rann stöfvareblod skulle säkerligen förmått sätta äfven pudelhälften i hänryckning vid åsynen af vapnet.

I ruddammen, aldeles invid stranden, upptäckte jag en stor, stensänkt lärftspåse. Sedan jag med tillhjälp af en humlestör fiskat upp den, undersökte jag nyfiket dess innehåll.

Där låg Hogenschild dränkt.

När jag kom upp på gården igen, frågade jag kandidat Ingelius, om det var hans händers verk.

Jo, så var det. Han hade velat bereda sin kära discipel en liten öfverraskning på födelsedagen samt var öfvertygad, att jag skulle känna mig dubbelt tacksam härför — »ty se här får Jan-Axel något som är tusen gånger finare och dyrbarare än den där smutsiga gamla hundrackan som ständigt vätte ned salongsgolfvet med sina otäcka tassar och tiggde mat vid middagsbordet.»

Med dessa ord drog han upp ur en korg en månadsgammal Newfoundlandsvalp, som han fått af kyrkoherden, och som han nu bad mig hålla till godo med i vederlag för Hogenschild.

I detta nu tändes en af tillvarons stora högtidskänslor i mitt bröst. Ty blef kärleken mig förmenad, har jag dock en enda gång hatat djupt och ärligt.

Jag tackade honom förbindligt och gick upp på mitt rum med valpen och bössan. Hunnen dit, kastade jag mig på golfvet och grät så som endast ett stackars ensamt, hjälplöst barn kan göra det. Länge och innerligt bad jag till Gud, att han skulle låta min Hogenschild komma till himlen, och att vi skulle få mötas där åter en gång.

Ack, vår Herre har nog med välbehag lyss-

nat till barnaböner, lika enfaldiga och brinnande som min.

När jag så talat till Gud, lyfte jag valpen ur korgen och ställde honom på bordet medan jag laddade.

Hans lilla tjocka svans viftade så vänligt, hans bruna ögon sågo mig så trofast an, att jag knappt kunde skönja honom för tårar när skottet gick.

Sedan stoppade jag den lilla kroppen tillbaka i korgen och skyndade ned till ruddammen där Hogenschild ännu låg.

Jag svepte min älskling ömt i min ljusgrå söndagsjacka och kysste stilla hans kalla nos och hans brystna ögon innan jag spikade igen locket till sockerlådan, hvilken tjänade honom som kista. Så gräfde jag hans sista hvilorum under det äppelträd, där de bästa astrakanerna mognade och fäste i kullen en brädlapp, målad med sepia ur min färglåda.

Men bredvid grafven lade jag den skjutna Newfoundlandssvalpen.

När allt detta var skett, gick jag till kandidat Ingelius och sade, att jag till tack för hans öfverraskning hade beredt honom en annan i

stället. Han log mentorsmässigt nedlåtande och följde mig till platsen.

Väl där, pekade jag tyst på den nyskottade grafven, på den blodiga valpen och på bokstäfverna jag med fumlig hand målat på brädlapen. Han gned omsorgsfullt brillorna med rockskörtet och stafvade:

Här Hvilar
Hogenschild
Mördad af en usling
Men

Hämnad af sin ende vän.

Hans orakade ansikte ändrade färg och arbetade våldsamt såsom ständigt är fallet med tragiska aktörer eller simpelt folk, då de undergå någon häftigare lynnesskiftning. Så fattade han mig stelt vid handen och släpade mig hastigt upp till läsrummet, där jag blef piskad med rotting tills hans smala mamsellarmar domnade.

På eftermiddagen skref han till min far och beklagade, att han inte kunde stanna längre på Näsby, emedan min genstörtighet gjorde honom tillvaron outhärdlig samt hoppades, att för den skull intet afdrag måtte ske på det vederbörligen utkvitterade arvodet.

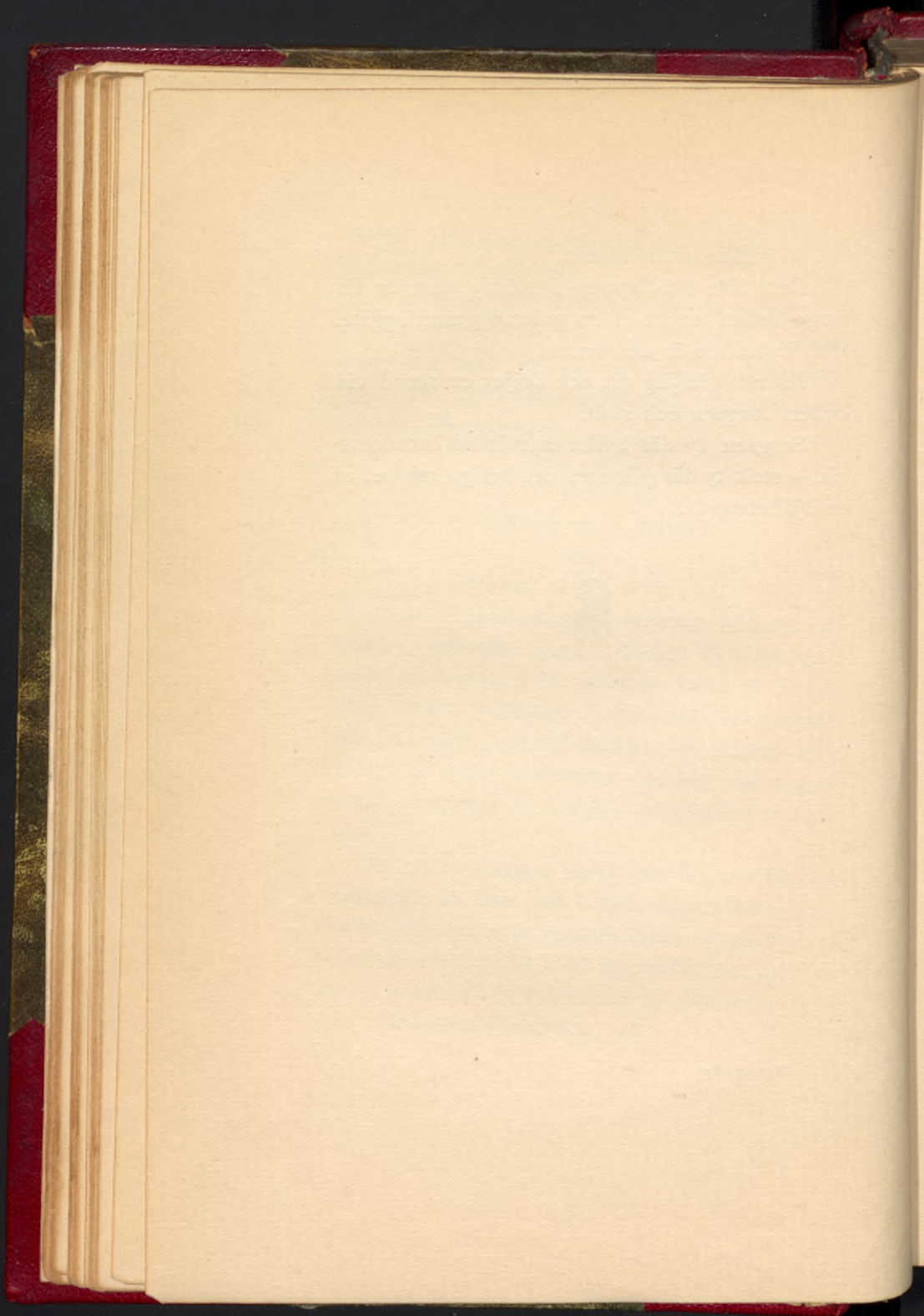
Vi skildes utan afsked.

Den lilla brädlappen i Näsby park är för länge sedan ersatt af en polerad granitliggare. Men inskriften är densamma.

Ibland går jag dit och dröjer en stund vid kullen, sorgsen och stolt.

Sorgsen, ty där hvilar en mördad barndomsvän — stolt, ty där gömmes det heliga minnet af en hjältebragd ...

SIRE RAYMOND DE JANBOISY.

2181 REYNOLD DE WYNBORNE

Sire Raymond de Janboisy.

Detta är sagan om Sire Raymond de Janboisy.

För många, många hundra år sedan fanns det ett gammalt örnbö på en hög, skroflig klippa, hvars fot sköljes af Seines vågor, där de sakta rinna fram genom det gamla, glada Normandie. Där hade det lefvat örnar i mer än mannaminne, och de örnarna hade kretsat vida omkring och hade ständigt fruktats för sina klor och sin kraftiga, krökta näbb, på hvilken man med bafvan kände dem igen.

Sire Raymond de Janboisy var den örn, om hvilken denna saga är. Han var en stor och mäktig herre och ägde många människor och många djur, många bördiga gårdar och många idoga köpingar. Där hans marker slutade, vidtogo Sire de Joyeuse's åt ena hållet, men åt det andra lågo Sire des Tars de S:te Ylyane's.

Nu hade den stränge riddaren gamle Sire

Dieudonné de Joyeuse en enda dotter, stolts Beatrix. För hennes skull hade många lansar brutits i tornej, och många goda klingor korsats i envige, men det brydde stolts Beatrix föga, ty det var ju så tidens sed. Och hon hade violblå, drömmande ögon och tunga, gyllenröda lockar och ett stolt hjärta och en kvick hand, och henne hade Sire Raymond mycket kär. Ja, han hade henne kärare än sitt fasta slott med de höga, spetsiga tornen, än sina modiga vildsvinshundar med öronen fransade af villebrådets betar, än de nio örnevingarne i sitt gamla fruktade och ärade ättemärke. Men Sire Raymond de Janboisy älskade sin Gud och sin konung högre än han älskade stolts Beatrix de Joyeuse.

På den tiden lät konungen af Frankrike utgå en befallning till sina storvasaller, hvori han såsom deras högste länsherre och suzerain kallade dem tillsammans mot de otrogne vid Nilens mynning, och han stämde dem till St. Denis på den helige Georgs dag året af Kristi börd 1248.

Då klädde sig Sire Raymond de Janboisy i lans och sköld och spände om lifvet sitt trogna svärd, som härdats vid Tajos gula stränder, och drog så med stor pomp och ståt till Chateau

de Joyeuse och bjöd stolts Beatrix farväl som det ju höfdes en preux chevalier. Han förtrodde sitt hjärtas dam åt Guds moder och St. Raymond och svor att föra henne hem som brud, när det behagade hans konung att sluta kriget. Och stolts Beatrix blef blek om kind och steg högst upp i tornet och vinkade afsked åt honom tills hans hjälmprydnad med hennes färger hade svunnit bort bland de grönlummiga ekarne, som kransade Chateau de Joyeuse.

Men Sire Raymond drog till konungens hof i spetsen för en ändlös skara tjänare och legda krigsknektar, och den helige konung Ludvig själf gaf honom sin hand att kyssa och prisade honom högeligen inför hela sitt hof, ty Sire Raymond var den, som först hörsammat konungens befallning. Och när konungen så prisade honom, se, då blef han desslikes prisad af alla hofmännen, och den gode Sire Raymond log i mjugg i sitt långa gula skägg åt deras krökta ryggar, ty han var en klok man, ehuru han aldrig förr vistats vid hofvet eller kunde tyda pergament och munkskrift.

Dagen före Kristi Himmelsfärdsdag vecklade den gamle grefven af Foix ut Oriflamme för glada vindar, och hornen spelade en vild,

krigisk melodi, och la belle France's gamla fältrop Montjoye et St. Denis skallade genom luften på tusen sinom tusen tungor, ty nu satte sig den väldiga korsriddarhären i rörelse.

Främst red den högste krigsherren själf, Hans Allrakristligaste Majestät konung Ludvig med sitt ädla, fromma anlete glödande af trosnit. På hans högra sida red Hans Nåde stor-konnetabeln af Frankrike och på den vänstra konungens trogne vän och krönikeskrifvare, Seneschallen af Champagne, Sire Jehan de Joinville.

Sedan kommo de stora baronerna, hvar och en med sin knape, hvilken förde sin herres standard. Där såg man dem alla, cheferna för de gamla tappra husen, hvilkas namn och minnesena tider bleknat. Där red Sire de Janboisy bredvid Sire de Montmorency, kristenhetens förste ädling, där redo den vilde Sire de Crillon, grefven af Kervaleec, Sire Tancred de Coucy, han som aldrig stred med fäldt visir jämte många andra. Och vid sidan af Janboisys gylene örnevingar på högblått fält syntes les fleurs de lys, spetsrutorna, de korsade sparrarne och den tillbakaseende gripen.

Hände så på tredje året efter det de land-

stigit i Egypten, att Sire Guy de Tars de S:te Ylyane kom dit med sitt följe. I det längsta hade han undandragit sig den besvärliga resan, men på konungens särskilda kallelse hade han dock måst förena sitt standar med de öfriga; honom hade aldrig Sire Raymond de Janboisy sett med blida blickar.

Så träffades de en dag i konungens gyllene tält.

— Hvi har du dröjt så länge, Sire Guy des Tars de S:te Ylyane, sporde Sire Raymond, och där låg ej vänskap i hans stämma.

— Jag har firat bröllop med stolts Beatrix de Joyeuse.

— Där ljög du, ropade Sire Raymond de Janboisy, och hans vilda hjärta klappade högt.

— En normandisk riddare ljuger aldrig, mälde Sire Guy och vände honom ryggen.

Då drog Sire Raymond sitt blanka svärd och klöf Sire Guys hufvud till axlarna; där låg han. — Det var ett vackert hugg genom den smidda järnhufvan och blef vida omtaladt. Charlemagne själf eller den stränge Lairden af Colonsay hade aldrig gjort det bättre.

Men sedan sänkte Sire Raymond sitt hufvud, träffad af den sorgsna blicken ur helgonkonungens milda öga. Ty Sire Raymond hade

brutit konungens frid, och han visste, att en sådan gärning aldrig kunde försonas utan genom döden. Han blef så blek, den gode konungen, hvars rena själ var så främmande för jordiska lidelser, och som så föga dröjde vid jorden och de ting, som på jorden äro, utan hvilken höjde sig på bödens vingar till himmelen och dess ljusa rymder.

— Sire Raymond de Janboisy, så talade konungen till honom, och hans veka röst trängde till riddarens hjärta, du har brutit konungens frid, och därför måste du dö. Ty så bjuder lagen: öga för öga och tand för tand. Dock vill jag ej taga ditt lif, ty du var mig städse en god och trogen tjänare. Men vi strida åter i morgon i dagbräckningen. Då bör du försona din gärning. Och nu farväl, Sire Raymond de Janboisy. Guds moder och alla helgon vare din själ huld och nådig, ty dina dagar på jorden äro snart lyktade.

Så talade han, och Sire Raymond böjde sig ned och kysste fällen af helgonakonungens mantel. Där glänste en tår i hans stolta öga; det var den första och den sista, som funnits där sedan han satt på sin moders knä.

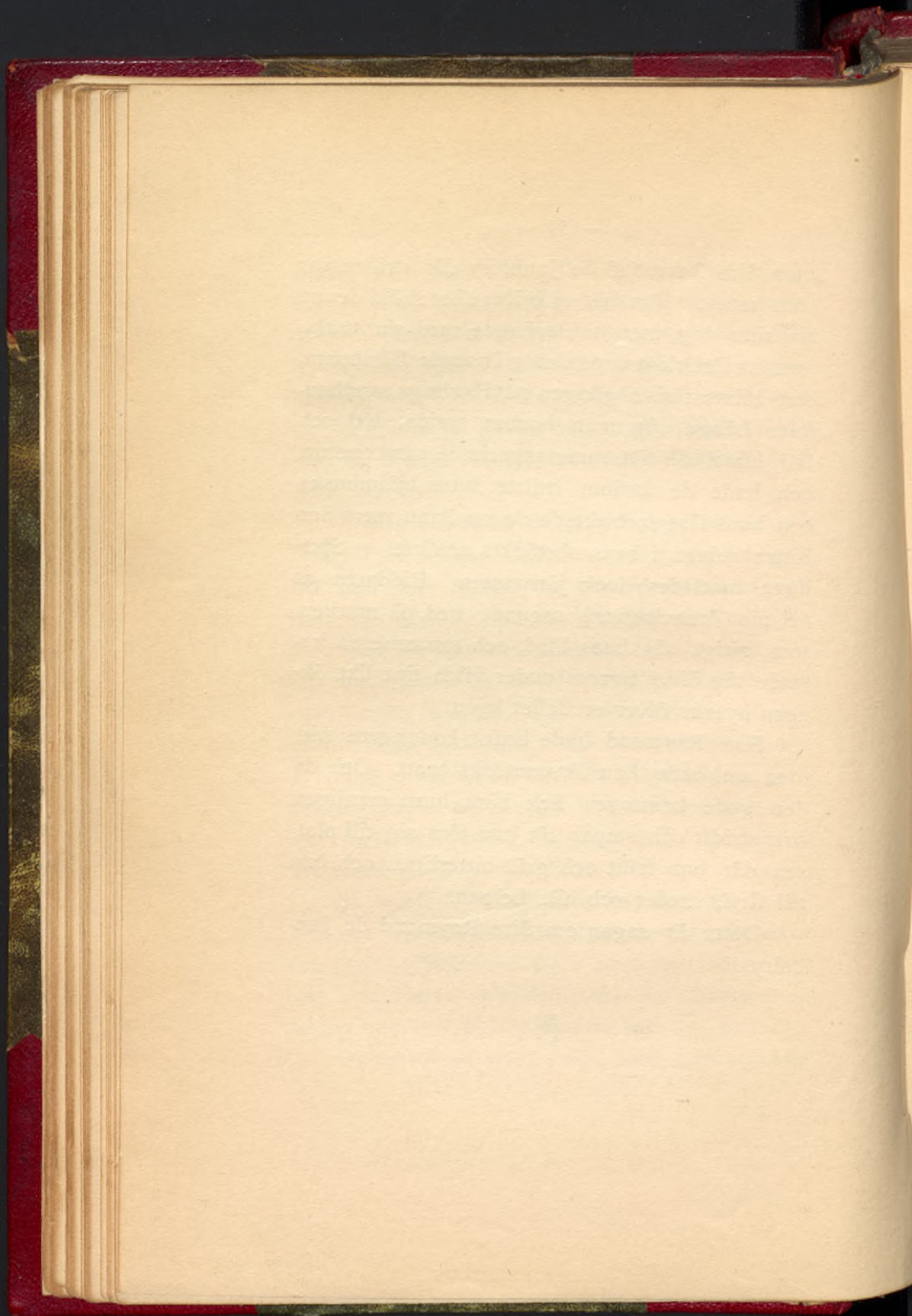
Dagen därpå strax solen hade gått upp såg

man Sire Raymond de Janboisy där striden var som hetast. Han bar ej hjälm eller sköld denna sin sista dag, men han svängde med sin starka arm ett förfärligt vapen, en glänsande flamboant, som blixtrat sista gången på Hastings sandbankar. Längre såg man honom sprida död och fall bland de tätt sammanpackade saracenerna, och hade de fordom fruktat hans hjälmbuske och hans färger, fruktade de nu ännu mera den bistra minen i hans obetäckta ansikte. — Slutligen mattades dock järnarmen Riddaren af de nio örnevingarne segnade ned på marken, som girigt sög hans blod, och saracenerna kastade sig öfver honom under vilda tjut likt ök-nens hyenor öfver ett fallet lejon.

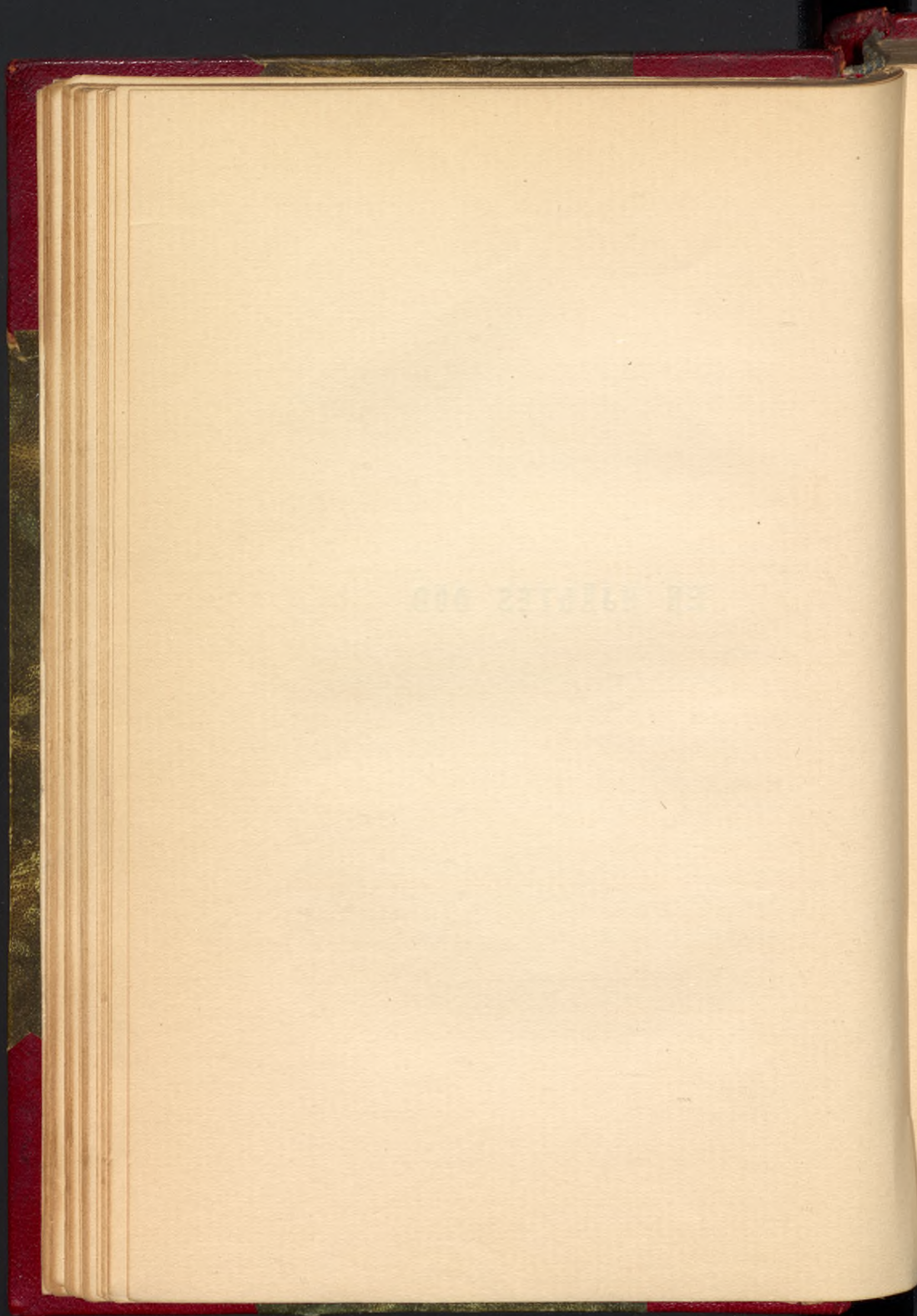
Sire Raymond hade brutit konungens frid, men nu hade han försonat sitt brott. Och då den gode konungen fick höra, huru manligen han stridit och stupat, lät han föra sig till platsen där han fallit och grät bitterligen och bad till Guds moder och alla helgon.

Detta är sagan om Sire Raymond de Janboisy.

EN HJÄLTES DÖD.

En hjältes död.

En solig förmiddag i Juli 1870 suto fyra eleganta herrar i allsköns ro vid sin frukost på den bekanta restauranten Les Frères Provençaux i Paris — det enda ställe där kejsardömets koryfeer kunde dejeuner, liksom Bignon var den enda plats där de kunde intaga sin hvardagsmiddag à 100 francs — med vin, nota bene. Hade de följt en motsatt regime, skulle världen och all dess härlighet förgåtts.

Samtalet rörde sig inom alla ämnen och var lika vidtomfattande som innehållslöst. Sista balen hos Metternichs, Sagans sista häst, Villeroys sista duell, Feuilletts sista roman var det enda här på jorden, som förmådde intressera dem. Ledsamt nog måste jag tillägga, att de aldrig det bittersta brydde sig om hvad som hände på de andra planeterna heller. Men det var ju deras sak. —

Plötsligt riktades deras blickar uppmärksamt mot dörren, ty en liten blond herre, pomaderad och sminkad, ehuru beundransvärdt väl bibehållen trots sina tjugusju år, träder in med långsamma, afmätta steg och en hållning, som kanske skulle förefallit något vräkig, om den ej varit så fullkomligt obesvärad.

Kyparnes ryggar böja sig likt vassen för vinden, och de eleganta herrarne helsa den nykomne med utsökt artighet, hvarefter man bjuder honom att slå sig ned med dem vid bordet.

Han var en stor man och en ryktbar man, denne den femte i laget. Det var han, som lancerade de utvikta kragarne och de smala frackskörten, det var han som skänkte en ful och gammal balettdansös vid Operan en lifränta för att han skulle slippa se henne vidare under sina teaterbesök, det var han, som först applåderade Sarah Bernhardt i det han på sitt vanliga, själfsäkra sätt förespådde henne en storartad framtid. Det var han, som kände hela världen, och som hela världen kände, det var han själf, den lysande, ädelmodige, ruinerade Anatole, marquis de Janboisy, personifikationen af det andra kejsardömet och meteoren på dess himmel. — Ha

herrarna hört nyheten, frågade han gripande sig an med en fasanvinge.

— Nyheten, hvilken nyhet, har kejsarprinsen dött eller har Cahuzac de Caux skilt sig från Patti?

— Det har behagat Hans Majestät Kejsaren att förklara konungen af Preussen krig, utlät sig markisen, i ett drag tömmande ett glas Léoville af 1832, slottstappning.

— Krig, krig, ropade man härs och tvärs. En fet herre vid nästa bord tappade sin gaffel i golfvet, en kypare, som var i beväringssåren, korsade sig och skänkmamsellen, som var i fart med att addera ihop en alnslång räkning, glömde hvad hon fått i minne och måste börja om igen. Nyheten kom ju så oväntadt, men vissheten, att krigsförklaringen var utfärdad, paralyserade dem alla.

— Krig, nom d'un chien: det var just en vacker historia. Hvad skulle man nu taga sig till!

Janboisy sade ej ett ord. Han åt med Diogenes' lugn och Pytagoras' tystnad.

Snart tog dock det lätta galliska lynnet väldet öfver ögonblickets förskräckelse, och samtalet blef allmänt igen. Här gälde det att hastigt

finna en utväg, men hvilken. Om man skulle kila öfver till Egypten på några månader, tills allt var öfverstökadt och det blef lugnt igen. Man lefde ju tämligen hyggligt på de stora turisthotellen där nere — och så var ju luften så stärkande. Eller om man skulle gräfva ned sig på släktgodsen i Bretagne eller Normandie och leka slottsherre de l'ancien régime.

— Hvad ämnar du taga dig till under denna barbariska tid, frågade Foucarmont Janboisy. —

Alla lyssnade spändt på svaret.

— Jag tänker naturligtvis vara med — hvarför skulle man neka sig ett nöje, som så sällan bjudes nu för tiden, och som är så dyrbart till på köpet. Sire Raymond, brodern till min stamfar, en högst aktuingsvärd människa för öfrigt, ehuru något hårdhänt, af släktkrönikan att döma, lär ha varit Ludvig den helige följaktig på hans korståg till Egypten; hvarför skulle jag då ej följa Napoleon mot preussarne? Gallifet har dessutom varit nog vänlig att lofva mig en plats i sin stab samt kommandörstecknet efter väl vunnen seger. Inte för att den, hvars förfäder i Gud vet huru många generationer burit St. Ludvigsorden fikar stort efter hederslegionen, men det kan ju vara rätt lustigt att äga något,

som man själf förtjänat; det skulle äga nyhetens behag, n'est ce pas, messieurs?

De fyra eleganta herrarne tvärtystnade. Den där Janboisy var då verkligen dråplig. Att ge sig ut i krig, ett riktigt ordentligt krig med kanoner och kommisbröd och allt det där — och till på köpet att tala om det med en min som vore det fråga om en promenad i Akasia alléen eller en lusttur till St. Cloud. Ginge Janboisy ut, så blefve det naturligtvis på modet, ty det var ständigt han, som visade vägen. Det kunde ej hjälpas, men han var nu en gång Anatole de Janboisy, le roi de Fashion, liksom Alfred d'Orsay varit det före honom och Buson de Sagan blef det efter honom. Långe Foucarmont, den störste gourmanden och den störste pultronen i hela Paris blef dock ursinnig vid tanken på fältkosten och utsikten att blifva skjuten.

— Skall du i krig, sade han, hånfullt mönstrande markisens spensliga gestalt. Du måtte ej blifva någon farlig fiende.

— Mången har sagt motsatsen; jag tror knappt du önskar öka deras antal, svarade Janboisy hastigt med en ljungande blick ur de klarblå, normandiska ögonen.

Markisen var en fin klinga, det visste Foucarmont, hvarför han slog bort saken med några tvifvelaktiga kvickheter. Snart lämnade de restauranten: Janboisy för att bege sig till sin tjänstgöring i Tuilerierna; de andra för att basunera ut nyheten. Emellertid hade allmänheten redan fått kunskap om hvad som händt. Ropen á Berlin och vive l'Empereur omväxlade på boulevarderna. Det fins egentligen ingenting på jorden, som inte la grande nation kan hurra för, och det sista århundradets historia har visat, att mobbens bifall ej är mera värdt än individens »politesse». —

Foucarmont satt dock kvar i djupa tankar. Slutligen tycktes han ändå ha saken klar, ty han reste sig, tog hatt och käpp samt aflägsnade sig skyndsamt från Les Frères Provençaux i det han mumlade:

— Ja, Egypten blir nog det enda möjliga ..

* * *

Det var en kulen höstafton, och man hade tämligen sent kommit i bivack efter en ansträngande ilmarsch. Tälten voro nyss uppslagna och i lägereldarnes dystra, flammande sken rörde sig svarta skuggor hastigt fram och tillbaka.

Borta vid stabstälten belyste några rökiga lampor officerarne, där de sutto och språkade och pokulerade.

Anatole satt lugn och likgiltig som vanligt i sitt tält och rökte sina evinnerliga cigaretter. Det var bistert kallt, och rökmolnen ge ju alltid ett, om och falskt intryck af värme. Han var tämligen tystlåten denna afton, ty han hade en förnimmelse af att morgondagen ej tillhörde honom. Men på det stora hela bekymrade detta honom föga, ty bakom hans kalla, litet ironiska världsmannayta klappade ett gammaldags riddarehjärta, och han såg lika lugnt mot döden som han sett mot lifvet. — Det var nog sant hvad hon sagt honom en gång, den där vackra judinnan som han spått skulle blifva världens största skådespelerska. Il s'agit de bien finir, hade Sarah sagt honom, och han trodde henne. »Döden på ärans fält», det var precis hvad som fattades i komedien; det skulle bli ett ståtligt slut, en klingande fanfaronade efter hans korta fjärilslif, och han beklagade sig ej däröfver. — Men hvad de små duchesserna och comtesserna skulle tycka det vara horribelt, att lilla Janboisy slutade så där.

I samma tält satt hans kalfaktor och skref vid ett ljus, fastsatt vid en bajonett, som han nedstött i marken. Det var en stackars bond-

gosse från Normandie, som tagits från plogen och stuckits in i ledet sans facon. För sex hundra år sedan hade Jacques Durands förfäder varit lifegna hos herrarne till Janboisy. Nu stredo de under samma fanor, slafvens och korsriddarens ättling.

— Hvad gör du Jacques?

— Jag håller på att skrifva hem till fästmon, skam till sägandes. Men min hand skälver så att jag knappt kan hålla pennan — herr markisen fryser inte, han ...

— Tag hit papperet och diktera, så skall jag skrifva det åt dig.

Så dikterade Jacques långsamt och funligt en lång, bedröflig epistel, full af kärlek och framtidsdrömmar, hvilka ju skymdes något af krutröken. Och Anatole skref ned det med samma eleganta, fasta handstil, som prydt så mångt lakoniskt duellprotokoll, så mången glödande billet doux. När det var färdigt, fick Jacques tala om sin kärlekshistoria. Det var en liten simpel saga om tro, hopp och kärlek, men huru simpel den var, önskade markis de Janboisy, att han haft ett sådant minne från det förflutna.

Då man skulle krypa till kojs, frågade Jac-

ques sin husbonde, om han ej hade några särskilda befallningar att ge honom. Janboisy teg en stund. Därpå drog han en juvelring, en familjeklenod från Le roi Soleils dagar, af fingret, lämnade den till Jacques och sade:

— Jo, jag befaller dig att, när kriget är slut, resa hem till det gamla glada Normandie. Köp dig sedan en gård för ringen och gift dig med din kära Annette. Och kommer du någon gång till Chateau de Janboisy, så hälsa folket från dess gamla herrar och säg, att om den siste ej hade kraft att lefva som en man, så kunde han dock dö som en man. När slutet är godt är allting godt. Nej tacka mig ej; gåfvor vid slutet af en lefnad äro ej mycket värda.

* * *

Nästa morgon gingo larmtrummorna. Janboisy gjorde sin vanliga omsorgsfulla toilett — den som tänker på att raka sig innan han går att offra sitt lif är en hjälte — steg till häst och red till hufvudkvarteret.

Så snart trupperna voro uppställda, satte sig chefen i spetsen för staben. Galant småleende, kokett som en operatenor och tapper som djäfvulen själf, påminde general de Gallifet när-

mast om en af svarta musketörerna från Ludvig XIII:s och Richelieus tider.

Janboisy drog upp sitt fodral för att röka en cigarett. Det var den sista där fanns, den allra sista.

— Omen accipio, mumlade han lånande eld af en kamrat.

Vid det värjorna så rasslade ur skidorna tändes ett stort vackert leende på hans ansikte, ett leende, som aldrig mera skulle lämna det. Ty där hade alltid blifvit sagdt om herrarna till Janboisy, att de icke kunde höra en klinga dragas eller se en kvinna le, utan att deras ögon glittrade och glänste.

Aldrig tyckte han sig hafva lefvat så fullt som denna dag, hvilken blef hans sista, aldrig hade han känt sig så tillfreds med världen som då han stod i begrepp att lämna den.

De guldsmidda uniformerna, som skimrade omkring honom, de dristiga anryckningssignalerna, som i kaskader af toner strömmade ut i den höga klara luften, fanorna som sänktes till parad, då befälhafvande generalen med mössan sprättigt på sned och de hvita mustascherna käckt uppvidna red utefter rotarne — allt för-

enade sig att gifva relief åt hans lefnads stora högtidsdag.

Han kom i närheten af ett infanteriregemente, hvilket, spridt på kedja, gick till anfall med i handen gevär. Hvarje man utefter hela den oändligt långa linien marscherade stramt och taktfast. Liksom satta i gång af en maskin rörde sig de röda byxorna framåt, ständigt framåt, mot döden. Där låg en nästan andäktigt tystnad utbredd öfver hela denna scen. Något ord hördes ej mer, ty de sista befallningarna voro redan gifna. Men på afstånd bakom infanterilinién gick spelet och blåste anfallssignalen, blåste denna egendomliga, skrällande, obeskrifliga signal, som kallas generalmarschen och hvilken en gång hörd aldrig lämnar ens minne.

Plötsligt förmärktes en slitning i den långa kedjan. Kanonerna hade börjat tala. Det stora sorgespelet gick åter öfver scenen.

Galifet vände sig till Janboisy, utpekande med kikaren en punkt till höger.

— Tag en half skvadron och rensa skogsbrynet där borta. Jag ser krypskyttar i diket.

Janboisy satte sig i spetsen för sina ryttare och ilade dit. Då de tyske jägarne märkte, att man anföll dem, upphörde de genast med elden

och beredde sig att skjuta salva, så snart man hunnit dem in på lifvet.

— Chargez! kommenderade Janboisy och höjde sabeln.

— Vive la France, vive l'Empereur, ropade dragonerna och sporrade sina hästar till vild karriär.

Nu syntes hvitgul rök och klara eldstrimor vid skogsbrynet. En tredjedel af skvadronen blef kvar.

— Mod bara, gossar; om några sekunder ha de tystnat!

En ny salva brakade lös. Janboisy kände något snarlikt ett piskrapp på högra benet, men han aktade ej därpå, ty nu var man framme vid skogsbrynet. För att muntra upp sitt folk började han med hög röst sjunga Théréas bekanta visa: «Rien n'est sappré pour un saceur.»

Fransmännen höggo in med lejonmod, men de lugne, ljusskäggede jägarne från Thüringens gröna bokskogar veko ej en tum. Tanken på »das grosse Vaterland» och på järnkorset eldade dem. Där siktade en på Janboisy. Jacques Durand såg det och måttade ett förfärligt hugg, men det var för sent.

Théréas glada melodi slutade, och sånga-

ren gled ned ur sadeln. Tyskarne drogo sig nu tillbaka, ty en ny fransk truppafdelning närmade sig i sporrsträck.

— Hur är det Anatole, sporde befälhafvaren för skvadronen, en gammal vän till den fallne.

— Det är ganska bra, svarade Janboisy med bruten röst, men lugn som alltid, lugn till det sista. I vår ätt vyssjas man alltid till ro af krigstrumpetens klang — hvarför bryta traditionerna. Det smärtar mig dock, att jag aldrig skall få återse Tuilerierna, de kära gamla Tuilerierna — —

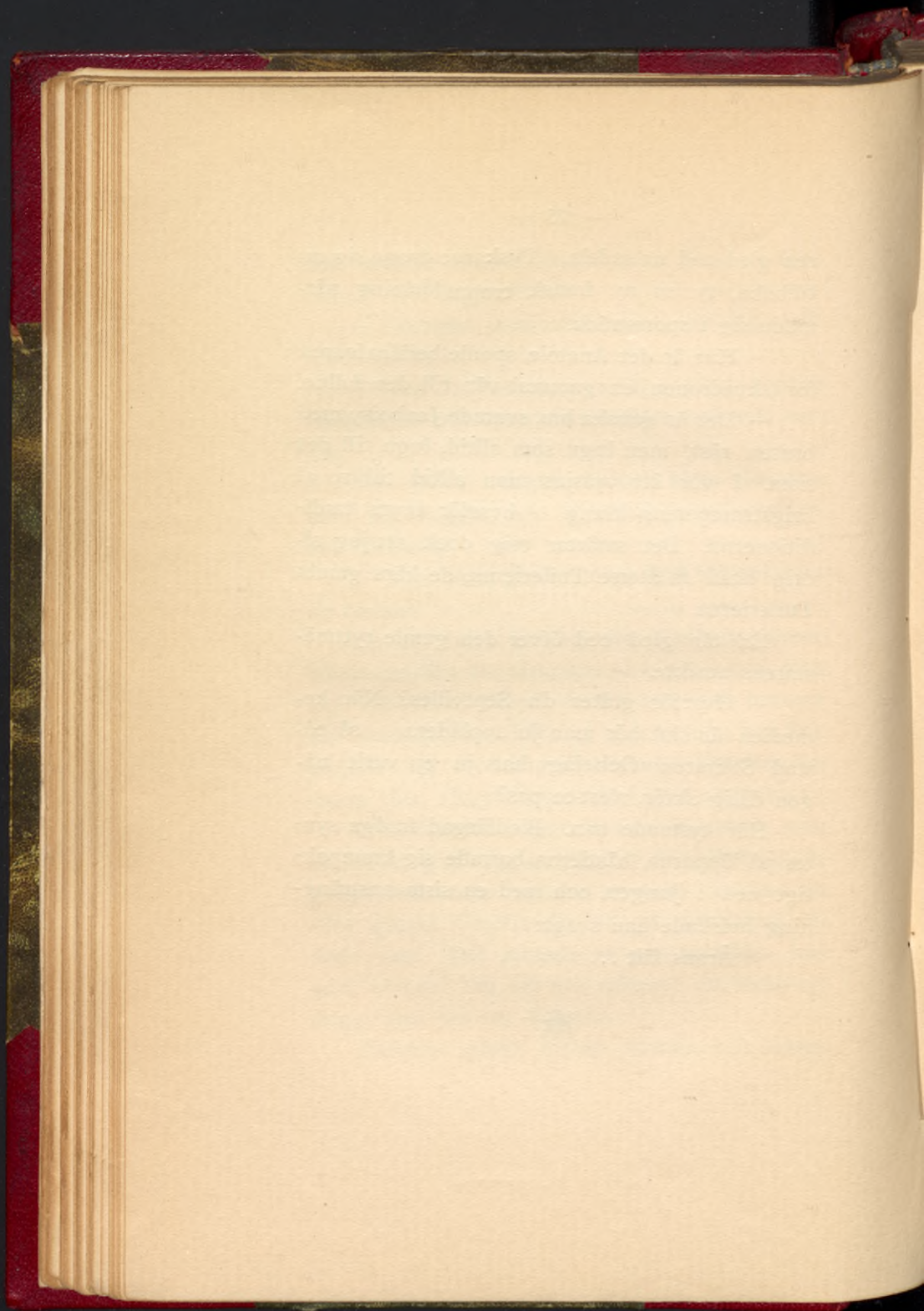
En tår gled ned öfver den gamle ryttmästarens ansikte.

— Hvarför gråter du Septvilles? När komedien är slut bör man ju applådera — så påstod Sokrates. Och jag har ju ej varit någon dålig aktör, n'est-ce pas?

Här tystnade han. Blodfärgad fradga syntes på läpparna, händerna borrade sig krampaktigt ned i lungen, och med en sista ansträngning hviskade han svagt:

— Årans fält ...

EN HJULHISTORIA FRÅN FINLAND.

ER HUBBISTOIN VAN HIRARD

En hjulhistoria från Finland.

(Ur en hjulande väns bref till förf.)

Turku, thet är Åbo, Aug. 97.

Hedersbroder!

Du har väl ondgjort dig öfver min envisa tystlåthenhet, allrahelst jag, då du i slutet af Maj lämnade Upsala, dyrt lofvade att skrifva under sommaren. Saken är den, att jag knappast varit i tillfälle att se bläck och penna, sedan vi skildes, hvadan jag så när glömt konsten (»du får urseckta at ja stavfvar så dåligt, männ sir du ågnbåten skaker så daunt», skref maskinisten till pigan).

Men hvarför allt detta förspel, frågar du med den kroniska enfald, som, mänskligt att döma, skall följa dig till grafven, sedan den först skänkt dig en herostratisk ryktbarhet, hvilken

ju i alla fall är bättre att ha, än att vara alldeles utan. — Läs och förstå, svarar jag.

En afton några dagar efter det den stackars öfveransträngda ånghästen pustat i väg med dina 80 kilo från Fyrisstaden, kommer Georg Lange, alias Grumio, du vet, upp och hemsöker mig för att på sitt vanliga oförsynta sätt intervjua mig angående mina sommarfunderingar:

»Har inga funderingar alls; ligger hemma på landet och pluggar juridik, förstås.

Hvarpå gamle Grumio ställde sig vid fönstret och tittade under lugg, hvisslande Donauwellen så falskt, att jag rent af skämdes å hans vägnar: osvikligt tecken att människan funderade på något förfärligt. Om det nu rörde sig öfver hvad han ätit till middag eller de oregelbundna verbens böjning hos något förenkladt världsspråk, därom hann jag aldrig bilda mig någon öfvertygelse, ty plötsligt gjorde han helt om, talade och sade:

— Hvad skulle du säga om en bukt i österled, till Swietaja Rossia exempelvis?

Jag stannade gungstolen tvärt, reste mig, sjönk tillbaka igen, försökte andra resan, lyckades, stapplade fram till tobaksskrinet, tände en pipa och — bleknade, ity att jag förnam,

huru en välbekant rysning långsamt ormade sig alltifrån knäveckan ända upp till nackgropen, där den mekaniska skjortknappen sitter och fyller sin blygsamma uppgift. Kände till symptomerna, hade haft dem förr, begrep, att jag var klippt. Det var arvet från våra nomadiserande förfäder, det var vandringsfebern eller far-soten, som den fordom benämndes, och ingen visste bättre än jag själf, att den på intet sätt kunde häfvas, förrän jag satt uppe i rökhytten på Döbeln och hörde hafvet, det stora, starka hafvet, som aldrig isas och som aldrig grumlas, sjunga sin eviga frihetshymn, medan Söderarms fyr sände mig en sista, tindrande afskedsblick från sagans gamla land, som man kanske först på främmande botten lär sig skatta och hålla af med den allt uteslutande hängifvenhet, det ovillkorligen kräfver och tusendefaldt lönar.

Allt detta jänte mycket annat, som jag inte längre kommer ihåg, löpte genom min hjärna lika svindlande hastigt som kurirtåget Paris—Bordeaux. Dock sade jag aldrig ett ord, sökte till och med se likgiltig ut, så godt det nu sig göra lät.

Men Grumio, den banditen, han teg inte, han, utan trampade golfvet i vild extas och or-

dade väldeliga. Det förflutnas ande var öfver honom, och han hof upp sin röst att kväda till svunna tiders lof.

— Det gamla lifvet igen, du! Milde Melander, det gamla jublande, fågelfria lifvet, då den ena dagen inte är den andra lik, utan allt är nytt och friskt och färgrikt som en vildapel i blom. Muta järnvägskonduktörer och museivaktmästare, du, rida kosackhästar, så att det piper om öronen, och marschera midt på gatan i osäkra kvarter för att inte bli indragen i en port och rånad, du —

— Nog nog, stönade jag, vridande mig likt en turk, som fått hundra kätprapp under fotsulorna.

— Minns du solnedgångarna på Jelagin, hva' falls? Minns du Theodor Smyrnoff på Plioustschika och hans svåger löjtnant Petratzky, den hedersmannen, som torkade fingrarna på bordduken och immerbadd sade Allons, Messieurs! då vi frågade om vi skulle ge oss i väg någonstans. När man tröttnat på dem, sätter man sig på nattåget vid Nischegorodski-Vauxhall och kuskar österut och så utför Volga igen på de stora flodångbåtarna — vi resa naturligtvis med Lermontov; den är nyast. Se'n så sitta vi där

och dricka tschaj och äta ikra och röka papyrosser så lång dagen är och höra på huru mot kvällskröken bondfolket vid pristorna sjunga: »Pa nische pa Volga» medan västersolen gravitetiskt hasar sig ned för att krypa till kojs bakom den ändlösa steppen, där de små byarne ligga som gråa yllelappar på ett grönt sidentäcke. — Men allt det där bryr du dig naturligtvis inte om längre, inte mer än om det, som aldrig var. Adjö med dig då och en *mycket* angenäm sommar. Nu går jag hem och lägger mig. Är det inte några särskilda hälsningar du vill att jag skall framföra?

— Nej, vänta ett tag; det står väl inte för lifvet heller. När reser du?

— I öfvermorgon med Döbeln. Du hinner mycket väl ordna med pass och kreditiv och allt det där.

— Vore rysligt hyggligt i alla fall, om du ville telefonera efter hytt åt mig också. —

— Alldeles öfverflödigt, kära bror, alldeles öfverflödigt.

— Men det kan ju hitta på att vara upptaget öfverallt. Sådant har händt oss förr, du minns.

Grumio skrockade länge och öfvermodigt, spinnande af välbehag likt en Angorakatta öfver ett mjölkfat.

— Det är öfverflödigt att telefonera, hör du ju, ty både din och min biljett hvila stilla och fridfullt i plånboken vid mitt hjärta. Kände dig för väl, gamle gosse! Visste på förhand, att du skulle slinka med ändå. Hade bref från Kazi-Girej i går, hvori han hälsar oss sju och sjuttiofaldt välkomna samt meddelar, att han skaffat tvänne kosackhästar.

Efter den betan dansade Grumio och undertecknad med all makt stora krigsdansen, en prestation, hvars koreografiska värde möjligen skulle tilltalat en eskimå.

Sedan börjades det! Hejsan, fram med kartor och resehandböcker och turlistor och parlörer. Så vaxdukspåsen för passet och kreditivet och reserevolvern och sofmössan och luftkudden och konjakspluntan och alla de där andra doningarne. Ty vi skulle ju ända bort till de hälsosamt ociviliserade ängder, där hvarken dr Bædeker eller Cook & Comp:s reseagenter varit och snokat, dit aldrig någon liten violögd engelsk miss släpat sitt staffli, sin fox-terrier och sin mamma (minns du Linda Knight?) för att

tota till några sjövilla skizzer, och där lifvet går i samma nötta fåror som på Jan Mazepas tid

Sedan Grumio framemot morgonkröken pallrat sig i väg, högeligen tillfreds med hvad han gjort hade, skref jag hem och förklarade mig som det brukar heta. Dagen därpå kom telegramväxel och telegramsvar: »Det ante mig. Skadar inte, att du ser dig om en smula, men var hemma till Sigrids födelsedag i Augusti. Mamma ber dig vara rädd om dig. Instämmer. Hälsningar. — Pappa.»

Senare telegram:

»Min egen gosse! Se alltid efter, att du ej ligger på fuktiga lakan, hvilket är mycket farligt. Stoppa plånboken i ena strumpan och lägg alltihop under örngåttskudden, så undviker du både att glömma den och att bli bestulen. Så gjorde pappa på vår bröllopsresa i tiden. Möter du några nihilister, så gå förbi och låtsas inte du ser dem. Stora famnen från

Mamma.»

De kära, kära gamla! Och jag som kunde ha hjärta att resa ifrån dem. Men man är ju bara ung en gång, och somliga inte ens det, hvilket allt är tråkigt, fast sant.

Och så gåfvo vi oss då i väg. Mina bro-

kiga äfventyr skall du få till lifs i vinter. Det är egentligen slutet, vid hvilket jag nu vill dröja några brefpappersark, det aldrig glömda slutet...

Under ömsesidig ledsnad att ej kunna följas åt längre skildes Grumio och jag i Varsjav efter tvänne månaders kampanj, hvilken, om ej så märklig och omskriken, dock var millioner gånger trefligare än Nansens och Johansens. Jag måste nu tänka på återresan, medan min kamrat, som, i olikhet med mig, är en lärd man, reste till Nord-Italien för att under några veckor idka biblioteksstudier.

Hemfärden anträdde öfver Finlands hufvudstad, hvarifrån det var min afsikt att per velociped öfver Tavastehus och Tammerfors resa till Sverige öfver Åbo, sedan jag först besökt den härliga nejd, hvari den mångbesjungna Näsijärvi infattas. — Helsingfors var öde och öfvergifvet som Noaks ark, när floden försvunnit. Såg inte ett lefvande lif jag kände och knappast något jag inte kände.

Här bli vi nog inte länge, afgjorde jag, då jag om aftonen satt på operakällaren, tjusad af ett italienskt musikkapells lamentationer, och bolmade ihärdigt och öfvermodigt som jätte-

skorstenen på en superfosfatfabrik med stigande aktieutdelning.

Sedan jag därför i god tid vänt hem till min kraal och ålagt portiern att låta purra mig med största möjliga gewalt i hanegället, sof jag såsom man gemenligen plägar efter tio veckors oafbrutet flackande på ångbåtar, järnvägar, diligenser samt mer eller mindra egghvassa hästryggar, tills jag på bestämdt klockslag uppvaktades af en sömnig, gäslande borstis, svalde ett glas té, pumpade velocipeden och startade just som solen gaf de gyllene kupolerna på Uspenski Sabor sin varma morgonkyss.

Som det nu ingalunda är mitt uppsåt att förbittra blomman af din tillvaro med något slags resebeskrifning af det gamla patenterade slaget, som består i ett fanatiskt rabblande af ortnamn à la Dahms geografi, glorvördig i åminnelse, omväxlande med känslamma utsväfningar öfver landskapets skönheter, utplanterade på lämpligt afstånd från hvarandra likt lindarne i Kungsträdgården, gör jag med ens ett djärft skutt till Tavastehus, en stilla ort, där året måste räkna mer än de vanliga 365, figurligt taget, begriper du. Staden är för resten behäftad med de vidsträcktaste parker och de kortaste sängar,

jag någonsin vet mig hafva upplefvat. Hvad de senare beträffar, funderade jag starkt på att raka mig, innan jag gick och lade mig, för att undgå obehaget att under nattens lopp skafva skinnet af knäskålarne mot den gryende stubben på min Brutushaka, hvass som piggarne på cylindern till en speldosa.

Bland de lokala märkvärdigheterna bör man för ingen del glömma Karlberg. Dess ägare, en af Finlands väldigaste magnater, har här med tillhjälp af några futtiga millioner förvandlat den vilda ödemarken till en oförliknelig park, hvars make man förgäfvets söker i de kontinentala storstäderna, en diametral motsats som den är till Wiens banala, flacka Prater eller Berlins obetydliga, skräpiga Unter den Linden, dessa stackars klippta, putsade, stukade och hundsvoterade parodier af allas vår moder naturen.

Det intressantaste på platsen är gifvetvis Jarl Birgers gamla fäste, numera degraderadt till tukthus för kvinnor. Af lätt insedda skäl förvägras i regel den resande tillträde hit; det är endast genom speciel rekommendation Hämeenlinnas åldriga slott öppnar sina dystra donjonger för främlingen. Inom dessa murar försonar fru Sainio, den hemska hjältinnan i Minna

Canths Sylvi, med lifstids straffarbete sitt gräs-
liga brott.

Hon är en storgväxt groflemmad kvinna, hvars slappa, frånstötande drag blifva än mer motbjudande genom det cyniska leende, som ständigt spökar kring dem. Straffet har ej ännu på minsta sätt mjuknat hennes sinne; välvilja eller stränghet, allt är lika resultatlöst med denna mänskliga gåta, hvilken måhända likt den gordiska knuten endast kan huggas af, ej lösas med människohand. Dock vet man ju aldrig, hvad tiden kan förmå, och hon, den 27-åriga, har ju ännu hela lifvet för sig, men, du barmhärtige Gud, *hvilket* lif!

Eft obeskripligt intryck får man i den s. k. barnkammaren. På vår korta vandring från vaggan till grafven få vi vanligen bevittna mycket synd och elände, blifva vi åskådare till sorgespel, hvilkas minne först dör med oss själfva. De mödrar, hvilkas barn ännu ej uppnått två år, tillåtas nämligen, jag vet ej hvarför, att föra dem med sig i fängelset.

Ett långt, skumt, rektangelformigt tornrum, där kanske någon af tavasternas vilda höfdingar försmäktat under Folkungarnes glansdagar,

vaggvisor och svordomar, blandade med barnjoller — nej låt oss gå ...

På aftonen satt jag och språkade politik med några nyförvärfvade vänner. Ingenstädes i hela vida världen kan en svensk bli varmare mottagen och älskvärdare kvarhållen än här. Det är så vackert att höra, huru dessa svenskvänliga med sitt hjärtas innersta fibrer hänga fast vid det land, för hvilket deras fäder drogo svärd och dogo; den är så innerligen rörande, denna trohet i det sista, så innerligen rörande, om ock så oförtjänt. Ty vi, barnen af stjärnan bland nordanlanden, hvarför gáfvo vi så litet tillbaka åt detta arma hjältefolk, som ju skänkte oss allt, hvarför gingo vi ej man ur huse att stå eller falla vid deras sida i den sista striden, hvar fanns den blå och den gula brigaden vid Sikajoki och Oravais? 1809 skall ständigt förblifva den röda rostfläcken på Sveas sköld, och ju blankare den är, desto skarpare detta skammens märke. Ett stort namn är en förfärlig börda, hvarunder vi mången gång sviktat, men den har aldrig mer än då förmått trycka oss ned i stoftet, på knä.

Så skildes vi omsider med ett lefve för minnena, det enda vi hade gemensamt, och dagen

därpå gick jag att möta nya öden på min väg mot norr, mot de tusen sjöarna, ty just som jag skenat utför en pikbrant stupa, får jag se en liten fruntimmersflicka sitta på landsvägskanten i sällskap med en velociped. Synbarligen var det något på tok med maskinen, ty hon höll skrufnyckeln i högsta hugg och såg öfvermåttan bekyttad ut — ungefär som en fölunge, den där grubblar på att öppna en grind. Jag hoppade bums af och lofvade an med en min, ägnad att väcka förtroende, för att erbjuda mina ringa tjänster. Hon såg hastigt upp och —

Men jag måste beskrifva henne för dig så som hon satt där, ty det första intrycket behåller man ju längst och trognast. — Burrigt, brunt hår, ser du, under en grymt opraktisk hvit spetshatt med hakband jämte ett par synnerligen förhoppningsfulla satungar till ögon, hvilkas likar aldrig speglat ett nittonårigt hufvuds mångahanda skiftande funderingar. En liten hemtreflig näsa, alldeles stillös, förstås, eller på sin höjd preraphaelitisk, men rasande förmånlig i alla fall och passande för sitt ändamål samt desslikes en mun, hvilken var ganska mycket liten och röd som ett tioöres frimärke, men hvilken det visst aldrig lyckades mig att få se slutet.

Dessutom meddellängd (saliga äro de medellånga!), lif och kjol af hvit flanell samt ett par gula skinnkängor, till hvilkas sanna bästa hon släpade med sig en flaska tinktur aldeles som salig Catherine de Medici sin aqva-tofanabutej.

— Nej, se en svensk student — —

— Ja, hvad annars, sade jag lyftande den förrådiska mössan från mitt maskinklippta ämne. Hoppas fröken inte är fennoman — men hur är det egentligen fatt med bicykeln.

— Det är just det som är knuten. Har nu hållit på en kvarts timme och skrufvat åt alla håll och kanter för att få folk af den, men det tycks inte nytta ett dugg.

— Nej, nej men, det undrar jag då mindre på. Luftringen har ju strejkat, vet jag. Måtte bestämndt ha gått på tok, när fröken tog den där steniga backen. Men det är nu en smal sak att plåstra ihop den med en gummiremsa och sedan låta den torka en timme, medan vi få oss en kopp kaffe på gästgifveriet därborta. — Men först skall jag be att få lämna mitt kort — var så god.

En graciös böjning på den smala nacken i ljuf förening med ett småleende, som skulle för-

skaffat en debuterande ingenue applåd för öppen ridå.

— Det hörs då bums, att kandidaten är svensk; min bror skulle aldrig ha kommit sig för så där hastigt. Jag heter Alys R—l. Kanhända namnet förefaller bekant.

— Jo, det vill jag lofva. Brukar läsa landtdagsreferaterna i Nya Pressen. Fröken är således dotter till den bälde majoren på Väinölä?

— Nej, det är min farbror. Vi äro bosatta i H-fors. Reste därifrån i förgår och är nu på väg till Väinölä för att plundra plommonträden i sällskap med mina kusiner.

— Men Väinölä ligger ju åt Vesilakshället, och det här bär ju till Tammerfors.

— Ja, jag ville göra en liten afstickare åt Näsijärvi först; där är ju så gudavackert. Sedan fortsätter jag söderut.

— Kors, det är ju ackurat som med mig.

— Jaså, sade Alys — och jag såg att vi tänkte på alldeles detsamma.

På den fjärdingsväg, som skilde oss från gästgifvaregården, gingo vi så och kallpratade om litet af hvarje, tills vi ändtligen ramlade ned i litteraturen, där hon öfverraskade mig med att känna till namnen på de författare, hvilkas ar-

beten hon läst, en lika sällsynt som aktningvärd egenskap hos sådana där små litterära allätare, hvilka ständigt äro hvarandra lika därutinnan, att de med flicktyckmycken öfverlägsenhet hoppa öfver »alla beskrifningar och sådana där långtrådigheter» för att med desto större andakt kunna dröja vid de sidor, som äro rysligt hemska eller rysligt rosenröda. Hennes trygga, sjungande finsk-svenska flöt jämnt och gladt, oakadt hon hade det tämligen drygt, ty enhjuliga velocipeder äro mindre roliga att handskas med för kjobbärare. Hatten hade småningom glidit ned på skuldrorna och hängde kvar om halsen vid de breda hakbanden, det lilla dristiga ansiktet var alldeles glödhettadt, men hon knogade i alla fall oförtrutet på med den nedärfda envishet, som en gång trotsat Isolanis skäggiga kroater och Götz' järnklädda vildjur.

En stund därefter sutto vi på hvardera sidan om en landtligare kaffebricka på kyrkobyns »kestikievari», hvarvid jag kallblodigt ryckte fram med hvad jag tyckte omständigheterna närmast gäfvo vid handen att föreslå, menande, att som vi nu stött ihop så där af en slump och

ju dessutom hade samma väg. vore det väl ändå kanske klokast att göra sällskap. —

Det lilla pyret tittade hastigt upp öfver kaffekoppen som en sparf ur sitt näste.

— Men jag undrar verkligen, om det riktigt går an. Vi ha ju aldrig sett hvarandra förut, och så veta de ju inte ett dugg afet därhemma — fast nog vore det bra roligt, förstås.

— Ja, så rysligt konventionelt är det ju inte, det medger jag villigt, men jag tror ändå, att det hela skulle kunna ordnas på ett eller annat sätt, sade jag med den tillförsikt man småningom förvärfvar sig att göra möjligheter af det skenbart omöjliga. — Finns det telefon till frökens hem?

— Naturligtvis; vi äro väl inga vildar heller.

— Bravo, men ännu en fråga. Frökens familj känner väl Kalle von K.

— Ja, honom måtte väl hela världen känna.

— Allt bättre och bättre. Då telefonerar fröken hem och säger, att en lycklig tillfällighet — (ja, det måste låta så) — har gjort, att fröken fått sällskap med en svensk student, god vän och bror med Kalle von K., hos hvilken vederbörande kunna inhämta upplysningar om

min ringa, ehuru aktningvärd person. Men det är inte alls värdt att göra något stort nummer af den här affären, ty det finns nu ingenting, som afväpnar folk bättre, än om man behandlar hufvudsaker som bisaker, tillade jag med mycken illslughet.

Efter ytterligare något parlamentärerande samtyckte Alys att telefonera till sin lilla mamma, öfverlämnande åt mig att under en kvarts timme af stilla mediterande ytterligare stärka min gamla iakttagelse, att på resor och baler vet man aldrig, hvilka öden man möter. När hon slutligen kom ut på verandan igen, såg jag tvärt, att det moderliga sinnet hade häfdat sin traditionella egenskap att »ge med sig» och att vi hädanefter voro reskamrater.

— Jo, det föll sig inte lätt att behandla kandidaten som en bisak skall jag säga. — Hvad i all min dar! Ämnar du göra sällskap med en främmande herre? utbrast mamma tvärt, hvarför jag var alldeles tvungen att säga: Ja, men han ... han ser så förskräckligt beskedlig ut, och så är han ju svensk student. — Ja, det var både bra och illa det, menade mamma. Då får du åtminstone inte tråkigt, ty som flicka var jag i Upsala på en vårfest, men — Ja, men så är

han mycket god vän med Kalle von K., skyndade jag mig att tillägga, ty det var ju i värsta fall detsamma som ett slags indirekt presentation, så att slutligen lofvade hon att framställa allt i bästa dager för pappa samt anhöll om sin obekanta hälsning -- och nu är jag här.

— Gratulerar, det märks minsann, att fröken är släkt med den värtalige majoren på Väinölä.

-- Ja, nog är det bra med lilla mamma alltid, men hvad skall folket säga -- dem vi möta, menar jag. Varelsen, som serverade kaffet, såg så menande ut och ... och man vet ju, huru mycket elakt prat människor kunna sprida ut

Jag förstod henne fullkomligt, men hade väl aldrig funnit någon utväg ur detta dilemma, om jag ej påmint mig en analog historia jag en gång läst. Men nu var det rakt ingen konst.

— Jag vet råd för det med, sade jag mycket trankilt. Hela hemligheten inskränker sig till att köpa ett par giktringar. De skola omgifva oss med en molnstod af respektabilitet, hvilken vi förgäfves skulle få leta efter på annat håll.

Hade Alys blifvit öfverraskad, då jag föreslog det där om resällskap, var detta dock ett intet mot hvad hon blef nu.

— Giktringar ... men hvarför i all min värld ... jasanya jag förstår ... nej, men det vore väl ändå för galet. —

Jag tröstade henne med, att själfva det gamla Hellas inte haft mer än sju vise och att redan denna siffra af sakkunniga blifvit enstämigt förklarad vara ganska aktningvärd samt att man aldrig kunde vara tillräckligt försiktig på resor.

— För resten behöfva vi ju inte tillgripa dem annat än i nödfall, och när vi skiljas, kan man alltid anförtro dem åt Pyhäjärvis tysta djup — den scenen vore minsann pengar värd för en modern tragediförfattare.

Egentligen var det ju vansinnigt befängdt allt det där efter en knapp timmes bekantskap, det voro vi fullkomligt ense om, och hade vi endast varit litet mer konventionellt anlagda, hade det väl aldrig heller blifvit något af, men det hela föreföll oss så oemotståndligt komiskt, att Alys slutligen skrattande utbrast:

— Nå ja, om det är absolut nödvändigt, så ...

Hvarpå hon helt sonika sträckte fram sin lilla solbrända näfve, sprättade ut med alla fem fingrarna och bad mig taga mått. Jag lydde och kom till det resultat, att omfånget af hennes blifvande förlofningsfinger motsvarade mitt lillfinger vid andra leden. Därpå styrde jag mina steg till handelsboden.

— Var så innerligen snäll och låt mig få titta på några giktringar.

— Några?

— Ja, jag kan inte reda mig med mindre än tre stycken.

— Det vore väl nog. Herrn måtte ha svåra plågor.

Jag svarade ej, ty då mina begrepp om gikt äro hopplöst sväfvande, skulle jag endast kommit till korta med skildringen af mina lidanden. Hvarför jag inskränkte mig till ett ursinnigt rullande med ögonen, under det att jag suckade till att röra en vindturbin. Den medlidamme handelsmannen plockade nu fram hela sitt lager.

— Jag skulle vilja ha tvänne mindre för lillfingerarne.

— Nej, de där äro alldeles för stora; de få

inte gå längre än till andra leden, ty där sitter just den värsta värken.

— Kors, sitter ... sitter gikten i ... i andra lillfingersleden. — —

Nu tordes jag inte för mitt lif se karlen i ögonen längre, men jag gissade mig till huru han borde ha sett ut och sökte tröst vid den tanken, att jag åtminstone var den ende närvarande kunden.

— Visst tusan sitter den där. Herrn måtte väl inte tvifla på mitt ord.

— Nej, nej naturligtvis inte. Men så skulle det ju vara ännu en.

— Jaha, på vänstra handens fjärde finger. (Jag låtsade ej komma att tänka på, att detta var förlofningsfingret.)

Omsider letade han fram äfven en dylik åt mig, hvarpå jag betalade och gick. När jag vände mig om för att stänga dörren, stod han kvar vid disken med askarne framför sig, gapande som en död aborre och med en blick i sina ögon, som Albert Engström skulle uppskattat. Alys satt kvar vid den härjade kaffebrickan och lyssnade välvilligt till mina senaste öden, hvarpå vi i kompis undersökte den andra

ringen, velociped-diton, hvilken nu befanns användbar, så att vi kunde fortsätta.

Så började vår gemensamma färd, som endast skulle räkna trenne dagar, hvarunder jag oafslåtligen bemödade mig att ingifva Alys förtroende för hennes sjäflslagne riddare. Ty fastän hon bjöd till att se morsk ut, samt onekligen besatt den gudagåfva, som ligger i sinne för humor, var hon egentligen den skyggaste lilla älfva, som någonsin trampat en bicycle, och då vi ilade fram genom Tavastlands vildsköna ödemarker, där »Skogens tystnad» ännu rider på sin enhörning liksom på Böcklins tafla, kastade hon ofta skrämde blickar in i furornas halfdunkel, som om hon fruktat, att någon svulsten ättling af stora ofredens bistre kivekäs med dragen puukko skulle rusa upp ur sitt gömsle vid landsvägskanten. Hon anförtrodde mig hursom hon hela vintern tiggt sina föräldrar att få fara den vägen ensam, ehuru hon i sitt stilla sinne tyckt, att det ändå var en smula kusligt.

Gud allena vete, hvad kvinnfolk egentligen ha för logik!

Hon var ett sådant där litet lättskrämmt hufvudstadsbarn, van att ständigt konvojerat, och af friluftslivets poesi förstod hon föga. De

se bra litet, dessa stackars burfåglar, hvilkas synvidd alltid afklippes af en stenkasern; aldrig ha de reda på väderstrecken, och deras lokalsinne förstöres af gatornas namnuppgifter liksom deras oxeltänder af förmiddagsbesöken på konditorierna. Ehuru hon skådat aderton somrar, hade hon aldrig iakttagit, huru deras himmel från zenits jublande azur, denna färg, som ej kan framställas på duk, gradvis förtonar i horisontens skira blekblå, hade aldrig tjusats af de gripande sekunderna före en åskby, då alla träd och alla djur äro stumma, då svalorna hvina utefter marken med hastigheten af ett huggande svärd och endast fiskmåsen ängsligt skriande höjer sig som en rörlig, snöhvit fläck på den blyblå molnväggen, där en svag, svafvelgul skiftning säger, hvad som komma skall. Hon kunde tvifvelsutan skilja på de finaste skiftningar hos olika sorters siden, men hade aldrig lagt märke till insjöns tusende nyanser, beroende af tid, vind eller strandens och skyarnes skuggor.

Under en lång lefnad skall du aldrig hinna med mer än några fattiga sidor i naturens väldiga foliant, och jag kunde ju egentligen så ytterst litet däraf, men det lilla jag kände till sökte jag meddela henne omväxlande med det

jag, iklädande mig en tjänares skepelse, pumpade och oljade hennes velociped, förde hennes lätta packning och styrde med litet af hvarje. Alys å sin sida var till stor nytta därigenom, att hon någorlunda behärskade finskan, en ovärderlig fördel i dessa trakter. Innan vi träffades, hade jag mången gång haft det ganska svårt att göra mig förstådd på gästgifverierna med min knaggliga finska och hade ofta haft anledning att önska mig tillbaka till landet på andra sidan hafvet, där till och med bönderna tala svenska. Men nu var det ingen nöd längre, ty Alys var tolk, och voro vi någonsin på vippen att komma vilse, hjälpte hennes fråga: *Mistä tie käy* (hvar gå väg) oss ständigt till rätt igen.

Den del af Tavastland vi genomföra påminner i mångt och mycket om Sörmland. Olikheten är närmast skillnaden mellan moll och dur. Det är en nejd af idel åsar och sjöar, väldiga, barrskogsklädda åsar och oregelbundna, öriska sjöar. De susa ej, dessa furor, som deras kusiner, de språksamma björkarne, men i deras dunkla hvalf höres af evighet en sakta hviskning, en outtalad fråga, för skygg att taga ordets dräkt. I de skyddande höjdernas hägn drömma de långa, smala

vikarne i ro för vreda vindar. Stormen når dem aldrig, den härskar endast däruppe, dess våldes gränser hinna ej hit. Det hvilar frid öfver dessa fagra sjöar, lugna och djupa som en nordisk tänkares öga.

Det är de vida skogarne kring de blå vatten, som gifvit klafven till det finska som det svenska kynnet. Det är här det talar, detta sorglösa vemod, denna stumma längtan, som hvilar innerst vid nordbons trygga hjärta. Det är här de sjungit, folkvisornas ljungbegransade diktare, de glömde skalderna af fordom, hvilka hand i hand vandrat in i förgäthenheten, men hvilkas runor skola höras så länge furorna sträfva mot himmeln, så länge sjöarne blicka mot solen.

Jag minnes så väl den första aftonen Alys och jag reste tillsammans. Vi hade tagit in på Onkkala gästgifvaregård i Pälkäne by, där vi ställt kvar våra velocipeder för att klättra upp på Syrjä ås, från hvars breda rygg vi sågo den heta Augustidagen blekna bort. Blanka vatten lågo rundt omkring i dalarne; norröfver Pälkänevesi, i söder Mallasvesi och långt, långt i öster öfver de taggiga skogstopparne den silfverglittrande Roine, som Topelius besjungit och

vid hvars strand drottning Karin på det ensliga Liuksiala lyktade sin brokiga lefnad. Här och där skymtade i en lummig park af lind och alm en herregård i den gamla hemtrefliga, finska stilen, som här går igen nästan öfverallt; en lång, gulmålad tvåvåningsbyggnad med hvitmenade fönsterposter och tjäradt tegeltak, som sluttar åt alla fyra väderstrecken.

Solen låg bakom ett hvitt moln, hvars kanter lyste i guldkarmin och med väldiga, majestätiskt rundade konturer likt en af Michelangelos marmorgrupper. Småningom blef dess undre rand allt mer bländande, och så syntes plötsligt solen, solen som sjönk. Alys satt i tankar; åtminstone såg det så ut; hufvudet var något uppåtlyftadt och händerna knäppta öfver knät. De sista strålarne förgylde hennes obetäckta hufvud, där hon envist kisade mot väster.

— Ack, sade hon, hvad solen går ned hemsk och blodröd; de påstå, att den var likadan af tonen före Oravais. —

På återvägen till byn föreslog Alys, att vi skulle kalla hvarandra vid namn — det hade ju varit rent af löjligt att gå och titulera hvarandra där borta i ödemarkerna alldeles som i en badhuspark med flirt och mammor och mäs-

singsmusik. Vi hade verkligen haft den sannerligen sällsynta flaxen att icke behöfva förlägga vårt första sammanträffande till en trång, myllrande balsal med ett stackars utsvultet och missförstådt musikgeni vid pianot och med väggarna fyllda af konventionellt kacklande panelhöns, de där med smink och puder kämpa för lifvet en ojämn strid mot den allt härjande förgängelsen. Nej, omständigheterna vid vår bekantskap förde fastmer tanken tillbaka till de klassiska postdiligensernas äfventyrsfyllda tider, som gifvit stoff åt så många tredelarsromaner, de där ständigt fylla öfversta hyllan på de gamla herregårdsbiblioteken i min hembygd och mellan hvilkas styfva, guldkantade duodesblad du kanske ännu kan finna den hvita ros, din mormors mormor lade dit aftonen innan den unge fänriken for bort att med värjan i hand låta sitt lif bland de tappre på Rautavesis is. —

Men vidare i texten. -- Sedan vi hvilat öfver i Pälkäne, fortsatte vi åter mot norr mot Kaivanto och Tammerfors öfver den gudomliga Käjsaråsen, om hvilken den tredje Gustaf skall hafva fällt de bevingade orden: »Här måtte det visst varit djäfvulen frestade vår Herre, då han visade honom all världens härlighet.»

Det händer mig ofta, och jag tror mig dela detta med mången, att vid anblicken af en storlagen natur en pinsam, förödmjukande känsla smyger sig på en af att man aldrig är i stånd att till fullo uppskatta, huru skönt det i själfva verket är, att man aldrig helt kan eröfra dess innersta väsen. —

Jag frågade Alys, om hon märkt detsamma, men hon menade, att allt var ganska godt som det var, samt att jag verkligen borde kunna hitta på något trefligare att tala om den lilla tid, som numera återstod af vår gemensamma färd. Jag medgaf detta fogligt, och så trillade vi in till Tammerfors på dessa jämmerliga finska landsvägar, hvilka ständigt äro misshandlade af tvänne kvartersdjupa hjulspår, beroende därpå, att alla fordon, hvilka trafikera dem, hafva precis samma afstånd mellan hjulen.

Det är alldeles märkvärdigt hvad somligt folk, mig likvisst undantagen, blifva törstiga under en sådan där velocipedfärd. Jag minnes hurusom jag en gång i sällskap med en äldre kamrat hjulade från Upsala till Sala. Vid hvarje större bondstuga eller gästgifvaregård skulle han prompt in och ha sig en half öl under förevändning att hafva fått en fluga i halsen, hvilken

naturligtvis måste dränkas. Jag lät honom visligen hållas till en tid, men till sist trött på alla dessa afbrott rådde jag honom att hålla munnen sluten under återstoden af färden, ty i annat fall, profeterade jag, skulle det ideliga öldricket komma honom att icke blott svälja flugor, utan hvad värre var, att *se* dem, antingen de existerade eller ej. — Hvarpå han fann sig genomskådad och lofvade bättring.

Mais revenons à nos moutons!

Suomis Manchester har en utomordentligt härlig belägenhet, men allt hvad som skulle fresta till att ge den epitetet idyllisk bortmotas obarmhärtigt af bomullspinneriernas ångskorstenar. Vi åto middag på Societetshuset, en alldeles oförgätlig middag för resten. Alys ville ovillkorligen titta på matsedeln och beställa själf, hvaraf den omedelbara föllden blef, att hon tog Gud i hågen och åt tre efterrätter i sträck. Men när hon så ville börja med den fjärde, hotade jag bestämdt med att gå från bordet och ställa till stor skandal, om hon inte tog något ordentligt, hvarpå Alys blef på mucken och sköt fram underläppen alldeles ohyggligt samt förklarade, att jag var en ryslig despot, tills hon omsider med den veritabla finska envisheten grep sig

an med en entrecote, stor och rund som en septembermåne.

Innan vi satte oss till bords, hade jag emellertid helt flyktigt sagt till portiern att ställa i ordning rum för oss. Sedan vi slutat middagen, och en halfflaska Perier-Jouet fullständigt blidkat min lilla reskamrat, gingo vi ned och drucko kaffe.

Alla färdens mödor och besvärligheter voro nu glömda, såsom det oundvikligen plägar heta i hvarje hyggligare resebeskrifning. Jag drog lättjefullt långa rökmoln ur en Bocks Regalia; Alys trallade på en fransk visstump, snattade för resten sockerbitar ur skålen, då hon i sitt hjärtas oskuld trodde att jag inte såg henne, och allt andades frid och harmoni. Då kommer portiern fram rullande sig i stoftet.

— Ville endast anmäla, att jag reserverat rummet n:o 28 för herrskapet. Charmant bostad med utsikt åt gatan.

— **Rummet**, stammade jag och tvärteg, ty bestörtningen betog mig målföret. Ringen, den evigt olycksaliga giktringen rann mig ögonblickligen i sinnet, och kallsvetten stod mig i pannan såsom den aldrig gjort sedan den evigt minnesvärda dag, då jag under sista käjsarkrö-

ningen i Moskva trots den strängaste polisbevakning listade mig genom Frälsarporten in på Kremlin.

Jo, så går det när man hjälper kvinnfolk med velocipeder, tänkte jag och stirrade idiotiskt på Alys.

Den stackars ungen var fasligt illa därän också, det såg jag tvärt. Men kvinnans list är stor, och hon hämtade sig genast och stammade med rodnaden på kinderna och blicken på bordduken:

— Ser ni ... vi äro alldeles tvungna att ha två rum, för min man ... han ... han snarkar så förskräckligt.

— Ja, det är fullkomligt riktigt det, bekräftade jag med en lättadens suck öfver att skymta en utgång ur labyrinten. Jag snarkar så förfärligt, att jag väcker mig själf ibland ... ja, det förstås ... inte precis ... men ja ... ja kvicka er nu och gör som frun säger. Ske hennes vilja!

Och jag blinkade åt honom på ett sätt, som skulle innebära, att jag stod alldeles förtvifladt under toffeln. Karlen trodde naturligtvis, att vi voro spritt galna båda två, men han var tydligen dresserad i den högre skolan, ty inte ens skuggan af ett leende eklärerade hans välrakade

kanikansikte, då han upplöste sig i bugningar, med den lugnande försäkringen, att vi kunde lita på honom. Då vi blefvo ensamma igen, hade Alys ett fasligt bestyr med sina handskknappar, och jag visste verkligen inte hvad jag skulle taga mig för, tills slutligen förlossningen kom i form af ett lättande gemensamt skratt.

Ack, när tvänne ungdomar, hvilkas sammanlagda ålder uppgår till omkring 40 år, äro öfverlämnade att taga sig fram på egen hand, kan det rakt inte hjälpas, om man hakar upp sig litet då och då. —

Dagen därpå var trist; det var vår sista gemensamma. Medvetandet härom lade sordin på våra sinnen. Vi gnabbades inte, vi flirtade inte, vi visste rakt inte huru vi skulle befria oss från den tyngande känslan. Afskedets röst hördes allt tydligare. I skogens sus, i fåglarnas sång, i vassens prassel var den oss till möte.

De rödmålade kilometerstolparna drogo oss endast alltför hastigt förbi, och slutligen kommo vi till det vägskäl, där våra vägar skildes. Långa afsked äro nu ett oting, och vi hade kommit öfverens om, att vårt skulle bli så kort som möjligt.

— Du skrifer väl, sade Alys räckande mig handen till afsked.

— Nej, hvarför så? Är det inte bättre att låta minnet af dessa dagar bli som ett slags meteor, inte en —

— Inte en komet med en svans af bref, menar du. Alys försökte skratta, men det gick inte riktigt bra; hvad mig ankommer, gjorde jag inte ens något försök...

Därpå sade jag något helt annat, och sedan sade Alys också något helt annat, och så minns jag inte riktigt, hur det var, tills jag såg hennes hvita klädning försvinna vid vägkröken, bland tallarna. —

Då satte jag mig ned på väggkanten och sörjde mitt väna, brunögda, soliga sommarminne, och jag tänkte på Verlaines strof:

La vie est brève,
Un peu d'éspoir,
Un peu de rêve
Et puis bonsoir.

Det vore synd att säga, att mitt humör var rosenfärgadt den gången. Allting var så eländigt trist och urlakadt som en söndagseftermiddag i Upsala mot höstsidan, och i andanom såg

jag det gråa, oundvikliga öde, som slutligen skall drabba dig och mig och lejonparten af oss alla Alma Maters barn, som skalden ju ändå dubbade till ljusets riddarvakt.

Ty huru ofta gestaltar sig icke vår framtid till fem timmars tjänstgöring på ämbetsrummet och om somrarne sex veckors semester bortgäspad i en gisten sommarvilla åt Vaxholmshället i skötet af en lika talrik som älskad familj samt vid sidan af en god och trogen maka, som en gifmild försyn en gång skänkte dig till bordsgranne på en nyårsmiddag hos din chef och som slutligen lyckats hypnotisera sig till den öfvertygelsen, att du var den förtrollade prinsen, just du och ingen af de andra sju och sjuttio, hvilka före dig, den ene efter den andre, varit föremål för hennes flyktiga bevågenhet, innan ni båda funno hvarandra, innan du blef den siste i den långa raden. Ibland tycker du kanske, att det varit lugnare, om du varit den näst siste, och är gramse på ödet, som slog ned fällbommen just efter dig, men det båtar dig mycket, mycket föga att tycka så, min stackars vän. — Enfin Malherbe vint, skrifver Boileau. —

Och detta med tjänstgöringen och semestern och sommarnöjet och familjen och makan år ut

och år in, tills du nått den ålder, då staten berättigar till ett af pension idealiseradt ljuft göra intet, på det att du med mindre deladt intresse skall kunna följa giktens olika stadier. — Och allt det där ge de sig till att kalla lifvet, ja, mången finnes väl, som inbillar sig, att det äfven är så. Men därborta i larmet och dammet och trängseln, där finnes ett annat lif, det lif du drömde om, innan du förvandlades från människa till kuggghjul, och till hvars aflägsna brus du lyssnar som Richard Lejonhjärta till Blondels sång.

Där löper lappen på hala skidor utför stupan, framöfver slätten, mot hemmet, hvars rökiga tranlampa lockar i fjärran; där glida gondolerna fram öfver Lidos svarta vatten, medan klara, sorglösa röster tralla på Funicoli-funicola, där skalla öronöfvande handklappningar blandade med de nervsvagas gälla skri, när Plaza de toros bloddränkta damm yrar högt i sky och den vrålande tjuren vid skrällande fanfarer med genomborradt hjärta störtar vid den bugande espadans fötter ...

Du vet, att allt det där finnes till i den minut som är — ack, hvem vet det väl bättre än du! Men du är ur leken då, du sitter i någon slags komité och ökar i vikt och inbillar dig vara ounbärlig för fosterlandet. Men ibland

vaknar du upp ur dvalan; nordbons eviga längtan till södern, denna längtan, som dödade Nicander, griper dig med sitt fasta grepp. Din brokiga ungdoms härliga vildfågelslif står för dig i sina klara, solskärpta konturer — och då, hvad gånge du inte för att få vara med därute, *för att få vara med själf!*

Aldrig har väl Ibsen blifvit bättre förstådd, aldrig har han ryckt oss närmare in på lifvet, än då han gjorde den där i sin stora sanning så obarmhärtigt gripande scenen mellan Borkman och Foldals dotter, då John Gabriel går däruppe ensam och glömd och vet, att någonting är i görningen därute bland människorna, går och grämer sig till döds att ej få vara med själf och fatta händelsernas roder med sin årbräckta härskarehand. — Vid ett sådant tillfälle är det oändligt mycket intressantare att iakttaga dem som befinna sig framför än bakom rampen, detta eldstreck, som är draget mellan verklighetens och diktens riken — — — — —

I en af dessa funderingar skäligen utkyld sinnesförfattning trillade jag emellertid halft omedvetet den ena milen efter den andra, tills jag blef så hängsjuk och uppgifven, att jag ordinerade mig den sista af de kvarblifna smör-

gåsarna jämte le beau reste af konjakspluntan — hvarigenom min filosofi osökt slank öfver från den stoiska till den epikureiska riktningen. Nå ja, mig veterligen har ingen vunnit vare sig pengar eller ära med att hänga läpp. För resten, när allt kommer omkring, vet man ju aldrig hvad som kan hända — och allt möjligt kan ju hända, när allt kommer omkring. Hvem vet, måhända blifver det mig förunnadt att finna en spritt språngande ny lösning af det gamla problemet att »inom Sveriges gräns eröfra Finland åter».

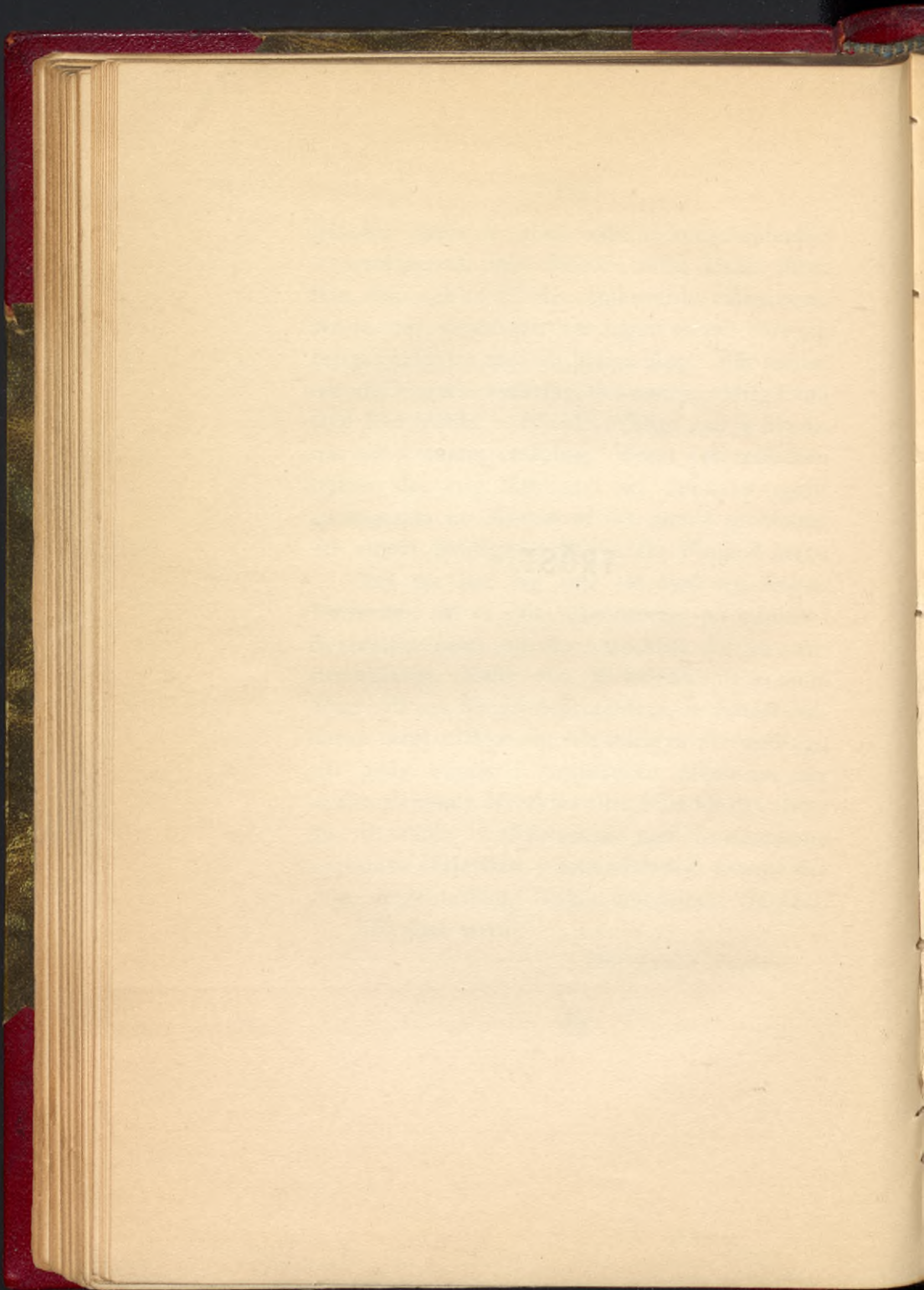
Nej, nu har jag inte tid med dig längre. Förmodar, att vi stöta tillsammans på jubileet i September samt att du antecknat dig på marskalkslistan. Kalle von K. lofvade att komma öfver till oss för att representera de finska bröderna samt utfäste sig högtidligen att medtaga sitt goda humör i kappsäcken, äfven om han skulle få betala öfvervikt eller tulla för det. Som du vet skola vi tillsammans med Lundensarne uppvakta Majestätet i hufvudstaden, hvarpå det stora studentmötet i Upsala omedelbart vidtager.

Till dess farväl!

Din gamle Kustaa.

TRÖST.

Tröst.

Er der intet mer igjen
Din sjael kan vinde Ro paa,
Tröst dig, tröst dig, snille Ven,
Döden kan du tro paa. —
Arne Garborg.

En natt för några år sedan, då jag gästade fränder på en gård inne i Sörmland, vek sömnen obarmhärtigt och envist från min bädd. När jag slutligen blifvit led vid att vända mig af och an, steg jag upp, tände på ljus och tassade huttande ned i det oeldade biblioteket att finna någon lektyr. På de öfversta hyllorna stod en hop gamla böcker, de där inte talat till människor på många Herrans år. Jag klef upp på stegen, grep på måfå en volym och vände så tillbaka till mitt rum. Mitt fynd var en poem-samling, hvars titel jag glömt, men mellan bladen låg ett sammanviket papper, hvars blida maning jag aldrig skall förgäta.

Hvem som skrifvit det blef aldrig uppdagadt, men det gulnade bläcket och den gammaldags handen tydde på, att skribenten för länge, länge sedan slutit ögat för världens korta glädje och världens korta sorg.

Så här hade han skrivit:

Vet du, min vän, jag tror ändå inte, att vi böra känna oss alldeles husvillan, när drömslottet brunnit. Endast de rädda och de dumma drista sig inte ut i lifvet, utan dröja med Sardanapal under de fallande, falnande takbjälkarne.

Nej, samla ihop allt hvad du hafver kvar af dig själf, rubb och stubb — var viss, det blir nog inte för mycket i alla fall — och bygg så upp med spillrorna af det stoltaste och det skyhögaste du en gång ägde, men som du miste, bygg upp en nätt och pryddig rödmålad stuga utan anspråk, med enrisströdd svale och med blida azeleor bak vänligt glittrande rutor.

Bjud sedan dit alla goda och glada människor i världen — du behöfver inte befara, att samlingen blir talrikare, än att det dussin af din fru farmoders ostindiska tékoppar du räddade undan branden, icke förslår till dem alla — och bed dem tina snön af skorna vid den lustigt sprakande härden och klappa dem på axeln och säg sedan ungefär så här:

— Herrskapet får verkligen vara så snälla och ursäkta, om här är en smula lågt i taket, men det är nu inte mitt fel precis, inte mitt fel. Förr i världen ägde jag ett ståtligt slott med

pelaregångar och gallerier och springbrunnar och flyglar och gyllene gemak och spetsiga torn, hvilka i pojkaktigt okynne petade hål på den i bleu-de-Prusse jublande försommarhimmelen, samt desslikes en orkester, den där ständigt spelade Schuberts Lieder, allt för mitt höga plaisir.

Men, hast Du mir geseh'n, i fjol brann det ned hela klabbet, inklusive kapellmästaren, hvilket gjorde mig rätt ledsen, alldenstund det ju ändå var mina egnaste stackars famlande tankars härliga mästerprof och jag väl visste, det lifvet icke skulle gifva mig år till att resa ett dylikt slott igen.

Skulle däremot den röde hanen flaxa upp och gala på gafveln till det här lilla sparboet, eh bien, mitt herrskap, titta på skogen rundt omkring, titta bara på skogen och på mina starka armar. Där finnes timmer i öfverflöd och här finnes krafter i öfverflöd att snickra ihop ett nytt, thesso likt.

Men någon gång i framtiden — och inte så värst långt i framtiden heller, det känner jag med hvarje dag vissare i min vänstra sida — skall där komma ett ilbud på en andlös skimmel med besked, att jag skall dricka mitt glas i botten och knacka ur min pipa och packa mitt

blygsamma gepäck och spänna reseskärpet om lifvet och binda på fötterna mina ovana sandaler och vandra öfver till det andra landet, det där landet på andra sidan sjön, herrskapet vet, där den blå blomman växer vild på strandslutningarna.

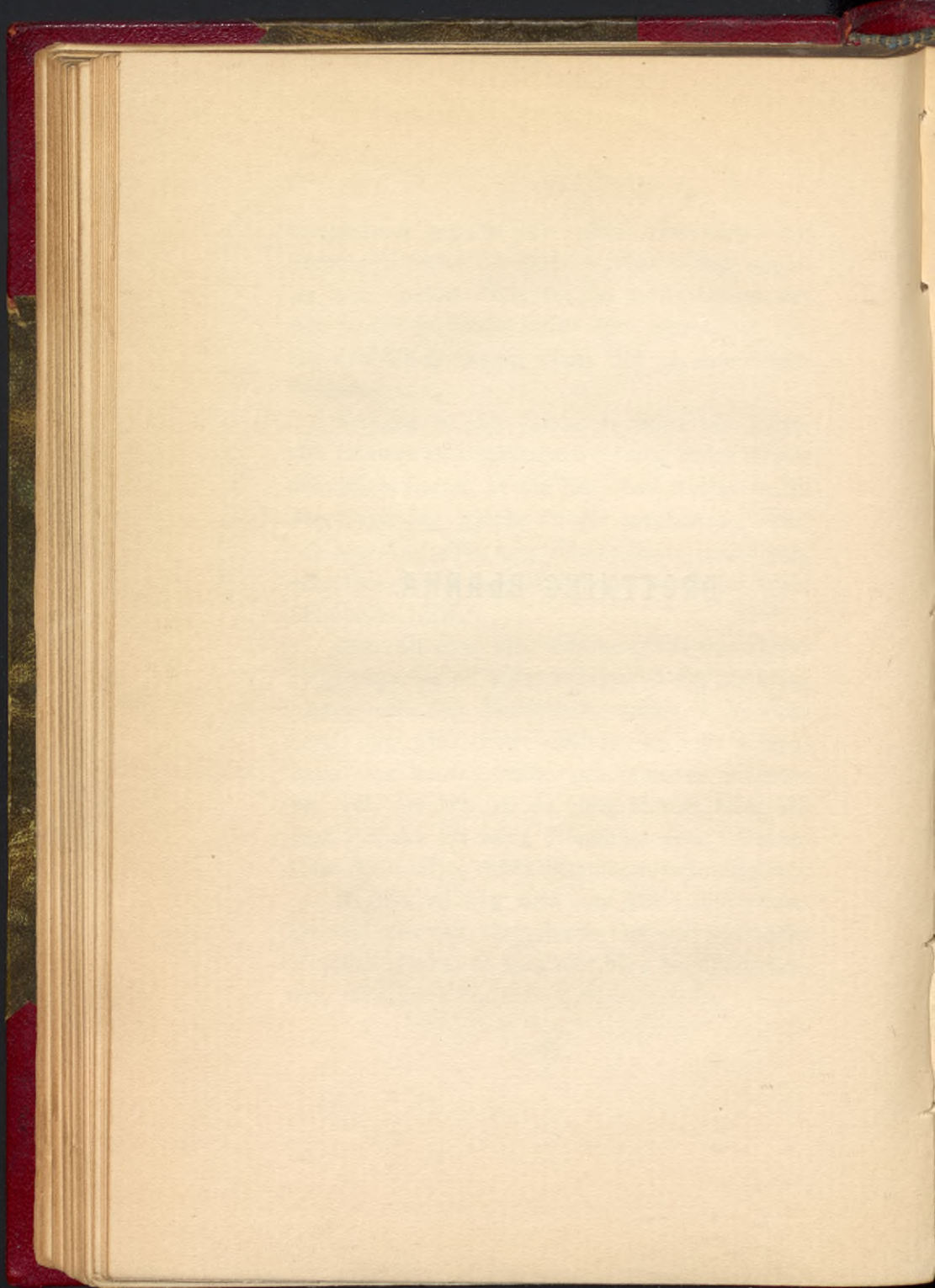
Kungen af det landet är större och visare och mildare och mäktigare än alla andra förstar och höge herrar, så att han skall nådigt se till det ringa jag gjorde för det myckna jag ville, och han skall gifva mig tillbaka slottet som brann, och han skall åter låta kapellmästaren spela Schuberts *Lieder*.

Men till dess, mitt herrskap, till dess kunna vi ju taga oss en artig svängom i det här kråknästet, och den förnjöjelsen skolen I hvarken neka mig eller Eder själfva. Ty mitt armods dagar äro snart lyktade, och minnens, minnens det väl, att när jag en gång lämnat Eder och gått tillbaka till mina drömmars slott, då skola Edra ögon aldrig skåda mig mer, o, nej aldrig mer.

Nej, då vill jag sitta som förr i min pelarsal och på min förgyllande stol och vid sorlet af sakta plaskande kaskader höra Schuberts *Lieder*, ständigt Schuberts *Lieder* — — —

DROTTNING BLANKA.

Drottning Blanka.

Det var en gång en gammal grefve af Namur, som hade nio döttrar, den ena vackrare än den andra. Men den yngsta, Damoiselle Blanche, var den vackraste af dem alla. Kwick var hon äfven och kär för folket, så att till och med de bistre knektarne i vaktstugan logo åt henne i sina lum-miga skägg, då hon skred genom gallerporten.

Hon var faderns älsklingsbarn, hans dagars sista blomma, och han gladdes att tälja henne sin gångna lefnads bleknade bragder. Ofta hände så, att den lilla, ehuru blott ett tioårigt barn, stälde till honom frågor, så att han, undersam hvad han borde svara, i sitt bryderi makade kronan på sned, rifvande sig i det gråa hufvudet.

Men åren gingo, plantan blef träd, barnet blef ungmö, och i skuggan af slottsträdgårdens nyutspruckna lindar växlade Damoiselle Blanche och Junker Ralph kyssar och löften om trohet

intill döden. Det är så lätt att tala om aftonen, medan man ännu skådar den genom morgonsolens brokiga fjärrglas.

Kom så en riddare bård med tjänare och svenner till Namurs hof, och den riddaren var stadd på giljarefärd, och han giljade hos den gamle grefven till hans yngsta dotter för sin herre Hans Nåde konung Magnus af Sverige. Och grefve Jean hade många döttrar att bortgifta och ett ringa land att styra, hvadan den ära, som således vederfors hans hus, gladde honom mera än han gitte visa. Dock ville han ej gärna släppa ifrån sig sitt älsklingsbarn, ty hon var ju ännu så späd och vek, så föga kommen till åren.

— Jag äger några andra döttrar, sade han, hvilka ännu ej trädt i brudstol, och dessa äro lika fagra och flinka, ehuru äldre. Månne ej min gunstige broder af Sverige täckes vilja taga någon af dem till äkta?

Nej, Damoiselle Blanche skulle det vara; annars finge man väl se sig om efter en drottning vid hofven i Blois eller Artois, menade herr Nils Ambjörnsson, hvilken var konung Magni troman och fullmäktige.

Då bjöd grefve Jean de svenske herrarne

att förlusta sig något vid en bågare burgunder, medan han kungjorde sitt barn deras budskap. Därpå trädde han hasteligen till vindögat och kallade upp jungfrun ur grönan lund, där hon rodnande lustvandrade med Junker Ralph.

— Mitt barn, min ålderdoms tröst, min hvita blomma, hälsade han henne, gläd dig, ty du skall varda drottning af allt Sveriges land.

Men hon lindade blott sina små armar om hans hals och slog upp sina ögon i violblå undran.

— O fader, du vet ju, att jag älskar Junker Ralph. Inte vill du vända min lycka i sorg. Du vet ju, att jag svurit honom trohet intill döden. Inte vill du, att ditt barn skall bryta sin ed.

Den gode Jean af Dampierre och Namur ref sig bekymrad i sitt hvita hufvud och sade: balzampleu! Han hade ofta orsak att göra så, den stackars gamle grefven. Åter hade den flickan gjort honom svarslös.

Gärna skulle han väl sett, att hans lilla älskling finge den dristige junkern, efter hvilken hennes hjärta trädde, gärna skulle han ha sändt riddar Nils tillbaka med ogjordt ärende, hade han blott giljat för en mindre förnämlig man än Magnus af Sverige.

Men en sluten krona, en drottningakrona!

— Ser du mitt barn, sade han till sist, en drottningakrona är ett stort och förunderligt ting, större och förunderligare än de flesta andra. Den skänker tröst för så många förluster, som man annars städse skulle begråta, glömska åt så många sorger, som annars städse skulle gnaga. Den skall äfven gifva dig mod och styrka att bli en god husfru åt konung Magnus, en huld moder åt hans folk. Låtom oss nu hafva ordat tillfylles härom, och gack ned att bjuda Junker Ralph farväl.

— Ja, min fader, neg Damoiselle Blanche och gick. I karnapet mötte hon en långskäggig riddare med en gyllene oxepanna konstrikt insydd på bröstet.

— Ären I herr Nils Ambjörnsson, sporde hon honom.

— Så är mitt namn, hvad är edert, stolts jungfru, mälde främlingen kärft, undrande hvad detta kunde komma henne vid.

— I dag är jag Blanche af Namur, i morgon är jag Blanka af Sverige, svarade hon saktmodigt.

Då föll den stränge riddaren på knä, blot-

tande sitt hufvud och ödmjukt kyssande den lilla hand hon försagd räckte honom.

— Jag vill söka blifva eder en huld och nådig drottning. Är det svårt att vara drottning, riddar Nils?

— Eders Nåde är en Guds ängel på jorden, sva mig Gud huldän, svor den tappra marsken vid sin riddareed.

Så gick hon ned i grönan lund, där junker Ralph bidade sitt hjärtas dam. Så vandrade de båda unga hand i hand för sista gången, de vandrade som man vandrar bredvid en bår, där det käraste man ägde ligger mejadt.

— Det är förbi nu Ralph, hviskade hon, och jag måste bjuda dig farväl, inte ett vanligt, utan ett långt, ett evigt farväl. De säga, att jag skall varda drottning af allt Sveriges land. Nej, du får inte kyssa mig mer, Ralph, du får inte trycka min hand — jo, det får du, men inte hårdt, Ralph, inte alls hårdt. —

Men däruppe i vapensalen, på hvars gobelin- prydda väggar Namurs gyllene lejon i evighet jagat Dampierres röda falkar, däruppe vid de kække riddares tafelrund lekte den gamle trubaduren på sin harpa och grät och sjöng:

Dagsländler.

Förbi, förbi!

Det finnes ej ett ord på människotunga

Så skärande sorgset som detta.

Och dock hvilar där en hemlig tjusning,

Ty det visar tillbaka på en svunnen lycka,

Ja, på en svunnen lycka.

Ty smärtan bor oss städse när,

Men glädjen flyr.

Så följde hon riddar Nils och nådde omsider staden vid Lögens stränder, hvilken ju skulle varda hennes hemvist. Och de klädde den lilla grefvedottern i purpur och hermelin, satte Sveriges spira i hennes hand och tryckte Sveriges tunga krona på hennes guldlockiga hufvud. Hon måste le då hon såg sig själf i den slipade silfverskifvan de höllo för henne. Så glimrande fager hade hon inte ens varit vid sin frändes konungens af Frankrike hof, då Junker Ralph brutit sin jungfruliga lans till hennes ära och undfått segerns lön ur hennes liljehand.

Men den gode kung Magnus höll sitt unga vif så kär och ville så innerligen gärna se henne lycklig och nöjd. Där blef ett lustigt lif på Stockholms gamla slott. Gycklare och spelmän inkallades från Välskland, ty i slika konster voro

de svenske släte. Gigor och skallmejor klungo
i de stora salarne, och liten Blanka svängde
otröttad om i sidensko med riddare och svenner,
tänkande vid sig själf i sitt sextonåriga sinn:
Hvad det ändå är roligt att vara drottning!

Snart skänkte hon sin make och Sverige en
son. Gud hade gifvit honom moderns guldgula
lockar och folkungarnes dristiga vikingaögon;
föräldrarna gåfvo honom namnet Erik efter far-
fadern. Och den pilten blef fru Blankas lyckas
blomma. Han skulle bli så stor, så stor, den
lille prins Erik, och hans namn skulle löpa öf-
ver hela den vida världen, medan hon skulle
sitta därhemma och låta sina öron smekas af
ryktet om hans bragders tal. »Konung Erik
den store var drottning Blankas son», så skulle
de trägne munkarne pränta i de digra krönike-
böckerna. Och hon lät honom gunga på sitt
brokadklädda knä och talde honom om lifvets
äfventyr och diktade honom den visa, som Sve-
riges mödrar sjungit för sina små alltsedan drott-
ning Blankas dagar:

Rida, rida ranka,
Hästen heter Blanka.
Liten riddare så rar

Ännu inga sporrar har.
När du dem har vunnit
Barndomsro försvunnit.

Men fru Brita Birgersdotter till Ulfåsa och Olshammar blef satt till hofmästarinna hos den unga drottningen. Hon var en mäktig amper kvinna, som talade hårda ord till fru Blanka, ord, som ett lif är för kort att kunna glömma. Hon drog fram i dagen allt, som hviskades i löndom, förevitande drottningen alla lustbarheter och syndiga tidsfördrif hon infört vid hofvet. Men konung Magnus hviskade tröst till sin unga husfru, menande, att hon ej skulle låta slikt gå sig till sinnes, utan i stället bemöta den stränga frun som en lydlig dotter, ty hon var befryndad med rikets förnämligaste ätter, emedan hennes fader, lagman Birger, burit spangbrynjorna i sitt märke. Hon var ock vida beryktad för sin stora fromhet och de många uppenbarelser, i hvilka den heliga jungfrun visat sig för henne.

Snart lämnade dock fru Brita hofvet och drog med sina båda barn på pilgrimsfärd till den heliga grafven till stor gamman och lisa för hvar man, som stått den fromma frun nära. Den forna glädjen ville likväl aldrig rätt åter-

vända till konungagården. Helgonet, som banande skridit genom dess salar, hade släckt festens ljusa bröllopsfacklor. Tiderna mulnade alltmer, digerdöden härjade landet, de danske lågo hårdt på med örlog, och konungen själf var på ständiga resor i sina många riken.

Hon började frysa däruppe i snölandet, den stackars lilla drottningen och i nattens mörker, då ingen såg det, föllo heta tårar från hennes väna ögon, hvilka en gång skådat så glimrande gladt mot lifvet. Hon kände sig så beklämd bland alla dessa stolta kalla kvinnor, bland dessa allvarlige, järnklädde män med de långa underliga namnen, hvilka ständigt förde krig och död på tungan.

De svenskes kärlek vann hon aldrig, hon lärde sig med möda att tala deras språk. Allmogen hade tidigt fattat misstroende till den unga drottningen, som konung Magnus hämtat från det där landet, hvarom de aldrig hade sport, och snart spredo sig stygga rykten om fru Blanka. De sade henne vara kunnig i trolldrycker och varsel om ovordna ting, och då hennes förstfödde dog, menade de tro på, att lifvet tagits från honom af densamma, som gifvit honom det, så att drottningen själf, den stackars lilla fru Blanka

skulle hafva förgifvit sin son. Sådant spredo de svarte munkarne, sådant präntade de med nidigahand i krönikeböckerna, och folket trodde dem, ty människorna äro af naturen benägna att tro föga godt om den de föga känna.

Strax fru Brita hade lämnat konungens gård, kom där en riddare dit, hvilken de aldrig hade sett tillföre, ty han hade ständigt vistats vid främmande hof, ehuru han var född vid Båfvens gröna stränder. Nu var han gammal vorden och hade dragit hem för att söka sig en graf där vaggan stått. Han hade varit en väldig krigsman, riddar Tune. Hela hans lefnad hade fyllts af farornas tjusning, och han hade dragit jorden omkring bjudande sina tjänster åt konungar och furstar när helst ofreds röda rosor frodades på deras fält. Och riddar Tune ägde intet här i världen utom sitt blanka svärd och sitt gamla lejonhjärta. Han var åldrig och fattig och grå, hans hjälmtäcke var tärnt af mott och mal, hans rustning fränt af blod och tårar. Men hans sköld bar ingen fläck, och hur stormig hans långa lefnad varit, bodde där i hans själ hjältens höga ro.

Han tyckte synd om den stackars lilla drottningen, ty han hade själf en gång älskat en sådan där liten fjäril, men den fjäriken hade tidigt

fladdrat från honom till en annan, grannare blomma, och sedan hade riddar Tune aldrig älskat mer. Ständigt, då den lilla drottningen såg honom an, drog han sitt ärriga anlete till något, som skulle föreställa ett leende, men den gamle riddaren hade lett så föga här i lifvet, att af alla hans ansträngningar blef där endast en fast hisklig grimas. Till honom gick hon ofta och talde sin sorg, ty hon kände, att riddar Tune en gång ägt ett hjärta.

— Jag är så olycklig, så olycklig, och mitt sinn blir sjukt, då jag tänker på hvad som är och hvad som kunnat vara. Vet en I så ej någon bot därför, riddare?

— Ack fru Blanka, kunde riddar Tune låta sitt lif för eder lycka, lefde han ej längre. Mina ögon ha skådat all världens härlighet, men de skådade aldrig en människa, som var lycklig annat än i minnet eller i hoppet. En gång då jag var ung, mötte jag en gammal skald i Ravenna — hans namn har undfallit mig, men de sade, att hans minne skall lefva tills jorden dör. Han höll före, att intet smärtar så som att i sorgens dagar draga sig till minnes den lycka som for. Då jag ser eder, fru Blanka, tror jag den gamle skalden hade rätt.

— Men kunde jag då inte få draga till mitt land igen. O, att jag finge återse mitt sköna Namur en enda gång, blott en enda liten gång, riddar Tune!

— Nej, det fån I aldrig fru Blanka. Konung Magni hjärta är fastfruset vid hans rikens isar, bittert skulle det svida, om man slete det därifrån. Och där konungen af Sverige är, där skall äfven hans drottning vara. Måhända klinga mina ord bittra, men erfarenheten af en lång lefnad, hvilken nu Gud bättre lider mot sitt slut, talar genom dem. Så är det fru Blanka; lifvet är svårt, men döden ljuf.

Och hennes längtan till barndomslandet blef allt starkare; hon längtade såsom endast den, hvilken vet, att målet aldrig, aldrig skall hinnas. Hon satt blek och sluten i frustugan, föga aktande de små kammartärnornas muntra kvitter, medan hennes tåremattade ögon blickade mot söder, ständigt mot söder. Dit ilade hennes tyta tankar likt höstens frusna fåglar, ty där i det hoppfullt blånande fjärran, där funnos ju lyckan och Namur.

Men i den lilla örtagården, som försagd smög sig mellan det gråa slottets torn och ringmuren, hade riddar Tune låtit plantera några sällsynta

rosor, som han fört med sig från främmande land, ty han tänkte, att det skulle glädja den lilla drottningen att se dem. Och när fru Blanka särila om aftonen trädde dit ned och andades denna doft, som hon så väl mindes från sin faders rosenslingade slott, stannade hon och slog ihop sina små händer, ej rätt vetande, om hon skulle le eller gråta. Sedan gick ingen dag förbi, utan att hon talade en stund med de fagra blommorna från solens land. Så märkte hon en afton, att de modlöst sänkte sina hufvuden, emedan frosten hade bränt deras hvita kronor.

— Mäster Sigfrid, mäster Sigfrid hvad hafven I gjort, att mina stackars rosor blifvit så sorgsna, sporde hon.

— Ack, Eders Nåde, de äro alltför ömtåliga att kunna lefva häruppe i nordn. Ej heller finnes här någon, som rätt förstår sig på dem.

— Stackars små hvita blommor klagade hon, hvad hafven I så förskyllt, att man röfvat bort eder och fört eder hit att vissna och dö! Riddar Tune var grym, då han tog eder med sig — ack nej, han menade så väl, den gamle riddaren, han ville blott göra drottning Blanka glad. — Sägen mig nu mäster, gifves det intet medel på jorden att skänka dem lifvet åter?

— Jo, ett medel finnes, sade den gode örtagårdsmästaren, och det är att sända dem dit, där de först öppnade sina kalkar för solen.

— O, Mäster Sigfrid, där taladen I vishetens ord! — Var tröst, var tröst, små blommor, snart ären I åter hemma, men drottning Blanka skall ej se eder mera, aldrig mera.

Sade herr Eggert von Kyhnen, hvilken den dagen var drottningens följesven.

— Föga båtar det Eders Nådes rosor, om de sändas tillbaka dit, hvarifrån de kommit, ty dö de ej på vägen dit, måste de dock dö vid framkomsten.

Då höjde den lilla drottningen dröjande sin skygga dufvoblick till riddaren.

— Men de få dock dö bland de sina, herr Eggert. Dock, hvarför taga sig vid några stackars rosor. Så hafva ej de svenske för sed. Mäster Sigfrid, låt dem dö i ro, det är bäst så. Men laga, att jag ej får se dem mer. I hören det mäster, aldrig mer. — Och I herr Eggert, låten mig nu höra en visa, den där gycklarevisan I sjöngen för fru Iliana Åkesdotter.

Så slog hon genast öfver från sorg till glädje såsom hennes vana var, och fattande riddarens arm dansade hon bort med honom genom örtagårdens gångar, medan han sjöng:

Så togo de grefven, den hårde våghals,

Allt uti sin gula lock.

Så höggo de honom hans hufvud af

Allt öfver den sängestock. —

Kom så den tid, då Danakonungens hugfulla dotter, fröken Margareta, skulle fira sitt biläger med hertig Håkan. Det blef ett bröllop, vida omtaladt i de tiderna, och mången mäktig furste, mången hurtig riddare och ädel fru församlades vid de danskes hof på kung Valdemars älskade Vordingsborg. Där träffade fru Blanka äfven samman med sitt syskonbarn, den glade hertigen af Bretagne. Och han fylde hennes öron med honung och talade om hennes ögons violer och hennes lockars guld, om sången af hennes steg och musiken af hennes stämman, såsom tusende män talat till henne tillföre. Men fru Blanka lyssnade ej därtill, ty hon var länge, länge sedan förbi all dylik fåfänglighet.

— Sire Robert, sade hon en dag, minnens I Junker Ralph de Lacy?

— Fuller väl minnes jag le beau Ralph, fru Blanka. Han stupade vid eder broders, den ädle grefve Johans, sida i korståget mot litauerne. Lyckan svek honom tidigt, ty hon lät hans hjärta brinna och förbrinna af kärlek till en skön och ädel jungfru, Damoiselle Vittoria di Dandolo af

Venezia i Välskland. Men hennes fader hade lofvat henne till en annan, och det blef junkerns bane. — Hvi blifven I så blek, fru Blanka?

Den lilla drottningen svarade ej: hon sänkte hufvudet, en bruten blomma lik, och gick.

Hon hade bjudit sin ungdoms älskade farväl utan att hennes hjärta hårdnat, utan att veklig klagan lemnat hennes läppar. Men nu, då de sade henne, att hon förlorat hans kärlek innan hon förlorade honom själf, då tänkte hon, att där fanns intet i hela vida världen, hvori hennes själ kunde finna ro utom i döden. Hade hon varit man och riddare, skulle hon döfvat sitt hjärtas ve i stridens eller händelsernas vilda vimmel; hade hon varit en ringa kvinna, skulle hon lämnat världen och låtit sig vyssjas till ro af klosterklockans milda stämma. Men nu var hon en konungs maka, och därför var hon dömd att dådlös dröja vid sländan, medan lifvet, det stora sköna lifvet, i fröjd och smärta drog förbi därutanför.

Då den lilla drottningen så kände, att hon ej kunde draga det längre, och att bördan blef henne för tung, lade hon sig ned att stilla bida den siste vän, som tiden ger.

Och snart kom han, den gamle, som så ljuf-
ligt väcker ur den korta, orofyllda dröm de kalla

lifvet, kom trött och sudlad af vägens dam från ett stridsfält borta i Frankland, där skördeslagen måst falla täta.

Men då han skådade den lilla drottningen, som blickade emot honom så huldrikt, glömde han tröttheten och dammet och drog sitt rynkiga anlete till ett hjärtevarmt leende, ty han var både stark och mild, den gamle, mild som den där mycket lidit. Sin hemska lie hade han nogsammt gömt vid dörren och bar blott i sin skrupna hand en högröd krans af vallmo, fridens ljufva blommor. Och fru Blanka tänkte i sitt sinn, att den gamle var så förunderligt lik riddar Tune, där han stod med sitt leende, rynkiga ansikte.

— Veten I så, hvar riddar Tune dväljes, sporde hon honom.

— Riddar Tune har gått före eder till himmelrik. Viljen I så ock öfver till det andra landet, fru Blanka?

— Ack ja, jag har väntat eder så länge, så länge. Hvi hafven I ej kommit tillförene?

— Edert timglas var ej utrunnet. Ännu finnas där några sandkorn kvar. —

Då fattade den lilla drottningen sin makes hand och sade:

— Farväl konung Magnus; Guds moder och alla helgon signe Eders Nåde!

Sedan knäppte hon sina händer samman och blef mycket stilla.

— Nu är tiden all, fru Blanka, hviskade be-
friaren och krönte sakta hennes guldskimrande
hufvud med fridens vallmo och nickade och log
och gick.

Men konung Magnus och hans lifmedikus,
mäster Laurentius Jonae, de sågo honom ej.
De sågo blott, huru den lilla drottningen blef
allt hvitare och hvitare; de varnade endast, huru
hennes grepp om makens hand blef allt svagare
och svagare.

Så föll där en ensam stjärna från den dun-
kelblå decemberhimmelen.

Då tecknade mäster Laurentius korset på
sitt bröst och sade:

— Var tröst, var tröst Eders Nåde, nu har
fru Blanka vändt åter till Paradis.

— Hon var mitt lifs solsken, klagade ko-
ningen. Nu lider det mot skymningen.

Och han böjde sig ned och kysste sakta
den lilla drottningens hvita panna och lade i
hennes sköte en knippa af de väna, hvita ro-
sorna hon så mycket älskat, de väna, hvita ro-
sorna med de långa, grymma törnen. —

SAGAŃ OM LJUSET.

PRINTED BY THE UNIVERSITY PRESS

Sagan om ljuset.

De voro fem bröder från Läljeholmen, alla hvarandra förvillande lika. Strax de blifvit födda, kläddes de i en vacker, blågul dräkt och sändes ut i stora, vida världen att göra heder åt den fabrik, hvars stämpel de buro. Där hamnade de äntligen på en småstadskryddkrämares hylla och blefvo liggande flere veckor, så att de hade god tid att utbyta tankar samt att odla sina förmögenhetsmöjligheter.

Nu var det så, att en af bröderna fått en knifsudd mera vax i sig än det reglementerade, och denne blef enhälligt utsedd till ständig ordförande däruppe på hyllan.

— Vi veta ju alla, plägade han yttra, att den kväll en gång kommer, då det stora undret skall ske med oss. Ty hvar och en bär ju vecken inom sig; hvars och ens skickelse är att

brinna och förbrinna, och de som blända, lefva fortast. Att lysa — ack bröder, det är det tvåfaldt sällsamma miraklet, som innefattar både lifvet och döden, ty början till slutet är att tändas. Men sedan vi omsider drunknat i staken, sägen mig, hvar finnas vi väl då?

— Ingenstädes, föreslog just den, hvilken gått miste om den smula vax slumpen gifvit den andre till öfverlopps. För resten tjänar det ju rakt ingenting till att munhuggas, ty när det är slut, så är det, huru du än funderar, och därmed punktum.

— Ingenstädes, säger du — ack du lilla ovaxade talgdank. Nej, bröder, det sken vi skola sprida måtte helt visst samlas någonstädes, den värme vi hafva utstrålat kan ej försvinna, den plats vi fyllt kan ingalunda blifva tom, utan måste ersättas med något annat. Detta är tillvarons grundlag. Äfven bland människorna har det ju funnits ljus, hvilka brunnit väldigare än Aldebaran för att dock slutligen slockna, äfven de. Men den glöd de hafva skänkt åt världens köld, den klarhet de hafva förlänat åt världens mörker, den förblifver evinnerligen. — Jag medgifver villigt, att det bekvämaste är att inte alls fundera på saken, utan att helt enkelt säga in-

genstädes. Men vaxet i mitt inre ger mig aldrig ro.

Så höllo de då oförtrutet på att kannstöpa och gissa och gifva hvarandra gliringar, föga betänkande den gamla sanningen, att det finnes få af skogens vilda djur, så farliga som den, hvilken äflas att tala utan att hafva något att förkunna. Så silade sig ordens ström genom alla tänkbara fåror, ända till dess själfva borgmästarens snutfagra piga kom intrippandes i boden och bad om ett paket ljus. Expediten, hvilken hade röst och åkte velociped och läste August Blanchés samlade skrifter med illustrationer samt för resten var alla hjärtnupna kokerskors förklarade bel ideal, lade in de fem i hennes korg med flere mördande blickar och sockersirapsfraser än som väl var alldeles nödvändigt för att locka kunderna från principalens konkurrens midt öfver torget.

— Nu dröjer det nog inte länge, förrän vi skola gå ut att fylla vår mission, menade den visaste af bröderna.

Så blef det ock. Den vackra, blågula dräkten slets omildt af dem, och syskonringen sprängdes. Trenne af dem fördes mot dunkla öden, och man känner ingenting om deras historia.

Men ordföranden var nu alldeles uppenbarligen född med segerhufva, ty han fick sin plats i en lampett i själfvaste unga frökens kabinett, och han njöt på förhand vid blotta tanken, huru präktigt hans sken skulle bryta sig mot de slipade glasprismorna.

Sämre gick det hans fordne vedersakare, den vanlottade brodern, ty han blef dömd att sitta i vedhuggarens lykta.

Den stackaren tyckte de andra så hjärtligen synd om, och det var ju äfven allt och det enda de kunde göra för honom; ty han måste stå och stupa där han ställts, det fanns nu ingen annan bot. Ett eländigt lif fick han också där han ensam stod och sörjde i den trånga, smutsiga lyktan, och hans fattiga tröst var, att glasskifvorna, som från alla håll omgäfvade den, voro så rökiga och tummade, att de frälste honom från mörkret och kölden och ensamheten på andra sidan. Ingen frände hade han sig heller när, men på lyktans botten lågo liflösa och stelnade återstoder af dem, som före honom tynat bort därinne osörjda och osedda, och han grät tysta, klara tårar, som gjorde honom ful och skroflig och som långsamt tärde hans sjunkande, fängslade kraft.

Så måste han då sluta sig inom sig själf,

och han började tänka på allt det där, som brytt brodern medan de ännu voro tillsammans; han började äfven undra, om det ej skulle blifva något annat, bättre efter detta, ty han såg, att här hade han föga att hoppas på vidare. Och så drömde han ihop åt sig en värld af fröjd och skönhet, där han skulle dväljas, när denna vedermödan var liden. Den drömmen förde honom från verkligheten under de timmar han ännu hade att lefva, medan vedhuggaren i källaren sågade borgmästarens bränsle; den tanken hade han ännu kvar, då han, hopkrympt till en tiondedel, befriades ur lyktan, ej för att tändas mera utan för att glätta strykerskans lod, då det fördes öfver det stärkta linnet. Ty sådant blef slutet, och det var under det heta järnet hans stora fråga fick sitt svar.

Men uppe hos borgmästarens ställdes där till ett hejdundrande kalas, och brodern med den talande tungan fick bevittna så mycken glans och härlighet, som han aldrig tillförene skådat. Han brann så klart och käckt och stadigt, där han satt i lampetten, och följde så uppmärksamt med allt hvad som tilldrog sig rundt omkring, att han inte slösade en tanke på, huru med hvarje flyende minut lågan stal ett uns af hans kraft.

Alla människor smålogo så huldrikt mot hvarandra och sade hvarandra så många vackra saker, att det lilla ljuset inte kunde annat än intagas af den mest gränslösa beundran för hvar och en af dem. Midt under middagen reste sig vise män, hvilkas bröst staten öfversållat med ordnar till ett blygsamt vederlag för de chevelyrer de grubblat bort i omsorgen för rikets fromma, reste sig med glaset i hand och obarmhärtigt länsande akademiens ordlista på dess ståtligaste adjektiv i superlativform prisade de med af rörelse skälfvande stämma hvarandras dygder och förtjänster, tills de omsider slogo sig ned för att i sin ordning och efter samma recept blifva prisade af någon annan.

Helst iakttog det lilla ljuset emellertid husets unga dotter, ty hon var glad som en ärla och söt som en karamell. Just i dag firade hon sin trolofning med en af de ordensprydda och flintskallige, och han stirrade så kärvänligt och så vanvettigt och så ofta och så länge hvar gång på henne med sina stora hummerögon, att man granneligen kunde förmärka, att detta var hvad de pläga benämna kärlek.

Men på andra sidan om fröken Vivika satt en ung man, blek och tankspridd. Han drack

flitigt och skrattade högt; tydligen var han mycket tillfreds. Han ägde hvarken månsken eller stjärnor. Därför brydde sig den lilla fästmösmulan inte det bittersta om honom, utan underhöll sig uteslutande med hummerögonen.

När så middagen var slut och balen begynte, fick inte fröken Vivika dansa mer än ett enda tag, ty hennes fästmans ålder och värdighet tilläto intet dylikt, utan de sutto såta tillsammans och språkades vid hela aftonen. En enda sväng tilläts henne dock af gunst och nåd, och det blef nu med den bleke och tankspridde.

Fästmannen hade då uppsökt svärfadern vid virabordet. När polkan var förbi, slogo de båda unga sig ned aldeles under lampetten. Båda tego. Hon hade spelt krona och klafve om sin lefnads lycka, stackars flicka, och klafven hade kommit upp. Vidare var det inte.

Ljuset flammade häftigt till, ty där kretsade en bländad mal kring lågan. Han reste sig upp för att slå efter den med näsduken.

— Nej, låt honom vara, hviskade fröken Vivika hastigt. Man behöfver ju inte döda malen, som fladdrar omkring ljuset.

Hon sade sant, ty ögonblicket därefter låg den dränkt i den smälta stearinen. Nu ropade

fästmannen sin trolofvade vid namn. Hon skyndade ut, men den andre dröjde kvar. Han slog upp fönstret och lät den svala nattvinden smeka sin feberheta panna. Så gick han tillbaka till det muntra sällskapet och drack flitigt och skratade högt.

— Kanhända, tänkte då det lilla ljuset vid sig själf, kanhända är det detta man kallar en roman.

Draget från fönstret i förening med den döda malen hade emellertid alltför illa hushållat med dess krafter, så att nu var där ingen tid till fåfång undran.

Och åter tänkte det:

— Jag har fladdrat vid hvarje vindstöt. Jag kunde hafva lyst lyckligare människor. Hvem vet, om ej tjufven kommit, hade jag kanske lefvat en timma längre -- men, ack, hvad betyder allt det där nu. Jag slocknar glad, ty jag har dock fått fylla mitt värf, jag har i alla fall fått lysa.

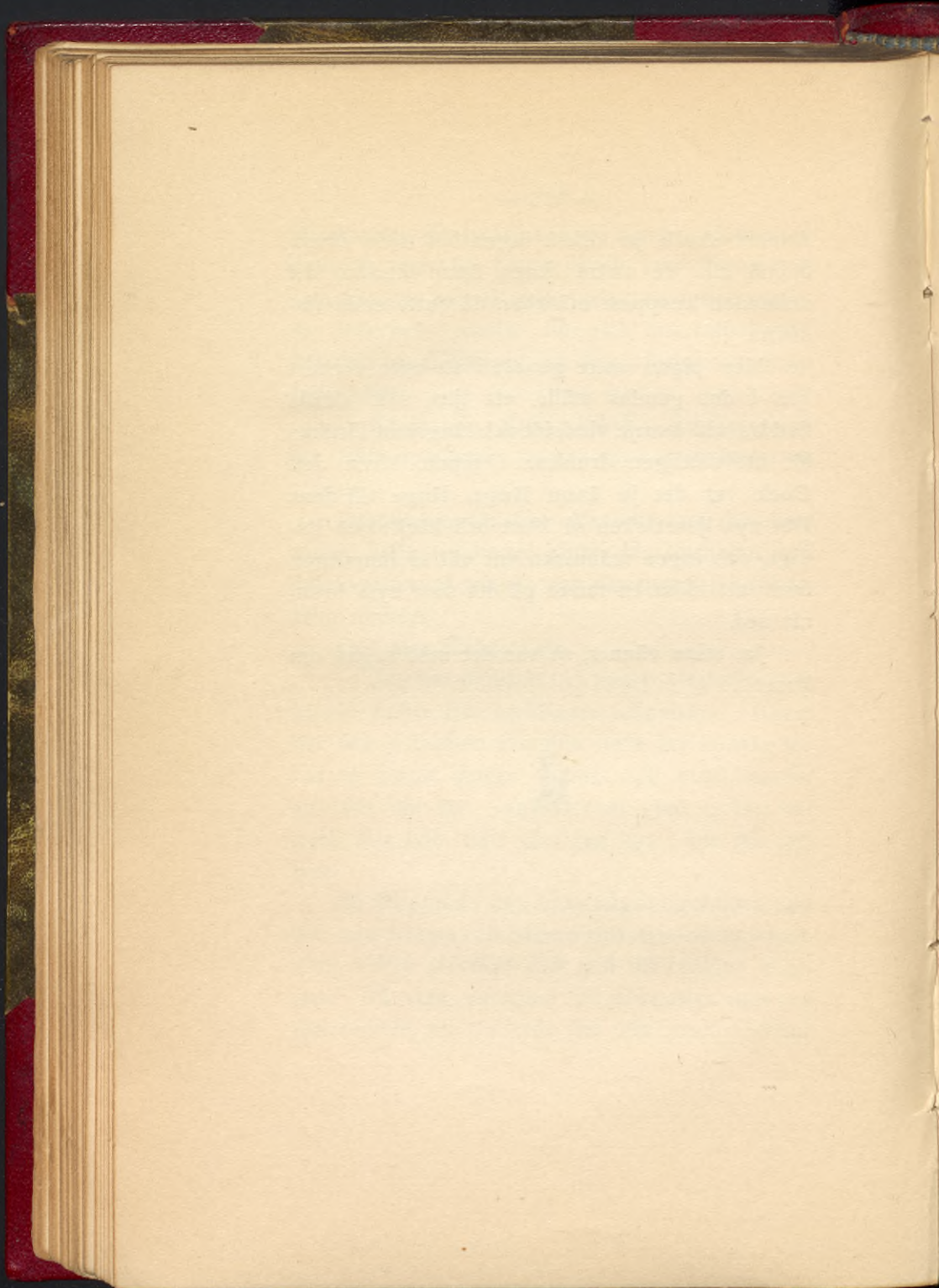
Så flammade det ännu några ögonblick upp och ned i hopp och bäfvan tills den nakna, svartnade vecken plötsligt dök ned till bottnen af pipan. Då steg en smal blå rökpelare upp och förkunnade, att nu hade det lilla ljuset slocknat.

Annars skulle ju också ingen haft reda därpå, ty då alla de andra ljusen ännu brunno, blef skilnaden knappast märkbar, då detta enda försvann.

Men pigan satte genast i ett nytt, vackert ljus i det gamlas ställe, ett ljus, som skulle fladdra vid hvarje vindstöt och långsamt förtäras för att slutligen drunkna i pipan, äfven det. Dock var det ju ännu länge, länge till dess. Det nya ljuset sken så klart och käckt och stadigt, och ingen människa var väl så innerligen dum att slösa en tanke på det som nyss brunnit ned. —

Ja, mina vänner, så var det med sagan om ljuset...

HVAD LIFVET GER.

WAS DELET GEE

Hvad lifvet ger.

En gång och aldrig mer! Ej kommer
Tillbaks den ljufva tid, som for...

Pusjkin.

I.

Sturegatan en vinterdag strax efter tre. Knut och Elsa vandra långsamt framåt. Knut bär Elsas skolböcker, Elsa bär en stor påse chokoladpraliner, som hon fått af Knut.

— Du kommer väl ned på Nybroviken i afton? Det stod anslaget musik mellan sex och åtta, och isen är nedrigt stilig.

— Nej, vet du, jag tror knappt det, för jag har så'na förfärliga läxor: repetition af hela Gustaf Vasa, bifloderna till Donau och fyra sidor i stora Olde, menade Elsa, som ville göra sig svårbedd, förstås.

— Äsch, flickor ä' då alltid flickor, göra af dem hvad man vill. Tror du inte jag har mina bekymmer också? Två kapitel i Livius och en tysk kria, som är kitslig värre, men det där klarar jag af i natt.

Elsa sänkte ödmjukt hufvudet inför alla dessa fakta.

— För resten vill jag påminna mig, fortfor riddaren af gymnasistmössan med mycken illslughet, att jag lofvat Annie Walkow att gå på »kondis» med henne i eftermiddag. Annie är en liten vådligt kiffig unge och går inte och fånar om läxor jämt, inte. Det hade nog varit gaskigt att åka tillsammans i kväll, förstås, men när du nu inte har tid, så ...

Elsa hade blifvit rysligt röd i ansiktet, ty dels tyckte hon, att Knutte var förskräckligt ohöflig, som kunde påstå, att hon »gick och fånade», dels voro Annie och hon sedan fjorton dagar »fiender», och dessutom var det det roligaste hon visste att »gå på kondis». Men hårstrået, som knäckte kamelens rygg, var dock Knuttes omdöme öfver Annies utseende, ty både Knut och Elsa visste endast alltför väl, hvem som såg bäst ut.

— Kanske jag har tid ändå, menade hon,

fortfarande litet tveksam, dock mera för syns skull. Men om du tar den där Annie med dig, så går jag inte alls, så mycket du vet det. Detta sista yttrande följdes af ett lika trotsigt som energiskt framskjutande af underläppen.

— Nej, för min del tycker jag naturligtvis det är roligast att åka ensamma, försäkrade Knut med en nådig nick, och så skildes de i hörnet af Kommendörs- och Sturegatorna. Knutte strök af sig gymnasistmössan med den vräkiga elegans, hvori hans äldre bror sökte sin mästare, och Elsa böjde sitt lilla guldblonda backfischhufvud lika korrekt och förbindligt som hon sett stora syster göra, då hon någon gång fick gå ut och gå i »rännan» med henne.

När Elsa så kommit hem, hörde hon med dold tillfredsställelse, att pappa och mamma och stora syster skulle bort på middag. Och då de väl voro gångna, och hon hört vagnen rulla bort, smög hon sig in i syster Vivys rum, stälde sig framför den stora spegeln, granskade kritiskt sin enkla skolklädning af mörkblå merino och sände slutligen en hopplös blick ned till sina stackars snedgångna knäppkängor. För att reparera eller åtminstone öfverskyla dessa brister i sin toilett, »högg» hon beslutsamt ett par ele-

ganta musketörhandskar och tömde en half flaska Ylang—Ylang öfver sin klädning. Därpå satte hon sig vid böckerna och började riktigt stormplugga med händerna för öronen och tankarna på Nybroviken, ty Elsa var en liten snäll och flitig flicka, fast hon svärmade för parfym och ovillkorligen ville åka skridsko med Knutte.

Precis tio minuter före sex dunkade hon sig tre resor i hufvudet med stora Olde, slängde på sig kappan och skramlade i väg med skridskorna nedåt Nybroviken. Vid nedgången till banan stod Knutte troget på post.

— Jaså, du kom ändå. Det var väl inte för min skull, inte. —

— Nej, det var för musikens, log Elsa med gryende koketteri.

Så åkte de oförtrutet omkring musikestraden i två runda timmar, och när Elsa blef trött, förde han henne bort till en bänk. Medan hon så hvilade sina små fötter, åkte Knut baklänges ytterskär och gjorde de mest äfventyrliga amerikanska öglor, eller hvad det nu heter — allt för att imponera på det oerfarna, beundrande flickhjärtat.

Du kanske skänker de unga tu ett mo-

dernt, sarkastiskt leende — det gör du orätt i. Ty i så fall har du antingen upplefvat så litet här i världen eller också glömt så mycket, som du gärna kunde hafva kommit ihåg din lefnad ut. —

Hvem tror du var stoltast, Napoleon efter slaget vid Jena, eller den af dig en gång så varmt omhuldade sjätteklassisten, när han som segrare återvände från sitt första snöbollskrig; hvem tror du var lyckligast — liten Elsa, när Knutte åkte baklänges ytterskär för henne, eller stolta jungfrun, då den nyslagne riddaren med hennes färger segrade i torneringen?

II.

Innocenceordens bal på Stora Börssalen. Receptionen har nyss försiggått, och de nyintagne sprida sig åt alla håll med de små ordensstjärnorna på frackar och sidenklädningar.

— God afton, Elsa.

— God afton, Knut.

— Har du någon dans ledig åt mig?

— Låt se, nej, jag tror bestämdt, att alla äro upptagna — så tråkigt det var då! Men vänta, andra polkan tycks verkligen återstå och

... och ... damernas vals. Vill du ha den, Knutte lilla?

— Åh, charmerad, det är ju en häpnadsväckande ynnest att få dansa damernas vals med balens själskrifna drottning.

— Charmerad ... ynnest ...

— Ja visst, hela världen har ju endast ögonen fästade på dig.

— Säger du det, smålog Elsa så där kokett likgiltigt i det hon räckte honom armen.

— Certainement, hannoveranske ministern har hela kvällen trippat omkring och sjungit ditt lof på Maupassants språk.

— Är det den där gamla harskramlan med de hvita byxorna och alla ordnarna? Han borde verkligen ha pyntat ut sig med ännu flera kraschaner för att se någorlunda mänsklig ut, menade Elsa med en sista rest af sin gamla skolflicksjargon.

— Just den ja, men för tusan — förlåt mig — men uttryck dig inte så där ... så där drastiskt, om jag får be. Folk skulle bara undra, hvad du är för en vilde.

Elsa såg upp på honom med sina glada, nittonåriga ögon; hon tyckte, att hon inte riktigt kände igen honom. Han var så förnäm och rak

i sin nya uniform, och öfver hans ansikte låg ett uttryck, ej af Weltschmerz, ty den har försvunnit med Heine och romantiken — och frid öfver dess stoft, för resten, ave et vale — men af en viss öfverlägsen likgiltighet för allt annat här i världen utom den egna personen, hans, löjtnant Knuts person.

Då de dansade, hade hon så mycket att fråga honom. De träffades ju så sällan nu för tiden. Var han mycket borta, roade han sig mycket?

Usch ja, han var borta jämt och ständigt. En middag och ett par baler om dagen under den hetaste säsongen.

— Nåja, men det var ju »gränslöst» roligt, menade Elsa i sitt unga hjärtas oskuld.

Knut dolde med nöd en jättegäspning bakom glacéhandsken.

— Tusan heller; man blir ju alldeles utschasad till slut, vet jag. Men när man nu en gång kommit i trampkvarnen, så —

Elsa tyckte, att allt detta var så underligt. Hon var också ganska mycket borta, ty de hade ju så stort umgänge. Men hon hoppade högt i tak för hvarje ny inbjudning hon fick.

Jaså, gjorde hon det. — Det var ju förskräckligt intressant.

Och så dog samtalet bort. Elsa, som trott, att hon skulle ha så mycket att säga honom, märkte att de numera hade så föga gemensamt, och började känna en viss beklämning i sitt lilla kärleksfulla hjärta. Hon sänkte hufvudet modlöst...

»Och det blef plötsligt mycket, mycket tyst».

Men då knöt den unge löjtnanten med en gammal världsmans vana ihop den brustna samtalstråden. Han blef i högsta grad charmant, gestikulerade ifrigt med händer och ögon och började utbreda sig öfver teater och litteratur och allt det där. Och Elsa tyckte, att det var så fasligt instruktivt alltsamman, fast nog var det bra konstigt, att Knut och hon skulle, sitta och konversera, så riktigt konversera — Knut och hon, som åkt skridsko tillsamman på Nybroviken. —

Slutligen kunde hon dock omöjligt låta bli att med litet försagd röst fråga honom, om han ännu mindes den där tiden...

Knuts ansikte skiftade hastigt färg, och rösten hade förlorat sin vanliga, säkra timbre då han svarade:

— Låt oss ej tala om det förflutna, Elsa lilla; jag glömmmer det aldrig ändå. —

Och andra polkan tog slut, och damernas

vals tog slut, och de två från fordom skildes i festens brokiga vimmel. Men när Elsa åkt hem och kysst pappa och mamma och krupit ned i sin lilla säng och släckt ljuset, tog hon fram sin näsduk och grät en liten vers öfver Knutte, som hade gått och förändrat sig så där. Snart slutade dock snyftningarna, och liten Elsa vandrade i drömmens fagra land hand i hand med Knutte och hon tyckte, att han var glad och munter igen och gaf henne chokoladpraliner och kallade henne sin egen lilla fästmö, alldeles som förr. —

III.

Jakobs kyrka klockan fyra en vacker April-dag. Koret är prydt med lefvande växter; en talrik bröllopsskara är samlad. Från orgelläktaren brusa tonerna af Mendelsohns prunkande marsch ur En Midsommarnattsdröm.

Bruden är just inte vacker; hennes utseende är tämligen hvardagligt. Dock förläna ju alltid kronan och slöjan en viss obeskriflig skönhet. Hon ser så hoppfullt glad och stolt ut, där hon sakta skrider fram vid brudgummens arm. Han är iförd paraduniform, hvilken utmärkt väl har-

monierar med den martialiska gestalten. Hans blickar tala dock ej samma språk som brudens; den hårda, kalla glansen i hans ögon har ej veknat. Han är lika lugn och rak som då han på en revydag rider framför fronten på sin skvadron; och rymmes där äfven någon helgdagskänsla i hans bröst, är han dock alldeles för stolt att förråda den för denna hoprafsade folksamling, som kallats »att med sin närvaro hedra vigselakten».

Ceremonien är slut, och bröllopgästerna närma sig för att lyckönska. Bruden är rörd till tårar och sluter sin mor och tärnorna i famn; brudgummen mottager gratulationerna med sitt förbindliga, stereotipa paradleende. Sedan lämnar man kyrkan för att intaga middagen på Grand. Champagnen rinner i strömmar, bourgognen står ej heller orörd, ansiktena hettas upp, man hurrar för de nygifta, telegram uppläsas, tal hållas i oändlighet för »de unga tu, hvilka nu tillsammans börja vandrigen genom lifvet.»

Under middagen börjar brudgummen småningom känna en viss trötthet vid all denna glädje, all denna mat, alla dessa viner. Han anar, att han ej kommer att trifvas bland dessa människor; han är ej född bland dem. Han läg-

ger mot sin vilja märke till svärfaderns, den rike uppkomlingens, simpla, ehuru välmenande ord och åthäfvor; han är ej alls smickrad af sina många nyblifna bröders sällskap, denna samling godt folk, hvilkas ögon glöda af belåtenhet öfver den lysande middagen, och hvilka behandla kyparne med en min af högtidlig nedlåtenhet, som skulle förekommit honom oemotståndligt komisk, om han ej själf spelat första fiolen i denna orkester. — Han inser i dess fulla vidd sanningen af det skenbart banala, men i grund och botten så bittra, så hopplöst bittra ordspråket: Den som sig i leken ger, han måste leken tåla.

Medan han så sitter där, dyker ett gammalt minne upp för honom. Han fattar sitt glas; alla tystna, ty de tro, att brudgummen ämnar hålla tal, men han tömmer glaset utan ett ord, och därefter krossar han dess fot mot bordsskifvan. — Han hade druckit en skål med det förflutna; han hade tänkt på henne han en gång älskade, men aldrig fick.

Vid $\frac{1}{2}$, 8 tiden lämnar man hotellet för att resa till Centralstationen. Afsked till höger och vänster. Tårar och löften om att telegrafera från Korsör. Svärfar och svärmor springa beställsamt

om hvarandra med förmaningar och plädar. De upprymda gästerna hurra af hjärtans lust för de nygifta, när stationsinspektoren blåser af tåget, som skall föra dem till solens land, till blomornas stad, till Medelhafvets silfverglittrande blå.

IV.

Samma dags afton i en liten hemtreflig salong på Kommendörsgatan. Assessor Rinde har slutat sitt arbete för dagen; de torra luntorna äro arresterade i dokumentsskåpet, och han har makligt tagit plats i en emma vid divansbordet med pipan, den trogne Upsalakamraten, i munnen. Ty han har en idealisk liten hustru, hvilken i sitt hjärtas oskuld räknat ut, att det obehag hon möjligen kunde hafva af att låta tvätta gardinerna litet oftare, ovedersägligen uppvägdes af det behag hennes herre och man hade af att ostraffadt få röka, hvar han ville. Hon var ingen af dessa manhaftiga husmödrar, hvilka ständigt föra på tungan de drakoniska orden: »tobaksrökning förbjuden», och hvilka obarmhärtigt mota in den stackars äkta mannen i rökrummet, där han ensam och öfvergifven af

alla de sina får inandas den härliga doft, som Tennyson sökte hos kritpipan och Topelius hos cigaretten. —

Fru Elsa satt där och läste högt för honom. De hade det så lugnt och fridfullt i sitt unga hem, och han var så grufligt belåten med sin lilla älskling. Det varma skenet från lampan belyste mildt hennes ljufva, oskuldsfulla anlete, där hon satt lätt framåtlutad med händerna knäppta öfver knäet och ögonen så där flickförnumstigt allvarligt fästade på boken från Gylvendals officin. Ovisst är, huruvida det var den store skaldens ord eller läsarinnsans fagra uppenbarelse, som kom honom att lyssna så spändt. Och hon läste med sin klara, rena stämma:

»Lad gå! Det er ju gammel brug
att köbe gods for sind og hug.
»Jeg gav fra først en større pris;
jeg tror, jeg gav mit livs forlis.
Jeg någet gav, som nu er slukt,
det står mig for som lys och flukt;
som någet både dumt og smukt;
jeg gav, hvad knapt jeg længer ved,
folk kaldte det for kærlighed.»

Just som hon läst de där raderna, trillade en stor tår ned öfver hennes lilla näsa, balanserade där ett ögonblick och ramlade därpå ned som en stor punkt efter ordet kärlighet. Elsa tog upp näsduken och begrof ansiktet däri; — det var så förskräckligt bedröfligt allting denna dag, tyckte hon.

Men Axel Rinde, som var van vid hennes små fasoner, tog sin gråtande älskling om lifvet och gaf henne en energisk, ehuru högst prosaiskt smällande kyss. Det var ju det enda han öfver hufvud taget kunde taga sig till, och dessutom var det särdeles förståndigt handladt. Men ännu större vishet låg där i de ord han sedan fällde.

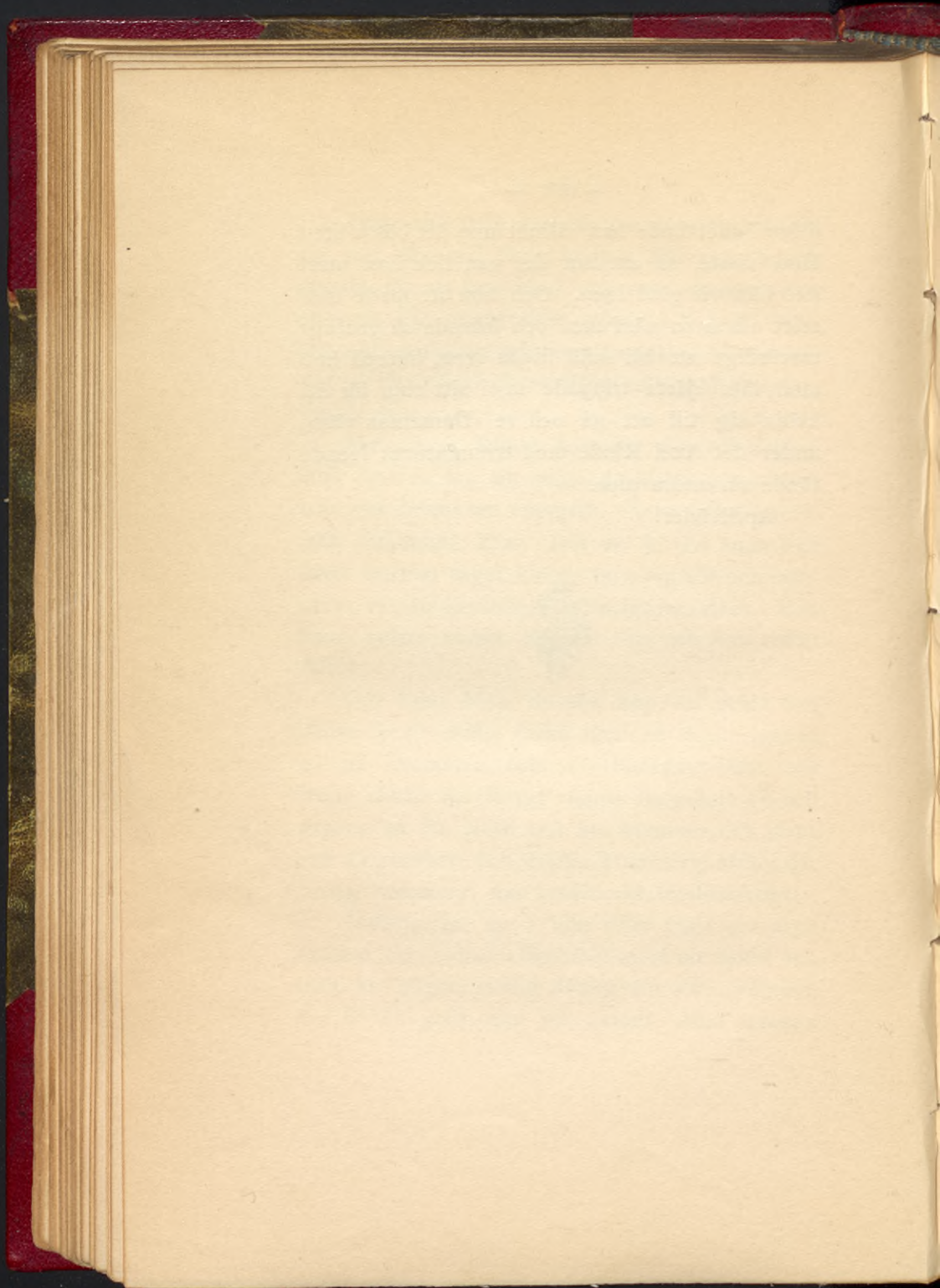
Om liten Elsa slutade upp att gråta och blefve Axels snälla flicka igen, så skulle hon få gå på Dramaten och se »Damernas vän», och sedan skulle de riktigt släppa Barrabam lös och supera på Du Nord och äta hummer och järpe och Camembert och dricka Pommery, sådan där lustig Pommery, som smälde så förskräckligt.

Jurister ha nu i alla tider varit ena arga skalkar och veta i allmänhet mera om saker och ting än någon vanlig dödlig ens kan drömma, det är så godt som ett axiom. Med mycken

illfundighet hade han räknat upp det bästa liten Elsa visste, så att hur det var, fick han snart sitt lilla vif glad igen. Och hon stoppade med stort allvar in näsduken och lofvade så grufligt trovärdigt att bli snäll flicka igen, hvarpå hon med lätt hjärta trippade in i sitt rum för att kläda sig till att gå och se »Damernas vän», under det Axel Rinde med triumfatorns leende tände sin andra pipa. —

Aprilväder!

STJÄRNAN SOM SLOCKNAR.

STARKER SON BECKMAN

Stjärnan som slocknar.

Tot clari proceres
Tot retro spatia
Tot ora praesolum
Tot regna fortia
Tot mundi principes
Tanta potentia
In ictu oculi
Claudentur omnia.

S. Bernhardus Claravallensis.

Tiden är förbi, människorna äro borta, den sista pendeln har stannat, det sista hjärtat har tröttnat. Tanken grumlas ej mer af ord, drömmen dräpes ej mer af verklighet, vägen villas ej mer af tvifvel. Skådespelet är slutadt, bofvar och narrar vandra ej mer öfver de bräder, som föreställa världen; ridån är fälld för tårar och löjen, för smärta och glädje, för Hamlet och Don Quijote. Vulkanerna hafva längesedan slocknat,

solen själf har blifvit gammal och svag. Is och snö hafva begraft hvad hand och hjärna skapade.

Endast ett litet stycke förklaras ännu af lifvets skönhet, ett stackars litet stycke, som söker säga hvad som var. Det är nejden mellan Phrat och Tigris, Paradisets land, där Eden låg en gång i tidens morgon. Kulturen och striderna hafva dragit världen omkring, riken hafva grundats, spiror hafva brutits, men slutet blef där vaggan stod.

Där kvittra i skärande vemod de sista näktergalarne sin svanesång öfver varandet, där kyssa sorglöst de sista fjärilarne blommornas brokiga kalkar. Och i det tynande ljusets bleka strålar sofver en månghundraårig alligator, som i sin barndom skådat den siste af dem, hvilka en gång skrefvo sig världens herrar. Han sofver roligt den gamle, ty han vet, att han ej skall väckas af flickornas gäckande skratt eller människens rasslande vapenlek. Han vet, att den sista sången är sjungen, den sista bönen hviskad, den sista eden bruten.

Lugnet har vändt åter, det stora heliga lugnet, hvarom de gamle talade, då världen var ung. Det har sänkt sig som en rosenfärgad

slöja öfver orons värld, som aftonens medlid-
samma töcken öfver bragdernas blodiga fält.

All synd och all nöd, alla brott och alla kval
äro borta, evigt borta. Den flygande holländä-
ren har fått kasta ankar vid Lycksalighetens ö,
den vandrande juden har fått fälla sin nötta
krumstaf. Gåtan är löst; allt godt är gäldadt,
allt ondt försonadt.

De slöto sig allt trängre tillhopa de ensamme
af de yttersta tiderna, de fannade hvarandra i
hopplös bidan likt drunknande på spetsen af
den klippa dit floden ej ännu nått. Vetenska-
pens heroer och martyrer voro alla glömda, de
hade ju verkat så föga; skaldernas harpor voro
längesedan stumma, de hade ju spelat för guld.
Endast en lät ännu höra några brutna toner,
och till honom hade de lyssnat längst och trog-
nast.

I Norden hade den tändts, den flammande
facklan, som lyste genom de sista tiderna, det
stora ljuset, till hvilket den trötta världen skå-
dat upp i salig tjusning, af Norden var han bo-
ren, den siste siaren, som ensam talade, då alla
andra tystnat.

När fimbulisen bredt sitt bärtäcke öfver det
land där Karlarnes vagga stod, när Raffaeles ma-

donnor bleknat och Beethovens toner förklingat, då hade Svithiods svan länge, länge spännt sina otröttade hvita vingar till flykt öfver världen.

Slutligen hade de äfven förgätit honom för att tälja hvarandra sagor, dunkla minnen från den tid, hvarpå de blickade tillbaka i stum, spörjande undran, trolska sägner från ärans och kärlekens evigt svunna dagar.

Och så, i jordens aftonskymning, blef den eviga freden, årtusendens älsklingstanke, de bästes ideal, till verklighet, då den sista människan slöt sin siste väns brystna öga ...

Men den gamla solen dröjer ännu en gång med sin trötta, blida blick på den slocknande stjärnan, som hennes värme väckte till lif i tidernas begynnelse.

I NOWO DJEWITSCHY MONASTIR.

HOWARD UNIVERSITY LIBRARY

I Nowo Djewitschy Monastir.

Under den vecka jag dröjde vid Rysslands hjärta mot slutet af Maj 96, gingo mina vägar ej mindre än trenne gånger till det nunnekloster, hvares namn läses här ofvan. Det var mig likt några smekande ackord midt i en vild rapsodi att för ett par korta timmar få utbyta det öronhöfvande larmet därinne i den festklädda staden mot den absoluta stillheten och hvilan inom dessa helgade murar.

Nowo Djewitschy Monastir, eller på svenska, Nya Jungfru Klostret har ett synnerligen vackert läge i den för öfrigt så hopplöst enformiga omnejden af Moskva. Det hela utgöres af en samling olika byggnader, skilda till stil, ålder och ändamål: kyrkor, begravningskapell och bostäder för nunnorna, alltsamman omgärdadt af en ofantlig, kvadratformig mur.

Första gången jag for dit var kvällen före den stora kejsarkröningen. Dagen hade varit

synnerligen mödosam, och jag visste, att morgondagen ej skulle ge den efter. Mitt besök i klostret hade därför ungefär samma karaktär som lugnet före stormen. Jag vandrade länge omkring på den lilla kyrkogården och beskådade dess många präktiga grafvårdar; en stor del af Moskvas aristokrati brukar nämligen välja denna fridfulla plats till sin sista posession. Ett af monumenten fäste sig särskildt i mitt minne. Det var ett stort marmorblock, på hvars framsida en medaljong med bröstbild af ett ungt par var inhuggen i haut-relief. Båda voro af sällsynt skönhet, och den nobla bilden, påtagligen ett arbete af Antokolskis hand, präglades dessutom af denna andäktiga kärlek till ämnet, hvilken är det sanna mästerverkets osvikligaste särmerke. — Jag läste inskriptionen, och den lydde:

Påminn Dig dem i Ditt rike!

Furst Sergei Sergeivitsch Tscherbatoff

1846—1876

Furstinnan Jelisaveta Pavlovna Tscherbatoff

1853—1875

Sonen

Furst Sergei

1874—1875.

— En tragedi på en grafsten ...

Från kyrkogården ställde jag mina steg till klostrets högsta byggnad, det af »Pjotr pjervi» (Peter I) uppförda klocktornet, för att från dess spets njuta af den berömda utsikten öfver de skogbeklädda Sparfbärgen. Här hade en gång i seklets morgon den store, lille korsikanaren med de korslagda armarna och de sammanbitna läpparna sett sin bleknade lycka brännas på Moskvas flammande bål. — De voro ej allierade då, den fallande och den stigande stjärnan på Europas himmel...

Uppstigandet i tornet är förenadt med rätt mycket besvär; den långa spiraltrappan smalnar ju högre man kommer, hvarför jag slutligen började frukta det värsta. Ändtligen skymtade jag dock dagen, hvilket sade mig, att jag snart nått målet för mina mödor.

Väl uppkommen på den öfversta platformen, möttes jag af det mest intensiva flickfnittrande. Vid närmare påseende befanns det härröra från ett tjugotal sexton- eller sjutton-åriga noviser, hvilka gjorde i ordning lyktor för att kvällen därpå illuminera för tsaren och tsarinnan — ryssarne dyrka ju både sin himmelske och sin jordiske herre med ungefär samma andakt, och

ett bland deras vanligaste ordspråk är: Gud bor i himmelen och tsaren i St. Petersburg. —

Så snart de unga flickorna fingo syn på mig, upphörde fnittrandet som genom ett trollslag, och de ägnade sig åt sitt förehafvande med det allra näpnaste allvar. Jag aftog hatten och bugade mig, verkligen mycket förlägen samt började därpå med all gewalt kika bort emot de beprisade Sparfbärgen. I mitt stilla sinne önskade jag mig innerligen dit, ty jag sväfvade i den mest hopplösa ovisshet, huruvida det gick an att tilltala noviserna eller ej. Fördomsfria människor påstå, att allting går an, men ställ en af dem på spetsen af ett klostertorn midt inne i det mörkaste Ryssland, omgifven af en mängd blifvande nunnor, och du skall se, att han stämmer ned tonen en oktav.

Slutligen tyckte jag dock, att min tystnad började förefalla litet malplacerad, hvarföre jag vågade en förstulen blick bakåt. De tittade igen, tydligen inte det minsta rädda, ehuru tysta som den kinesiska muren. Situationen började blifva tillspetsad. De små noviserna tycktes vilja säga detsamma åt mig, som Lord Hill vid Fontenoy riderligt tillropade fienden: Herrar af franska

gardet, skjuten första salvan! — Jag lydde ordres och framstammade en bedröflig fras, hvilken dock verkade som den tändande gnistan, ty ett ögonblick därefter var samtalet i full gång. De berättade, att de skulle stanna i klostret så länge de lefde, och att de trufdes där alldeles utmärkt väl samt med otålighet motsågo den stund, då de skulle få taga slöjan. Då jag talade om, hvarifrån jag var, blefvo de mycket fundersamma till dess något ljushufvud bland dem kom att nämna den tolfte Karls namn. — Ögonblickligen voro de alla med.

— Oui, oui! Charles XII et Pierre le Grand et la victoire de Poltava!

— Jojo, Poltava minns ni nog, men Narva och Holofzin och Klissov ha ni glömt...

Nej, det hade de då aldrig i lifvet hört talas om. —

Då jag sagt dem farväl och åter skulle nedstiga för den branta trappan, bäfvade jag för att se ned i afgrunden, hvarför jag beslöt att gå baklänges.

— Nej, nej, inte så, inte baklänges, ropade flickorna i korus. Då blir ni alldeles vimmelkantig, innan ni kommer ned!

Jag ville emellertid inte riskera en kullerbytta, hvarför jag fortsatte som jag börjat, bemödande mig att göra min sortie så värdig som möjligt. Dock voro alla mina ansträngningar i den vägen förgäfves, ty flickorna samlade sig i en halfcirkel omkring den ödesdigra trappan och skrattade af hjärtans lust, hvari jag slutligen inte kunde annat än instämma, ehuru jag fruktar, att min bifallsyttring hade mycket tycke med det skratt, hvarmed en cirkusclown söker öfververskyla sitt fiasco efter en misslyckad saltomortale.

Väl nedkommen hörde jag körsång från en af kyrkorna, hvarför jag begaf mig dit. Man höll aftongudstjänst, och ett tjugotal af nunnorna voro församlade därinne. Den heliga akten leddes af fyra präster med lummiga Absalomperuker, och deras förnämsta åliggande tycktes vara att vildt svänga med sina rökelsekar. Sången var ganska vacker, och många af de sjungande nunnorna voro begåfvade med utmärkta röster. Jag kunde verkligen inte hjälpa att jag, då jag hörde dem sjunga, genom någon fatal idéassociation hädiskt påminde mig den där scenen ur »Lilla Helgonet«, då nunnorna stämma upp Hervés glada melodi:

»Klostret ger oss lugn och ro,
Intet världsligt får där bo» etc etc.

En stund därefter förde mig den väntande isvoschtschiken tillbaka till staden.

Sista gången jag ställde min färd till Nowo Djewitschy Monastir hade jag fullt och fast beslutat mig för att, om möjligt, tala vid abedissan. Jag hade då ännu aldrig sett någon sådan och väntade mig därför något grandioöst hvad heligt allvar beträffade. Vid min framkomst frågade jag därför en af nunnorna, hvar *igumena* (abedissan) bodde, och man visade mig till en stor, lindomskuggad byggnad af rödt tegel med sandstensornamenter. Icke utan en viss tveksamhet satte jag fingret på den elektriska ringledningen; en nunna kom och öppnade samt lofvade framlägga mitt kort. Strax därpå visade hon sig åter och gjorde ett tecken, att jag kunde stiga på. Med snabba, knappt hörbara steg skred den lilla nunnan framför mig, tyst som ett andeväsen, genom flere stora salar, tills hon stannade i en elegant, modernt inredd salong, där hon bad mig vänta. Några minuter därefter inträdde en gammal, gammal gumma, iklädd dessa nunnors egendomliga dräkt med den höga, svarta

sammetsmössan på hufvudet samt bärande ett stort guldkors på bröstet. Blicken ur hennes ögon var mild som en ängels, och i de af tusen rynkor fårade dragen kunde man ännu se spår af en skönhet, som kanske blommade på Lermontovs dagar. Aldrig hade jag trott, att det skulle gå så lätt att samspråka med en abedissa, ty gumman var vänligheten själf och skrattade riktigt godt när jag berättade henne mitt äfventyr i Klocktornet och novisernas munterhet.

Snart kommo vi in på klostrets historia, hvori hon visade sig synnerligen hemmastadd. Hon berättade mig följande:

En svägerska till Ivan Vasiljevitch, storfurstinnan Juliana, hade, utom sig öfver sin frändes illdåd, sökt sin tillflykt inom de helgade murarne för att där i lugn få sluta sin lefnad utan att hennes öron skulle nås af de dödsdömdes jämmerrop. Under alla de år hon vistades där hade hon oafbrutet gråtit och suckat. Slutligen kom detta till tsarens öron, och en mörk höstnatt klappade hans handtlangare på klostrets port. Den arma prinsessan, som endast alltför väl visste, hvad detta betydde, flydde genom sitt fönster för att dränka sig i den närbelägna floden Moskva, men upphanns och fördes tillbaka

till sin cell, där hon stryptes, ty, sade guman, sedan tsar Ivan mördat sin äldste son, som ni antagligen sett på den förfärliga taflan i Tretjakoffgalleriet, ville han ej se sina släktिंगars blod. Därför stryptes hon.

— Det var en ruskig historia, menade jag.

— Ack, här finnas många dylika. Därpå fortsatte hon sålunda: Tsar Peter lät här intaga sin härsklystna syster Sofia under namn af Susanna. Vi befinna oss just i det åt henne uppförda huset, hvilket alltid utgör abedissans bostad. På goda grunder ansåg han henne vara den ledande handen i strelitzernas uppror, hvarför han i hennes åsyn framför detta fönster lät halshugga tre hundra man af strelitzergardet. De andra afrättades på Röda Torget. Prinsessans favorit furst Chovanskys högra hand lät han fastnagla på själfva fönsterkorset — åh, det var rysliga tider.

Då jag märkte, att det tröttade henne att tala, reste jag mig och bjöd henne farväl, på samma gång jag bad att få veta hennes namn.

— Jag heter endast syster Antonia, sade hon. För sextio år sedan hade jag visst ett annat namn, men det glömde jag, då jag tog slöjan. Men ni får ej lämna klostret, utan att föra

med er något litet minne härifrån — tillåt mig att skänka er ett radband. — Ack, det är sant, ni är ju ej rättrogen, påminde hon sig leende. Då får ni nöja eder med den här fotografien öfver mitt Monastir.

Jag lofvade att vid min hemkomst möjligen i tryck skildra mitt besök i klostret samt att sända henne ett exemplar af publikationen.

— Hvad skall jag kalla min berättelse? frågade jag.

— I Nowo Djewitschy Monastir, sade hon. Då ser jag genast hvar det står, om jag också ej kan läsa det.

Sedan hon därpå befallt sin uppvaktande nunna att visa mig omkring i klostret samt gifvit mig sin välsignelse, drog hon sig tillbaka till sin cell.

Den unga klostersystem och jag gjorde nu en flyktig rond genom de vidlyftiga byggnaderna; särskildt fäste jag min uppmärksamhet vid de många präktiga broderier i guld och silke, sannskyldiga klosterarbeten, hvari dessa nunnor sedan gammalt utvecklats stor skicklighet alldeles som våra Vadstenanunnor i den ryktbar vordna spetsknypplingen. Men tiden flög, och

jag måste tänka på att återvända till staden. Systemen följde mig till klosterporten.

— Ni dröjer ännu några dagar i Moskva, frågade hon, räckande mig sin hand till afsked.

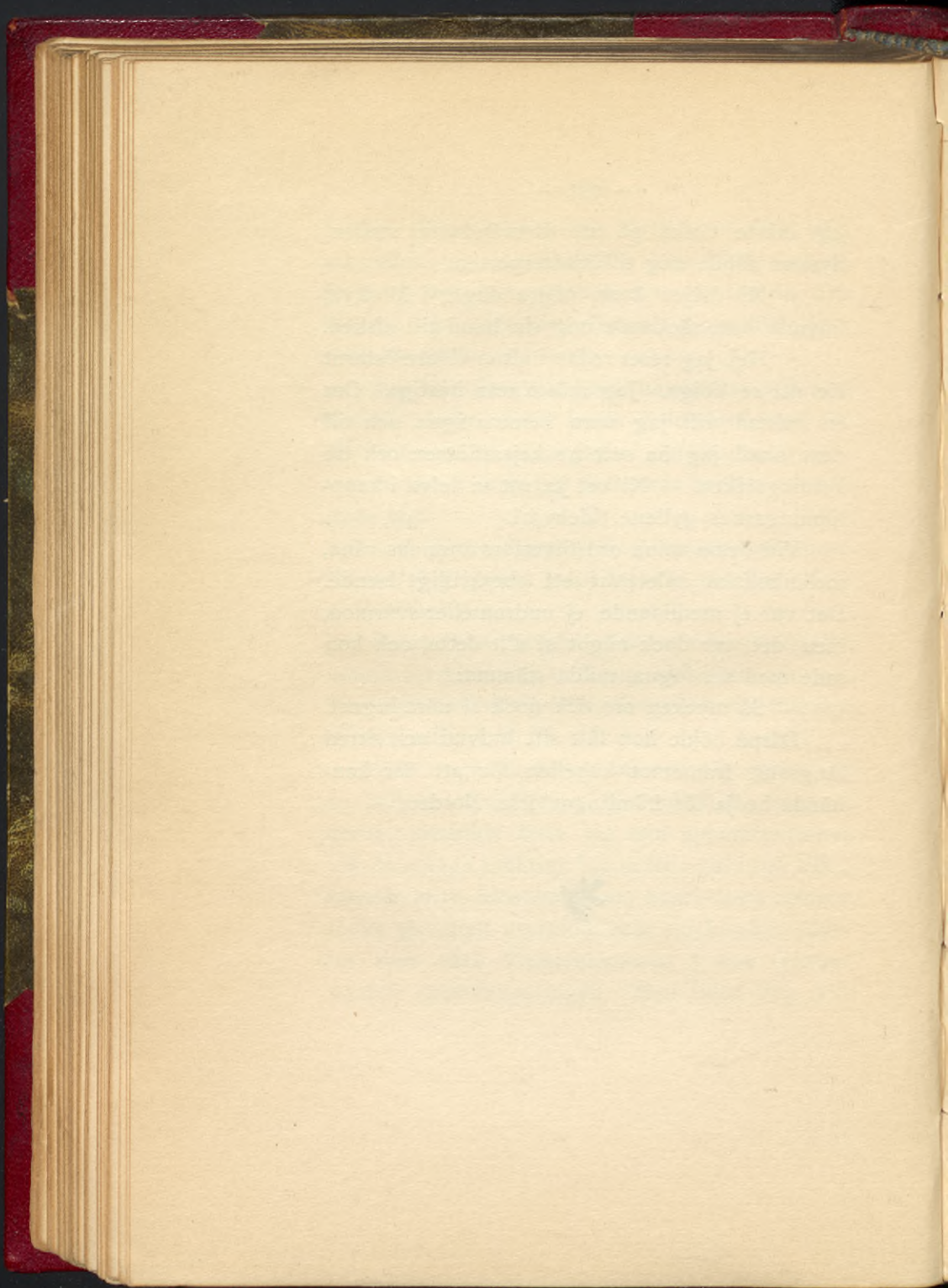
— Nej, jag reser redan i afton vidare österut för att se Volga. Jag måste resa hastigt. Om en månad vill jag vara hemma igen, och till dess skall jag ha sett tre kejsardömen och tre konungariket. — Ni vet ju, att vi lefva i kapp-löpningarnas gyllene tidehvarf.

Vid dessa mina ord öfverfors nunnans väna, melankoliska anlete af ett obeskrifligt leende. Det var ej medlidande, ej undran eller svårmod, men det var dock något af allt detta, och hon sade med sin lugna, milda stämma:

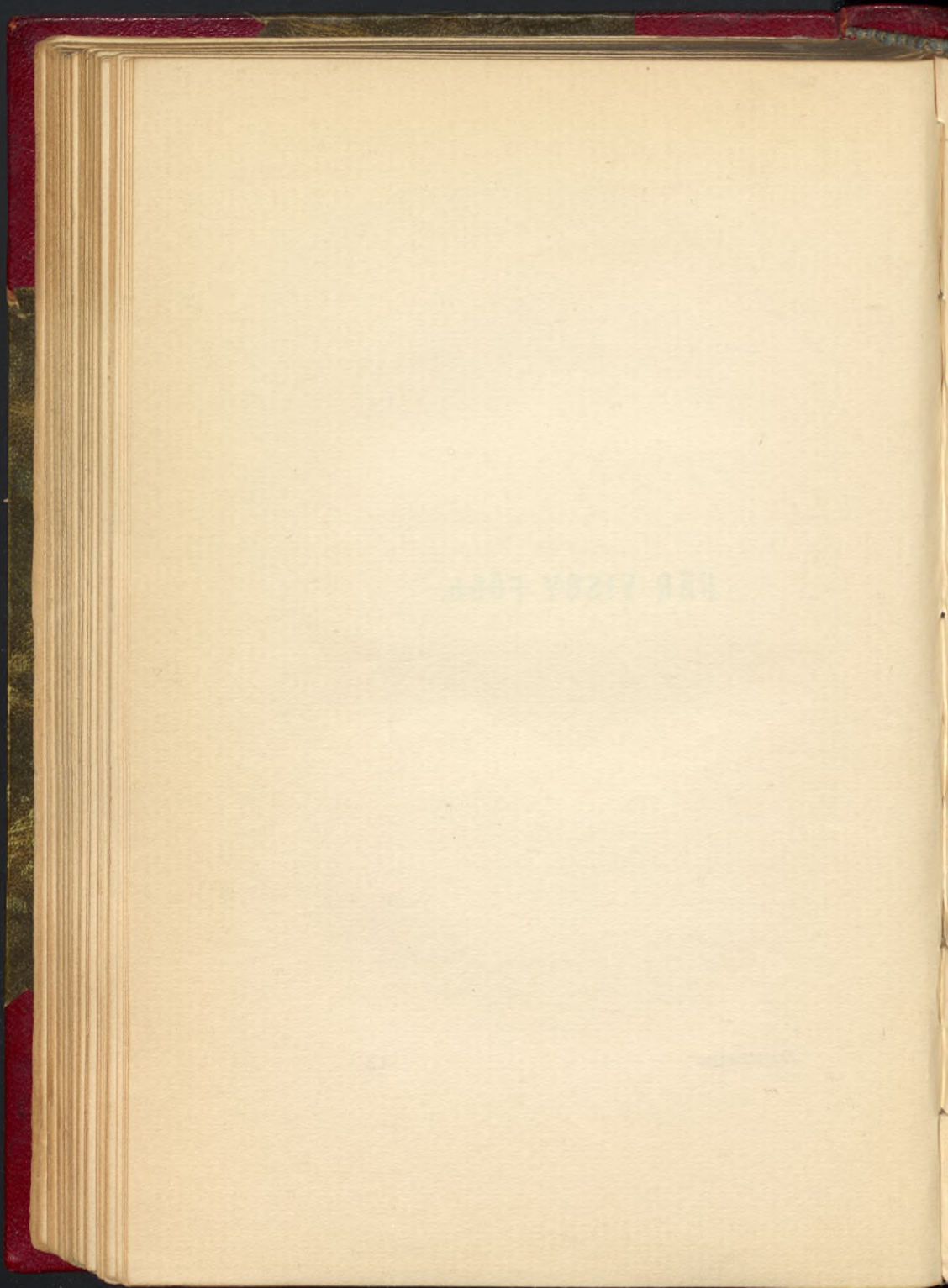
— Så mycken oro och dock så nära lugnet.

Därpå böjde hon lätt sitt hufvud och skred långsamt framemot kapellet, för att där kanhända bedja för främlingen från Norden. —

NÄR VISBY FÖLL.

När Visby föll.

Væ victis!

Jag satt en dag därefter vid stranden och hörde, huru böljorna ömsom smekte, ömsom bannade Österhafvets drottning, såsom de hållit på att smeka och banna sedan världen var ung. Och Julisolen gassade het på hafvet och på mig, och jag dåsade af och började drömma om när Visby föll.

Mina tankar drogos sakta hän emot de gamla tiderna, och jag såg, huru likt svarta svanar vimpelprydda örlogssnäcker dristigt summo fram emot den stolta hansestaden, rodde af hundrade armar. Inom de buktade ekplankorna förde de ej frisiskt kläde eller spanskt salt eller hudar från Stora Novgorod. Nej, de förde murbräckor och katapulter och armborst. Skarpspetsade hillebarder och hamrade stålbyrnjor glittrade ofvan relingarne.

Men i förstammen på den främsta snäckan stod en lång, dyster riddare och skymde pannan med ena handen, medan den andra tungt hvilade på det signade, damascerade slagsvärdet. Han spejade oafvändt öfver de vreda, klargröna sjöarne mot de med krenelerade torn prydda kalkstensmurarna där borta i fjärran, badande i middagssolens ljus.

Bekymmer och lidelser hade ristat hans högdragna, trotsiga anlete, men hållningen var rak och själfmedveten, såsom ju höfdes den, hvilken sällan såg sin jämlike här på jorden och aldrig sin öfverman. Bakom honom bidade hans småsven, en fager pilt med långa, guldgula lockar och modiga, blå ögon. På ett purpurfärgadt syndalhyende bar han sin herres sirade stickhjälm, besatt med den slutna kronan, jämte hans trekantiga sköld, på hvars uppsida Danmarks trenne leoparder och nio hjärtan lyste blodröda.

Och den länge, dystre riddaren i förstammen på den främsta snäckan var Valdemar, Danmarks kung, och staden han seglade emot var Visby, den norra hansans hufvud.

Store män sätta sin prägel på tiderna; tiderna präglade de små. Att vrida tiden rätt igen, att låta dagen åter uppgå i sitt olyckliga rike,

därtill var han kommen i världen, den väldige kung Valdemar. Statsmannaklokskap och myntadt guld kräfdes därför. Det förra fanns, det andra tröt, men han ville ej lägga för stora bördor på sitt folk.

Kom så en dag Nils Guldsmed med sin dotter till de danskes hof. De stammade från den stora staden på den stora ön i Eystrasalt. Där voro de illa lidne af hvar man, hvarför de drogo sina färde, svärjande en grufflig hämd på de styfve hansemännen. Och mäster Nils hade en hal tunga och spelande ögon; dottern hans var skön och falsk som hafvet, hvilket slog emot hennes fädernestads strand. Och kungen blef dem huld och lyssnade till jungfrun med honungstalet såsom Härved Ulf lyssnade till huldremön med Ljungby horn.

— Drag mot Visby, herre och konung. Där finner du guld och silfver för din skattkammare, vin och vapen för dina knektar. De stinna borgarne frukta ingen fiende och äro ej rustade till örlog. Staden skall falla lika lätt som Jeriko föll för Israel, siade hon i sitt hjärtas ondska.

Då axlade kung Valdemar krämarekåpa, band pänningepung och räknetafla vid sitt bälte och for i löndom till Visby för att utforska, huru

staden låg. I den myndige mäster Ung-Hanses hus tog han in, ställande sig som köpman från Venden. Men Ung-Hanses dotter greps af kärlek till främlingen med det högdragna, trotsiga ansiktet, och hon älskade honom tills dagens ljus stängdes för henne af Jungfrutornets natt. Ty det är sagdt, att den kvinna, som en gång skådat in i kung Valdemars ögon, sedan aldrig kunde hålla någon annan kär. För sin kärleks skull gjorde Ung-Hanses dotter den största synd, som jorden bär, den synd, som endast kan försonas på andra sidan grafven. Hon lärde honom, huru staden låg och öfverantvardade så sina fäders jord i fiendehand. Hennes straff blef svårt, hennes synd var värre. Gud vare hennes förvillade själ nådig!

Så vände Danakonungen åter till sitt rike och lät budkaflarna löpa och hissade sina segel och stack ut till hafs för blida vindar. Vid Krovevall i Ejsta socken landade han.

Men den gode konung Magnus af Sverige, som ständigt anade svek och argan list från de danske, hade sändt bref på bref till sin trogna stad Visby med varningar för hemliga fiender samt bedt dem att hålla sig redo. Med det första skulle han sända sin drots, den stränge rid-

daren gamle herr Nils Thuresson med nödigt krigsfolk eller också vända sig till tyska orden om hjälp. Han ville så väl, men förmådde så litet, den gode konung Magnus, och det kan locka tårar ur ens ögon att läsa i de gamla krönikorna om huru han släpade och sträfvade för att hålla sitt stackars svaga rike tillhopa.

De styfve hansemännen lyssnade dock ej till ugglelåt. De handlade och vandlade, de fraktade och köpslogo, de åto och drucko, som man gjorde i Herculanium och Pompeji, då mordängeln kom med förödelsens styggelse. — Det var klaffaretal att säga, det någon dristade rubba en enda sten i stadsmuren eller ställa sig oense med den världsbehärskande hansan, menade de, nickande åt hvarandra öfver sina lermuggar, skummande af braunschweigermumma, och själfva barnen i gathörnen sjöngo:

»Det vore dig bättre heime bliv
Valdemar med varum luff,
En du imod Gutherne vill stride!
Valdemar med varum luff och möydom!

Men när konungen landsatt allt krigsfolket, vecklade han ut riksstandaret, fältöfverstarna

läto stöta i lurarna, och man gjorde sig redo till drabbning.

Så var då Visby dag kommen, så skulle dess välde stäckas, så skulle dess härlighet blekna för att aldrig mer blifva hvad den en gång var.

Kung Valdemar hade räknat på, att staden skulle falla utan att något svärd blottades för dess sak, utan att någon skara fylkades för dess räddning. Men han bedrog sig.

Ett tusen och åtta hundra gutar drogo ut att möta de danske. Ingen af dem vände åter att tälja den sköna sagan om hopplös strid och hjälteod. De stredo som Rolf Krake stred; på seger var ej att tänka, på räddning icke mer. De kämpade för sitt eftermäle och stupade för sitt hem. De togo sitt öde och föllo — det var allt. Deras minne skall lefva långt, långt sedan det märke, som restes öfver de tappre på Korsbetningen, vittrat ned och försvunnit. Ära öfver dem!

Men på valplatsen restes ett kloster, där fromma nunnor fingrade nötta radband och bådo till Guds heliga moder för sina svärdfallne bröders själar. Och folket kallade detta kloster Solberga, ty solen bergades, när striden var all.

Med denna bragd skrifven på det sista bla-

det i sin storhetssaga nedsjönk Visby för århundraden i förgätenhet och hvila.

När så stadens äldste klarligen skönjde, att där intet fanns att göra, utan att undergångens timma var slagen, flydde rådet portarnes gylene nycklar till de danske. Men Danakonungen skötte ej om att tåga in under porttornen, utan lät stöta en bresch i muren och drog så in med sin son prins Kristoffer och sin frände hertig Erik af Lauenburg jämte flere tyske furstar, i spetsen för sin segrande här.

De styfve hansemännen hade gått man ur huse för att stämma dem till mildhet och för att bönfalla om förskoning till lif och lem. Ty finge man blott behålla lifvet, skulle de danske snart få se, i hvem de stungit, och då ve dem! Men bönerna studsade ohörda tillbaka likt trubbiga pilar, och de fingo aldrig ens se kung Valdemars anlete, ty han bar slutet visir och liknade mest en bildstod af det oblidkeliga ödet, där han red fram i sin svartpolerade stålrustning ett stycke före de andra. Då han kom till ett torn på muren, där märken syntes efter att stenar nyligen utbrutits och åter insatts, hejdade han sin otålige gångare och sporde barskt, hvad för trolltyg de förstuckit därinom.

— Ung Hanses dotter, herre och konung, svarade de skälfvande guterna, ödmjukt bugande.

Kung Valdemar nickade spotskt och red vidare. Han hade glömt Ung-Hanses dotter. Inte kunde han minnas hvarje liten blomma, på hvilken hans stålsko trampat...

Vid Stortorget satt han af, tog säte i sin förgyllande stol samt kallade stadens borgare samman. Därpå lät han genom härolden kungöra för allt folket, att därest icke inom trenne solmärken de tre ölfat han låtit framsätta voro fyllda med guld, silfver och ädla stenar, skulle han förgöra staden så, att talet om Visbys förstöring vida skulle öfvergå det om Jorsalas.

Ur skåp och skrin, ur källare och gömslen framletade nu darrande händer klenoder och skatter, som man tillföre knappt vågat omtala, att man ägde. Hals- och armringar, bucklor och bälten, rubiner och safirer, bernsten och smaragder, minnen från en svunnen storhetstid, allt slukades af de trenne ölfaten. Men då kopparvisaren pekade på det tredje solmärket, voro de fyllda till brädden.

Då nu kung Valdemars ögon skådade alla dessa kostbarheter, fick en girighetens ande makt med honom, så att han förhäfde sig och slem

bröt mot heder och riddarelofven. Han hade ju segrarens rätt, och med den lät han plundra kyrkor och kloster, krämarebodas och de enskildes hus. De välska legoknektarna drucko sig vilda af öl och kirsedrank; de foro ursinnigt fram, aktande ej ens S:ta Katarinas signade silfverklockor eller St. Niklausses vida beryktade karfunklar, hvilka visat så mången holländsk koff, så mången spansk karavell vägen emellan de dödsbringande klipprefven. En gammal sägen täljer, att de om natten skeno som dagsens klara sol, och de vaktades städse af tjugu beväpnade gutar, hvilka voro tillhållne att döda eho det vara månde, som dristade närma sig dem.

När så dessa illdåd voro skedda jämte mångt annat, hvarom krönikorna tala, lät konung Valdemar med all gewalt bringa skatterna ombord på flottan samt lagade sig att snarligen återvända till sitt land igen från den plundrade staden.

Men då han kommit i närheten af de klippor, som nu nämnas Karlsöarna, blåste där upp en storm, sådan som aldrig rasat på Eyrstrasalt, hvarken förr eller senare. Och de tungt lastade snäckorna krängde svårligen på de grufliga böl-

jorna och sjönko slutligen i djupet likt Thuledrottens gyllene pokal.

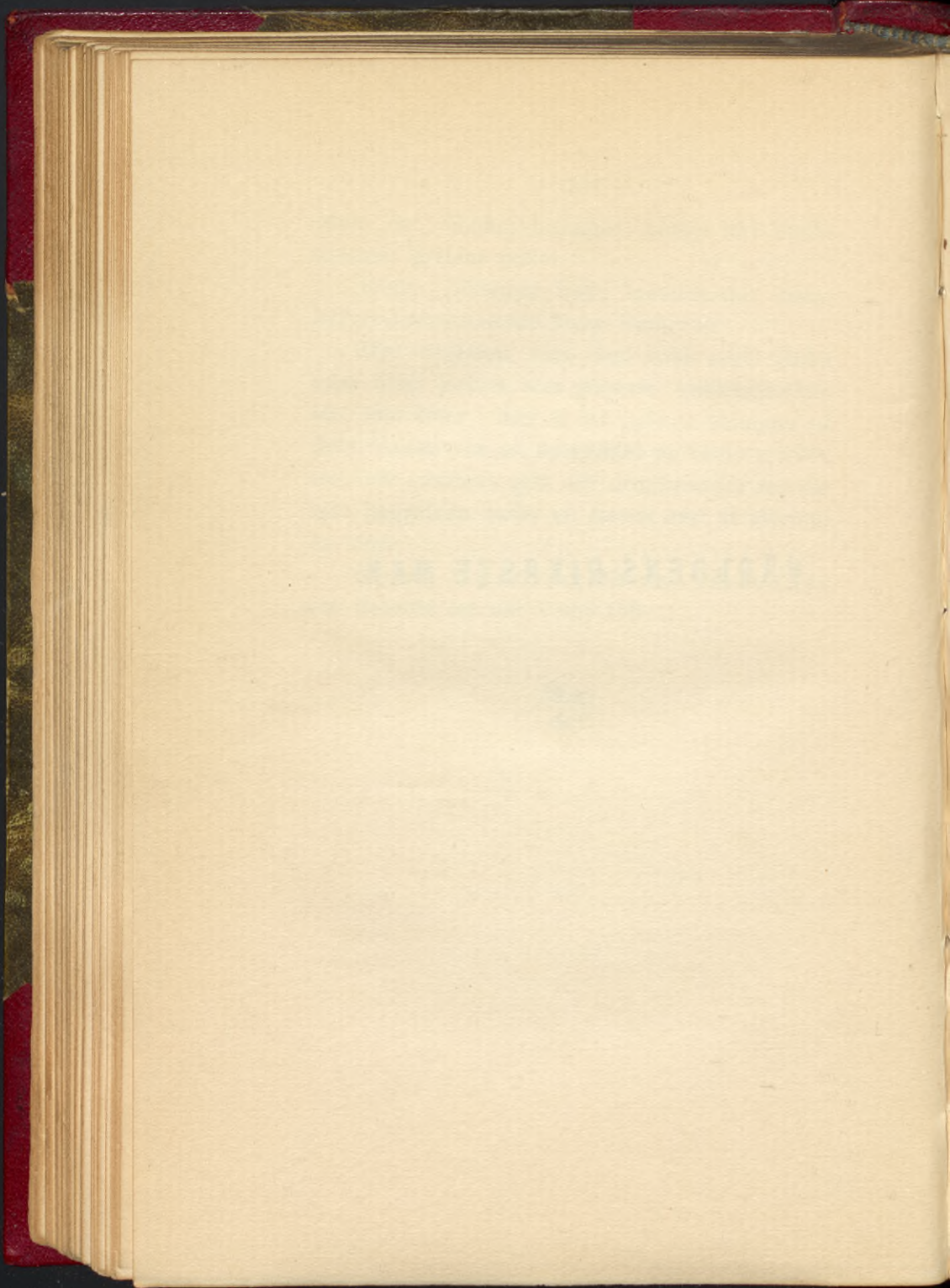
Kung Valdemar hade brandskattat Visby; hafvet brandskattade kung Valdemar. —

Men seglaren, som med slaka segel glider fram öfver hafvet, som gömmer Valdemarsskatten, kan ännu i dag se ett gyllene skimmer på dess blanka yta, en spegelbild af Visby storhet, som vid stormars gny och drunknandes rop där blef begrafven under en fasans natt af Herrans år 1361.

Så satt jag en dag där nere vid stranden och drömde om när Visby föll...

VÄRLDENS RIKASTE MAN.

Världens rikaste man.

Längst uppe bland de södra bergen åt Erstahället finnes det en hel mängd små krokiga, konstiga gator, belagda med kullersten och kantade af rödmålade plank eller rostiga järnstaket, bakom hvilka du kan få se de mest förtjusande trädgårdstäppor. Och i dessa trädgårdar ligga inkrupna de allra hemtrefligaste små hus med brutna tegeltak och uppslagna fönsterluckor och öfver porten det gamla brandförsäkringsmärket med fågel Fenix sväfvande öfver elden.

Vackert är det här ständigt, vare sig snön stilla lindar sina hvita armar om de ensamma byggningarna eller höstens gula blad sakta singla ned öfver gräsmattor och sandgångar. Men rent ljuflikt är det om vårarne, då äppelträdens blyga blommor omsider våga sig fram och syrenernas doft af aftonbrisen föres in genom de öppnade fönstren.

När man vandrar omkring i dessa kvarter, kan man afgjordt inbilla sig hafva hamnat i någon obetydlig liten småstad, som ligger dådlöst drömmande borta i en afkrok af världen, dit den vilda jakten ännu inte hunnit, och där man ännu inte velat växla tiden i penningar, utan låtit den ligga räntelös genom generationer. De branta backarne och de knaggliga vägarne hålla velocipedåkarne på ett idealiskt afstånd, den föga bemedlade befolkningen drager ej dit några storståtliga, braskande butiker med småktande dandys bakom disken och ferm expedition, utan dess behof tillgodoses af en eller annan enklare diversehandel, hvars hederlige innehafvare säkerligen brydd skulle tumma sitt blåa förkläde, om du bad honom förvandla en hundralapp i småpengar. Och en svartögd, munvig fyr från Lorenzo il magnificos blomsterstad ersätter med sitt positiv och sin dresserade apa Berns' och Kristallsalongens skrällande varitemelodier och illa målade serpentindansöser.

Det hvilar en egendomlig, gammaldags stämning öfver denna del af Stockholm, på samma gång naiv och vemodig, naiv därför att den så föga öfverensstämmer med den miljö, där sekelslutets sönderreflekterade söner och döttrar an-

nars plåga bygga sina bon, vemodig därför att man vet, att den snart skall försvinna.

Dessa enkla, trefna boningar mana oss så mildt tillbaka, synes det mig, till tider, då individens isolering och jagets suveränitet ännu icke blifvit dagens klarast brinnande fackla, då den husfaderliga färlan och den husmoderliga nyckelknippan voro maktens symboler, och då fröjder och sorger buros gemensamt.

Ty personlighetens frigörelse skall tyvärr endast alltför snart vara ett fullbordadt faktum. Alla de band, som fordom knöto den enskilde vid hemmet, vid familjen och vid fädernegården skola snart vara sprängda. Hvar och en skall gå sina egna vägar och tänka sina egna tankar, hvar och en skall uteslutande sträfva för sin egen vinning och endast för detta. Stupar en broder bredvid oss i ledet — tja, så mycket värre för honom; lyckas han eröfra fanan — så hastom fram att vrida den ur hans krampaktigt knutna hand. —

Men häruppe susar dock en fläkt af det förflutna dig till mötes, häruppe bidar dock ännu en sista kvarglömd postering från den goda gamla tiden, hvilken likväl snart, äfven den, skall vandra in i förgätenheten.

Ty äfven här skola en gång tomtjobbarne slåss om jordbitarne, äfven hit skall en gång den nya gaturegleringen sträcka sina tentakler, äfven denna fridens ort skall en gång varda väl-signad med de moderna storstädernas asfalt och räta vinklar.

Men ännu hafva vi lyckligtvis ej hunnit därhän, ännu äga vi i behåll ett stycke af gamla Stockholm, oändligen mycket helgjutnare, värdefullare och intressantare än den parodi därpå, som sista utställningen skänkte en kritiklöst beundrande och pliktskyldigast betalande allmänhet.

I ett af dessa åldriga hus, omgifvet af en af dessa doftande trädgårdar residerar sedan ett halft århundrade Libert Brandholm, världens rikaste man.

Hvarje morgon kan du se honom, stödd på sitt stadiga spanska rör, hvars doppsko taktfast och regelbundet smäller mot stenläggningen, krokig och darrande promenera bort till handelsboden för att hämta Dagbladet.

Alla människor känna gamle notarien, och han känner alla. Då och då stannar han för att tala med någon af de mötande och så sprakas man vid både länge och väl.

Åh, hvad för riksviktiga angelägenheter,

som då komma på tapeten! Än är det en istadig bryggarehäst, som skenat, eller ett statsråd, som afgått, än är det en klåfingrad pojke, som klättrat öfver planket och snattat päron, eller en smart bankdirektör, som lagt vantarne på de klingande valutorna och kilat öfver Atlanten.

Och samtliga dessa frågor afgöras med ett allvar och en omständlighet, som hade hela deras lycka här i lifvet och salighet i det nästa varit beroende af sakens vederbörliga utredande och skärskådande från hvarje tänkbar sida.

Slutligen påminner sig dock lyckligtvis den ene, att »plikten kallar honom, ty det var visst något han skulle till att knåpa med därhemma». Den andre dristar sig vanligen oförskräckt fram med samma häpnadsväckande lögn. Men hvaruti nu deras ärende består, det kläcker hvarken den ene eller den andre ur sig, det förblifver en af dessa många mörka hemligheter, hvaröfver den täta slöjan troget hvilar till dagarnes ände då allt skall uppenbaras.

Så vandra de båda åt skilda håll för att vid nästa gathörn åter slå upp språklådan och bjuda efter bästa förmåga.

Omsider kommer notarien Brandholm tillbaka upp i sin lilla lägenhet, gnuggar händerna

och slår sig så ned vid frukostbordet för att med ett välbehag, som en af operakällarens habituér otvifvelaktigt skulle afundas honom, inmundiga sina två löskokta ägg och doppa sina två saffransflåtor i det bleka kaffe, hans enögda gamla piga kokat åt honom. Sedan slår han sig ned i gungstolen framme vid fönstret, stoppar sin sjöskumspipa med grofskuren holländsk knaster och öppnar makligt tidningen för att se efter om det finnes »några roliga döda» eller att tjusas af de politiska störtsjöarnas brus samt någon oskyldig liten skandalunge.

— Nu skall du få se, att kriget bryter löst med norrbaggarna, så att de äntligen få stänga af sig sina ungdomliga horn. Då blir det min själ en smula luft i luckan igen, profeterar han för pigan.

— Krig! ... Åh herre jösses bevara oss väl, så syndigt notarien kan ge sig till att tala, skriar gällt den enögda, trogna gamla draken, medan hon dukar af det blygsamma frukostbordet.

Men Libert Brandholm muttrar hemlighetsfullt för sig själf och nickar och småler illfundigt samt påstår slutligen, att kvinnfolk aldrig visat sig hafva sinne för statskonst i högre mening. Och han visar triumferande på historiens

vittnesbörd — tänk bara på kejsarinnan Eugénie, Beata, tänk bara på kejsarinnan Eugénie och hennes myckna kuckel med Metternixen — samt att Kieleskriftens verkligen gifvit anledning till tvistigheter, hvilka endast och allenast torde kunna lösas med svärdet — endast med svärdet, begriper hon . . .

Dock, innan han hunnit till punkt på sin långa harang, har Beata visligen lomat af ut i köket för att gifva den trinda, gläfsande Bella en mjölkskvätt. Ty hennes lefnads ideal har småningom krympt ihop från en tre alnars brefbärare till en kvartershög mops.

Större delen af sin tillvaro hade gamle notarien suttit och raspat ihop handlingar och protokoll i ett af stadens verk, tills han blef så darrhändt och skumögd, att ingen kunde tyda hans hieroglyfer. Då gáfvo de honom nådigt afsked, vasen och en knapp pension. Den ensidiga, intresselösa tjänstgöringen hade just inte bidragit att skärpa hans andliga begåfning, men i saknad af all slags ärelystnad, försynt och tillbakadragen i hela sitt uppträdande, hade han aldrig varit missnöjd, aldrig knotat eller klagat öfver sin ringa lott. Midt i en jäktad värld hade han vetat be-

vara ensamhetens lugna ro, hade lärt sig den svåra konsten att rätta munnen efter matsäcken.

Han hade gift sig tämligen tidigt med dottern till en underordnad ämbetsman, och vid svärföräldrarnes död hade det unga paret ärfvt ungefär så mycket som tarfvades att inköpa det där lilla fågelnästet uppe bland södra bärge. Inte hade de så värst mycket att börja med och inte blef det heller mycket så länge hustrun lefde. Men om pengar kunna resa huru höga palats som helst, fordras det dock kärlek för att skapa ett hem.

Rosalie Brandholm hade varit ett stilla, lågmäldt, blåögdt väsen, som grät öfver Angelika och sydde turksultaner på stramaljbotten, ståtliga, safirgnistrande musulmän, hvilka ilade fram med hotfullt höjda kroksablar på stolta, frustande Berberhingstar. Men på broderiets hastigt förtonande fond fanns där alltid en slank minaret med sagans hvita prinsessa fängslad i tornet. Där satt hon i årtal med kinden lutad i handen och bidade sin befriare, där sprängde han i årtal hejdlöst fram på sin skummande fåle.

Småningom blefvo de klara, bjärta färgerna allt mattare och mattare, småningom blef den stackars lilla prinsessan allt blekare och blekare. Men hon tröttnade dock aldrig att hoppas och

förbida, liksom ryttaren aldrig unnade sig ett ögonblicks rast på sin färd. —

De tvänne barn, som de fingo, rycktes snart bort under den koleraepidemi, hvilken rasade i midten af sextitalet och sedan gungades där aldrig mer någon vagga i den familjen. Frånsedt smärtan efter denna förlust blef deras äktenskap så stilla och sorgfritt och händselöst som man rimligtvis kan begära i denna värld, fylld som den är med gäckade förhoppningar, lurande far-soter, stigande hushyror och förfallna växlar.

Fru Rosalie älskade och beundrade sin Li-
bert, det var hela hemligheten. Hon förstod inte bättre, stackars människa, än att helt gammal-modigt borgerligt hålla honom kär i lust och nöd och att ständigt tillskrifva honom lejonpar-ten i allt stort och godt, som uträttades här på jorden.

Hon höll hans snusförnuftiga småprat och jämt duggande svada för mer än alla de reto-riska praktblommor, hvilka så frikostigt utströd-des vid tiden för representationsförändringen, höll den fräna röken från hans långpipa för mer än all orientens balsam och kosteliga nardus. Hon såg upp till honom såsom den där förmådde stjärpa troner och försätta bärg, stolt i medve-

tandet af att han endast henne till behag skulle gripa sig an med dylika vådliga företag.

De hade naturligtvis aldrig haft råd att hålla sig med eget sommarnöje, än mindre att ge sig ut på några vidlyftigare resor, men vid aftonlampan plögade han läsa högt för henne ur Familjjournalen eller ur Egron Lundgrens färgmåttade skildringar från södern och så gjorde de likt salig Samuel Ödmann i tankarne tusenmilafärder till fjärran länder, hvilka blefvo så mycket mera lockande och tropiska och exotiska som de ju aldrig fingo skåda dem med sina lekamliga ögon.

— Om vi vore rika, du Libert, då skulle vi göra så och så, då skulle vi köpa det och det, då skulle vi fara dit och dit...

Om vi vore rika, det var den trollformel, som öppnade porten för dem, ej till afundens eller missmodets etterdrypande ormhåla, utan till de ljusa, signade drömmarnes krenelerade sagoslott. Inom dess murar trufdes de som om de varit barnfödda där. Vägen dit var ju kort och biljetten kostade intet. Därför styrde de esomoftast kosan dit från hvardagslivets enahanda, lustvandrande där arm i arm, barnsliga och oerfarna och enfaldiga och lyckliga.

Deras sammanvaro upplöstes först genom hennes bortgång, då Libert redan skridit ett godt stycke in på sextitalet. Det var ett grufligt slag för den stackars gamle notarien, och första tiden efter dödsfallet var han alldeles tillintetgjord af vaka och tårar. Med undantag af de regelbundna vallfärderna om söndagarna till grafven på Nya kyrkogården satt han envist hemma tyst och slö och uppgifven som en oktoberfluga.

Hade inte den beskäftiga Beata oafslåligt surrat omkring honom och dymedelst steg för steg återkallat honom till sig själf, hade han säkerligen snart följt hustrun. Genom den trogna själens alla små oskyldiga knep blef han dock nästan omedvetet distraherad och återgick sakta men säkert till sina gamla vanor och sina gamla språksamma bekanta i det pittoreska kvarteret uppe bland södra bärgen.

En morgon, då gamle notarien efter vanligheten hade hämtat sin tidning och hunnit åter till porten af sitt hem, fick han se en hyrvagn med tvänne pälsklädde, myndige herrar stanna därutanför. Den ene af dem närmade sig honom och frågade, huruvida notarien Brandholm

bodde där i huset och om det vore möjligt få träffa honom.

— Jo, nog går det väl an, menade gubben och läste upp porten för dem.

Kommen halfvägs upp för trappan slogs han af en plötslig misstanke öfver anledningen till det ovanliga besöket, vände sig tvärt och sade:

— Ursäkta min näsvishet go' herrar, men det måtte väl bara inte vara fråga om någon lotterihistoria, ty, ser herrarna, jag har nu för princip att aldrig spela på tocket.

— *Ni*, är det *Ni* som är notarien Brandholm?

— Ja, hvem i all fridens dar skulle det väl annars vara, om jag får fråga!

— Axel Libert Alexander Brandholm, son till Frans Alexander Brandholm och hans maka i första giftet, född Berger, skreko de båda pälskläde, myndige herrarne i korus.

— Ja, kors hvilket besvär herrarne måtte hafva gjort sig att taga reda på min obetydliga person, utbrast den gamle med en nyfikenhet, som han var ur stånd att maskera.

I ett nu förändrades de bägge besökandes uppträdande från vårdslöst högaktningsfullt till inställsamt förbindligt. Det blef ett bugande och skrapande och krusande och presenterande

öfver allt begrepp, tills gamle notarien, brydd och villrådig om hvad allt detta egentligen mände betyda, bad dem slå sig ned och sporde hvad som närmast förskaffade honom den äran.

Så dukades där då upp en historia, som styft drog sina modiga fyra timmar. Först när de båda herrarne rekommenderat sig, och vagnen rullat bort med dem öfver kullerstenarne, vågade sig Beata ändtligen in. —

Där satt nu Libert Brandholm med de sparsamma hårtestarne i vildaste oordning och den tandlösa munnen vidöppen.

— Hvad ... hvad i jöstanen kommer det åt notarien ...

Han svarade ej. Han stirrade envist och oafslåligt förbi henne rakt in i den stora moraklockan på motsatta väggen, hvars blanka mäsingspendel långsamt svängde fram och tillbaka. Aldrig under hela sin tillryggalagda lefnad hade han varit mera bortkommen och vilsen och omöjlig än i denna stund. Häpnaden hade ohjälpligt dräpt hvarje tanke i hans hjärna, hvarje medvetenhet om det yttre.

Men den hederliga Beata var nu ett resolut fruntimmer, som sällan lät sig förbluffas. Hon marscherade helt sonika fram och ruskade ho-

nom duktigt i armen tills han yrvaken började klippa med ögonen, stammande med bruten röst:

— Nej ... nej, det kan ju aldrig vara så ... det kan aldrig vara sanning ... Det är ju ... hå hå, ja ja ... det är ju komplett galenskap från början till slut, vet jag ...

Den digra pappersluntan, hvilken de båda herrarne lämnat efter sig, jäfvade dock hopplöst hans påstående. Han sände den en lång, skygg blick och mumlade sedan matt, halft hörbart:

— Käraste Beata. Du får allt lof att taga fram konjaksputellen ur kakelugnsnischen och hålla upp en ordentlig tankställare åt mig. Gå sedan ned och regla porten och låt mig vara ensam härinne tills jag ropar dig.

Först nu blef dock den gamla trotjänarinnan rent hjärtängslig. Hon grät och gaf sig lefvande öfver och bedyrade, att hon inte på vilkor vågade lämna honom i hans upprörda tillstånd.

— Det anar mig just, att här har händt rysliga ting. När allt kommer omkring, voro de där karlarna kanhända ett par detektiver. — Tänk, om nu notarien skulle gå och göra sig något illa medan jag är ute; tänk på sin själ, notarien, och tänk att när ...

Men Libert Brandholm slog kraftlöst åt henne med sin rynkiga, starkt ådrade hand.

— Var då förståndig, människa, och gå din väg. Stannar du längre, blir jag galen!

Hvarpå Beata slängde igen dörren efter sig med en skarp, ilsken knyck, såsom hennes vana var efter hvarje häftigare meningsutbyte dem emellan. Hon hade gärna velat gifva till både sin symaskin och Wallins postilla för att få reda på hvad det var som så häftigt hade skakat honom. Men hon visste endast alltför väl, att när husbonden en gång kommit på det där humöret, hade man rakt inga händer med honom längre.

Timme efter timme satt emellertid gamle notarien träget lutad öfver de tätskrifna arken med de stela, långrandiga juridiska fraserna, omedvetet tömmande den ena konjaken efter den andra. Ovan som han var vid allt starkare pokulerande bekom dock spriten honom ej det ringaste. Hans onaturligt uppjagade nervösa spänning neutraliserade den fullkomligt.

När han omsider läst igenom den väldiga packen, gick han bort till fönstret, slog sig ned i sin kära gungstol och försökte samla sig.

Han tänkte tillbaka på sitt sträfsamma, fat-

tiga, försakelsefyllda lif. Han tänkte på sin lilla älskade, renhjärtade, barnsliga hustru, på det ringa och obetydliga af välstånd och bekvämlighet han kunnat bjuda henne alla de år hon trofast stått vid hans sida. Och änklungen lutade sitt vissnade anlete i de skälvande händerna och grät, grät ensam och tyst en gubbes strida, bittra tårar.

Nu, först nu vinkade honom det ljusa sago-slott, hvarom de drömt tillsammans. Blott han så ville, kunde han utbyta sitt torftiga hem mot ett medeltida dogepalats vid San Marco, mot en marmorvilla vid Promenade des Anglais eller en furstlig lustjakt. Blott han ville, kunde sykomorernas sus smeka hans öron, kunde söderns brokiga färgjubel eller Alpernas hvita, stränga majestät framtröllas för hans syn.

Ty han var ju rik nu, rik ända till löjlighet, från hans egen synpunkt skådadt, åtminstone. Huru mycket det allt som allt belöpte sig till kunde han knappast göra klart för sig, men slutsumman borde i sanning blifva häpnadsväckande. Han visste det nu, hade sett det i de officiella handlingarne, sett det bekräftadt med statens stora sigill och höge herrars namnunderskrifter.

Men hvarifrån ledde det då sitt ursprung, detta guldregn, som så häftigt störtat ned öfver den stackars pensionerade skrifvaren! —

Jo, när kontraktsprosten i Stora Tuna vigt brukspatron Melker Brandholm till Stjärnebyholm, Lundby, Lenninge, Vik, Katrinenäs och Sundsta vid jorden med flere torra citat och vissnade Helikonsblomster än det oundgängligen höfdes att strö öfver stoftet af häradets väldigaste storherre, befanns det, att den rödnäbbade gamle toddymartyren inte lemnat efter sig en skrifven rad, hvilken kunde tydas såsom något slags testamentariskt förordnande öfver kvarlåtenskapen.

Kanske hade han i likhet med mången annan tyckt, att sådant där brådskar inte att få klareradt; kanske hade han, excentrisk som han var, velat bereda sina umgängesvänner på orten en liten posthum öfverraskning genom att helt enkelt låta de under generationer hopade och ökade rikedomarne öfvertagas af sin syssling, den trådslitne notarien.

Melker Brandholm hade utgjort ett af de sista skotten på ett fordom präktigt grönskande träd, hade tillhört en styf, storsvensk dannelsläkt, hvars medlemmar aldrig tigt sig till en allmosa

eller en taburett. I mångas ögon hade han varit en underlig kurre, en af dessa borna härska-rekaraktärer, hvilka fått växa fria, och hvilka oftast ensidiga utveckling aldrig hämmats af penningebriestens hårda tyranni eller hetsjakten efter befördran.

Herre af sin egen nåde lefde han efter eget val som svensk godsägare och landstingsman; när vattnet omsider stigit honom från benen upp till hjärtat och han druckit sin sista whiskygrogg i botten, gick han in i det andra lifvet med den orubbliga förtröstan, att de skulle vara smått smickrade att få släppa in en sådan yfverboren stoppamp som Brandholm till Stjärnebyholm.

Han hade aldrig gift sig — ja folk hade inte ens reda på, huruvida han någonsin haft något tycke. Kanhända hade hon dött tidigt, kanhända hade han blifvit bedragen och sedan icke låtit trösta sig, kanhända hade han »giljat och ridit bort», — ty osårad går ingen genom världen.

Hvar det rosenröda bladet i hans lefnads-saga stod att finna blef aldrig heller uppdagadt. Men när bouppteckningen ägde rum, funno de innerst i hans allra heligaste gömmor något som sedan ledde till hvarjehanda gissningar. Där

hittade man det sorgsnaste och det värdelösaste, som jorden bär, där hittade man en vissnad ros...

Men det där är nu en annan historia.

Någon gemenskap mellan de bägge fränderna hade egentligen aldrig förefunnits. Under brukspatronens sparsamma besök i hufvudstaden hade de visserligen då och då råkats några gånger, men i allmänhet tämligen flyktigt. Såväl den store Sörmlandsmagnaten som den lille ämbetsmannen visste alltför väl, att deras olika ekonomiska förhållanden lade oöfverstiglga hinder i vägen för allt närmare umgänge samt att hvarje anbud om pekuniärt understöd från den förre hopplöst skulle stranda mot den blyga stolthet den gamle pensionstagaren ärfte med namnet.

För länge, länge sedan hade Libert Brandholm som ett elfvaårigt barn någon tid vistats på Stjärnebyholm, och ännu till denna dag hade han bevarat ett bleknadt minne af släktens vagga, af det hvita, tornprydda slottet med de ärgiga salutkanonerna på altanen, af salen med familjeporträtten och af den långa lindallén som strök fram vid stranden af den herregårdskantade Yngaren. Nu, sextio år senare skulle han resa dit

för andra gången, resa dit för att stanna där såsom dess herre.

Han öppnade garderoben och letade fram sin omsorgsfullt förvarade helgdagskostym. Ehuru snygg och borstad var den både nött och gammalmodig, hvarföre den föga anstod en man, den där kunde bekläda ett regemente med paraduniform, om så fordrades.

Men sedan han stod brudgum i tiden hade gamle notarien föga vinnlagt sig om sitt yttre, hvarför dräktens små bristfälligheter alldeles gingo honom förbi. Han iförde sig den hastigt, knöt framför spegeln med van hand den smala, hvita halsduken, hvilken efter femtioalets bruk lindades två och ett halft hvarf kring halsen, tog sig slutligen en vidlyftigare funderare, hvarpå han ändtligen kallade in Beata.

Hennes vrede hade visserligen lagt sig lika hastigt som den kommit på, men nyfikenheten stillades ingalunda af den förvandling husbondens yttre så plötsligt undergått.

— Jaså, skall notarien bort på bjudning. —
Jo, jag tackar jag.

Libert Brandholm sköt upp glasögonen i pannan och for med handen genom det glesa håret.

— Bjudning — ja, det vill säga; det kan du då förstås ha rätt i. — Jo, ser du, jag är verkligen bortbjuden, bortbjuden till landet, ser du. Kommer jag inte tillbaka om ett par veckor, så skall jag skriva efter dig. Seså, nu måste du kvicka dig med att packa min kappsäck, och när det är färdigt, skall du springa ned i boden och telefonera efter en droska.

— Men *hvert* i all världen skall det då bära af?

— Det får du ju veta om fjorton dagar, upprepede notarien envist och myndigt.

Den enögda gamla mön skakade på hufvudet och grep sig motvilligt verket an. Det hela började nu stiga så svindlande högt öfver hennes horisont, att hon inte längre vågade sig på några gissningar.

När kappsäcken omsider var instufvad i droskan och gamle notarien för de omedelbaraste behofven stoppat på sig den smula kontanter, som funnos i chiffoniern, tog han afsked af den rödgråtna Beata, lofvade att snart låta höra af sig och kuskade så till närmaste telegrafstation. Med skälvande hand fattade han pennan och skref på en blankett:

Disponenten

Stjärnebyholm.

Brukspatron Libert Brandholm sänder en vänlig helsning samt anhåller att blifva hämtad med nattåget.

Därpå fortsatte han till Centralen.

— En biljett till Stjärnebyholms station.

— Tredje klass?

— Ja visst ... nej, förlåt, första klass, menade jag.

— Sofvagn?

— Sofvagn ... ja, naturligtvis.

Midt emot honom i kupén satt en ung man i elegant, storrutig resdräkt. Han hjälpte vänligt och aktningsfullt den ovane gamle resenären tillrätta med bagaget och lämnade sitt kort.

— Löjnant Delling.

— Mitt namn är Brandholm.

— Säkerligen den nye ägaren till Stjärnebyholm?

— Jo, det stämmer; är just på väg dit nu.

— Kors, då blifva vi så godt som grannar, ty mina föräldrar ha en gård alldeles i närheten. Nå, jag får gratulera till Kopparbergsaktierna; de ha ju stigit med tusen kronor stycket.

— Jaså ... jaha ... javisst ja ... men jag kan inte för tillfället påminna mig huru många ...

— Jo, Melker Brandholm lyckades ju komma öfver ett hundradetal. Visserligen en obetydlighet för brukspatron, men i alla fall en god affär.

Det svindlade för den stackars gamle notarien. Således hade han utan att veta det förtjänt en förmögenhet. Alltjämt pengar och pengar och aldrig något annat. Han måste söka få samtalet in på andra ämnen. Grekisk-turkiska kriget pågick som bäst, så att Edhem Pascha räddade situationen.

Axel Delling var en sorglös, våghalsig krabat, som tog hinder på kapplöpningsbanan medan fadern tog inteckningar i Väringe — allt med samma glada min. Gubben Brandholm skrattade åt alla hans befängda tokroligheter såsom han ej gjort på mången god dag, så att när de kommit till Gnesta, och han bjudit sin unge reskamrat på supé, hade de blifvit de bästa vänner i världen.

Den disiga Aprilkvällen var tämligen långt framskriden, då de omsider hunno sin bestämmelseort. Som endast de tvänne nämde passagerarne stego af vid Stjärnebyholms station,

hade disponent Gustafsson ingen svårighet att finna sin nye husbonde, och han skyndade emot honom med hatten i hand, vördnadsfullt bugande sig för silfverhåringen.

Hade han haft några farhågor, att Melker Brandholms efterträdare skulle vara lika egen-sinnig och svår att komma omsams med som salig Melker själf varit i tiden, skingrades dessa dock ögonblickligen, då den blide, ålderdoms-skröplige millionären faderligt huldt klappade honom på axeln till tack för hans uppmärksamhet att möta vid stationen.

Kusk och betjänt ståtade i splitternytt livré, och den sidenfodrade landån drogs af ett präktigt, frustande fyrspann med blänkande selar, såsom det ju höfdes, då den siste Brandholm till Stjärnebyholm for att taga sina fäders slott i besittning.

Under den halfmil, som skilde hufvudgården från järnvägsstationen, sporde disponenten den gamle notarien angående en hel del angelägenheter rörande godsets förvaltning.

Men Libert Brandholm skakade endast matt på hufvudet och sade:

— Käre Gustafsson, gör som honom bäst synes. Försök att använda allt öfverskottet till mina

underhafvandes bästa samt till jordens häfdande och fritag mig från allt sysslade med räkenskaper och uppgörelser. Jag har dragit mig fram med små medel ärligt och anständigt hela mitt lif; jag skulle förtjäna att blifva kallad en narr, om besittningen af all denna oväntade mammon skulle skapa mig till en annan människa för den ringa tid, som torde återstå mig härnere.

Förresten talade han ytterst litet under färden. Han tänkte på sista gången han for den vägen fram som en elfvaårig pilt, tänkte, att där låg en snart lyktad lefnad mellan då och nu.

Då vagnen stannade vid den breda, halft vittrade sandstenstrappan, var det alldeles nedmörkt, men på ömse sidor om porten stodo husets tjänare med flammande facklor, hvilka speglade sig i de höga, franska fönstren. Den nye husbonden yttrade några lågmälda, hjärtliga ord till dem, hvarpå han bad att genast blifva visad till sofrummet, ty han var genomtrött och förbi af den gångna dagens andliga och kroppsliga ansträngningar.

Och snart slumrade den gamle notarien roligt på ejderdun under blommigt sidentäcke i den antika sparlakanssängen medan den ljumma, regn-

tunga vårnatten allt tätare och tätare smög sig kring det hvita, tornprydda herresätet. —

Stjärnebyholm ligger i Sörmland, djupt inne i Sörmland, där de små blanka sjöarne ligga som tätast, där de hvitstammiga björkarne stå som grönast. Inga ångbåtar hafva plöjt dessa sjöar i hvilkas vasskantade stränder löjor och mörtar muntert sprattla, inga järnvägar hafva skurit dessa skogar, där orren spelar och där trasten trallar sin gamla visa såsom han sjungit den sedan världen var ung.

Hundradetals tunnland odlingsbar mark ligga där oupptagna. Hundraåriga skogar växa där i stilla frid, som sällan störes af yxans hugg mot roten. Man hade sagt dess förre ägare, att han skulle kunna tredubbla sina inkomster genom att tidsenligt förvalta sina ägodelar. Men Melker Brandholm älskade sina gröna ängar och sina vildsköna skogar öfver allt annat här på jorden; han var ju rik nog deras uppoffrande förutan. Han var en gammaldags man, som föga frågade efter den nya tiden med dess lokomobiler och slättermaskiner. Slagorna och liorna gå där ännu den dag i dag på logar och gården.

Ljbert Brandholm var nu ingen bråkmakare och umgicks ej med några nya planer angående

förkofrandet af sitt nyvunna arf. Den forne notarien, den samvetsgrannt flitige skrifvaren i drätselnämnden var en stillsam och foglig husbonde öfver hundradetals höfliga, idoga statare, drängar, arrendatorer och torpare, ägare till ett präktigt stall med allehanda wurstar, trillor, gigger och slädar samt till en vinkällare, där spindlarne i ett halft århundrade väft sina nät kring Hochheimer, Steinwein och Chablis.

Och, som det en gång sades om en annan gammal godsägare, allt gick fortfarande sin gilla gång på herregården. Middagsklockan ringde vid samma timme; samma handtverkare och krämare lämnade sina varor vid köksdörren på norra flygeln; den gamla hushållerskan ordnade sin enformiga matsedel af soppor och stekar, kakor och mellanrätter, precis som förr, och utan att rådfråga en nyare smak. Den gamla betjäningen hade stannat kvar hos den nye ägaren, som af folket enstämmigt förklarades vara en fridsam och gemen herre, samt alltför klok att vilja lära något nytt åt så kunniga tjänare, hvilka allesammans hade reda på hvad som borde uträttas, vida bättre än han, så husbonde han än var.

En gråhårig ungtkarl, som varit Melkers

kammartjänare, blef äfven Liberts. Samma vagn, som hvarje söndag fört den ortodoxe gamle jorddrotten till högmässa och aftonsång i Stora Tuna kyrka, ditförde nu den nye herren, som satt på samma plats i familjens bänk och läste i samma psalmbok, en präktig gammal bok, bunden i blekrödt marokäng, och i hvilken stod upptagna förböner för vår Allranådigaste Herre Karl XIII med Guds nåde Sveriges, Göthes och Vendes konung, Arfvinge till Norge, Hertig till Schleswig-Holstein, Stormarn och Ditmarsen, Grefve till Oldenburg och Delmenhorst etc. etc. samt allehanda särskilda, längesedan döda och begrafna prinsar och prinsessor.

Gubben Brandholms hufvudsakliga sysselsättning de första dagarne han vistades på godset var att göra sig förtrogen med boningshusets inredning, att oupphörligt vanka omkring i de höga, ödsliga rummen, möblerade i stor och stilla prakt med rococons musslor och empires örnar. Hans tunga, stapplande steg, hvilka klart och kallt ekade mot de hårda, bonade golven skrämde dödligt en eller annan liten råtta, hvilken var sysselsatt med att energiskt gnaga sig igenom någon broderad soffkudde eller någon skulpterad byrålåda i det soliga hoppet att

på motsatta sidan slutligen finna den drömda ostkanten.

Inom dessa fasta murar hade livvets lampa tändts och släckts för de styfve herrarne till Stjärnebyholm, hvilkas guldramade konterfejer med de gråblå, koleriska svenska ögonen och den trotsigt framspringande underläppen klädde väggarnes blekta damast. I dessa salar hade rod-nande, sidenskodda tärnor svingat sig i angläsens turer, och smärta, småleende kavaljerer i deras öron hviskat kärleksord, inlindade i sir-ligt omständliga fraser.

Men allt det där är länge, länge sedan. Nu hafva de alla vandrat in i grafvens glömska och Paradisets barmhärtighet. Nu går den siste af namnet ensam här och önskar åter hvad som varit.

- »En fluga surrar af och till,
- »Men urets pendelknäpp står still,
- »Sitt kvalm jasminers ånga strör
- »Ifrån buskagen utanför,
- »Och starkt slår doften ur en vas
- »Från torra törnrosblad,
- »Det blänker svagt ur slipadt glas
- »I kronans prismors rad.

Ålderdomen talar och tänker företrädesvis i imperfektum, och så var det också med Libert Brandholm. De tre han hållit kärast på jorden kommo oupphörligen för honom, där han dvaldes i sin ensliga storhet och härlighet. Hade ett gunstigt öde unnat honom allt detta ett halft århundrade förut, så hade kanske inte den hemska mordängeln nått de små härute på landsbygden, och då borde där ha varit lek och lust och larm och ras omkring honom.

— Kanhända hade min Rosalie varit mor nu, brukade änklungen i stilla vemod tänka vid sig själf.

Alla sammanträffanden med familjerna på granngårdarna undvek han omsorgsfullt, och det var endast i kyrkan om söndagarne som traktens honoratiorens kunde få uppfånga en skymt af socknens lutande, svartklädde patronus. Axel Delling reste dock esomoftast öfver till honom vid de tillfällen, då han vistades på föräldrarnes egendom, och hans besök voro alltid en källa till förnöjelse. Den unge löjtnanten huserade i gubbens cigarrlådor och vinkällare som hade han härjat i fiendeland, och Libert var så hjärtans glad, att det fanns någon som, bättre

än han, förmådde göra ett hastigt och lustigt slut på de hopade förråden.

Antikens skriftställare hålla före, att Diogenes från Sinope var världens visaste man, emedan han lefde fri från äflan och önsksningar utan att äga något annat än ett gistet ölfat till bostad och en kurbits till dryckeskärl. Jag åter förmenar, det Axel Dellings, underlöjtnant utan stat vid de blå, härutinnan tog lofven af den okammade gamle greken, ity att han ständigt var gladlynt och munter och tjänstvillig, ehuru han för ingen del rådde om något slags hus, utan i stället hyrde en triplett vid Strandvägen för sina björnars pengar. För resten inskränkte sig allt hvad han med bästa tänkbara vilja kunde räkna för sitt, till ett par ängsligt uppvidna mustascher, på hvilka det svagare könet hade en farlig benägenhet att snafva, jämte en liten rund glasbit, hvilken han vid mera högtidliga tillfällen brukade klämma fast i vänstra ögonvrån för att stärka sitt annars tämligen tillfredsställande synorgan.

— Hvad skulle du göra, om jag testamenterade Stjärnebyholm till dig, frågade gamle notarien en vacker dag helt oförberedt just som de i all maklighet sutto vid kaffet och cigarrerna.

Axel letade fram monokeln ur västfickan, klämde fast den i ögonvrån och stirrade gubben stinnt i synen.

— Ja, hvad skulle du göra då? —

— Tja... tja... först skulle jag väl kila till La Fleuriste och beställa en hejdundrande krans med alnsbreda band och sedan skulle jag ge mig ut på krigsstråten och taga lifvet af björnarna samt och synnerligen.

— Nå än sedan...

— Än sedan... än sedan... tja, det få vi se då. Det var då förbåldt hvad farbror är nyfiken.

Libert Brandholm kastade sig baklänges i soffan och gapskrattade. Så'na skulle dom vara, just så'na! Det fans ruter i pojken. Inte någon hycklande mes inte. Han skulle ha Stjärnebyholm, det var då så säkert som sex. Men kanske, reflekterade gubben, kanske är det inte nyttigt för honom att få visshet om det redan. Därför återtog han med allvarlig röst:

— Jag hoppas du begriper, att det endast var ett tanklöst skämt, det där.

— Skämt, tja, den som lefver får väl se, utlät sig Axel, med orubblig tillförsikt stoppande in monokeln och blinkande på ett sätt, ägnadt

att visa, det han hade reda på allt det där långt bättre än brukspatronen själf.

Litet emellanåt företog gamle notarien längre promenader i vagn öfver de vidsträckta ägorna ty detta fann han vara den mest påtagliga vinsten af sin nya ställning. Han klef dristigt in i bondstugorna, språkade gemytligt med de nigande gummorna, tog de otvättade småttin-garna i knäet samt lät det för resten regna manna hvar han for fram.

Så blefvo då omsider dagarna till veckor och veckorna till månader. Den trogna, enögda Beata blef gång efter annan hugnad med några rader, hvori hennes husbonde oföränderligt förklarade sig vara vid bästa hälsa samt hoppades, att hon själf njöt samma goda gåfva.

En stekhet förmiddag fram på sensommaren kallade Libert Brandholm disponenten upp till sig och bad honom lägga på minnet hvad han nu fick höra, ty dagen därpå ämnade sig hans husbonde in till hufvudstaden.

— Och när få vi nöjet vänta herr brukspa-tron tillbaka?

Den gamle Sörmlandsmagnaten log svagt och förde långsamt handens afvigsida öfver ögonen.

— Jag kommer aldrig igen, min käre Gustafsson, jag kommer aldrig igen. Hela mitt lif har jag tillbragt i tre rum och kök i en liten träkåk uppe på Söder. I morgon reser jag åter dit för att icke mera lämna det. Jag har skrivit ett papper här, som befullmäktigar Gustafsson att öfvervaka mina intressen och sköta de löpande affärerna. Och korrespondera nu inte med mig annars, än när jag själf infordrar redovisning. — En angelägenhet ville jag dock personligen hafva förordnat om före min affärd. Bed kyrkoherden läsa igen grafkoret vid Stora Tuna kyrka och kasta in nyckeln genom portgluggen, ty den dörren kommer aldrig att öppnas vidare. Nu skola mina afdöda fränder få sofva i ostörd ro till domens dag. Sådan är min bestämda vilja, och den kan näppeligen jäfvas, ty jag är ju den siste af namnet.

— Men herr brukspatron själf skall väl en gång ...

— Nej, jag kommer aldrig att hvila där. Mina gamla ben skola de få stoppa ned under den enkla sten på Nya Kyrkogården, som visar hvar min hustru och mina små barn jordats. — Och så till sist, käre Gustafsson, tack för allt och säg mig nu farväl; det blir ett långt farväl,

ty i denna världen ses vi säkerligen ej mer. Och låt nu ringa i klockan att kalla folket samman, ty äfven dem vill jag säga ett afskedets ord innan jag går.

Axel Delling hade blifvit ombedd att komma öfver till Stjärnebyholm på förmiddagen, och hans gigg körde upp strax efter samtalet med disponenten.

Emellertid ringde den stora klockan oafbrutet, manande hem från skogar och gården alla godsets underhafvande, hvilka, häpna öfver hvad denna oväntade kallelse månde betyda, oförtöfvadt lämnade yxor och liar och skyndade fram till gården.

De behöfde inte bida länge på gåtans lösning, ty strax de voro samlade, öppnades de breda dörrarne, hvilka ledde ut till den kaktusprydda altanen, på hvilken gamle Brandholm till Stjärnebyholm långsamt trädde ut, stödd vid Axel Dellings arm. De voro öfver fyra hundra personer, män, kvinnor och barn samlade framför slottet, men dock var där så tyst, så tyst, att man kunde förnimma asparnes eviga rassel från parken och ärlornas kvitter på rabatterna. Augustisolen kysste gubbens vissnade drag, och middagsbrisen lekte stilla med hans

glesa silfverhår. Så höjde han hufvudet och började tala i ansträngda, afbrutna meningar. Det offentliga ordets man hade han aldrig varit, men den hjärtliga klangen i hans röst och den blida tonen i hans öga var ju det bästa sambandet mellan honom och en publik, hvares förmåga af kritik var föga utvecklad.

Han tackade dem enkelt för den aktningsfulla tillgifvenhet, som ägnats honom den korta tid han vistats där. Han beklagade, att han redan hunnit lifvets vinter, när han kallades att blifva deras husbonde, och att han därför hvarken haft krafter eller kunskaper tillfyllest att ens nämnvärdt sätta sig in i deras och godsets intressen. Slutligen bad han dem nästan bevekande, att då han själf gått hädan, de skulle öfverflytta all sin trohet och tillit till ynglingen som stod vid hans sida, till Axel Delling.

Där utbringades intet lefve, där skallade intet hurrarop, när han åter betäckte sitt hufvud. Den förestående skiljsmässans bitterhet hvilade tung öfver dem; inte så mycket för talarens skull, kanske, ty han var ju dem jämförelsevis obekant. Men genom honom talade generationer af en släkt, till hvilken de vant sig att se upp och hvares väl och ve i första och sista hand

varit oskiljaktigt förbundet med deras eget. Aldrig mer skulle någon Brandholm nämnas först bland häradets storherrar, aldrig mer skulle deras röster göra utslaget i kommunens angelägenheter.

Tysta och tungsinta gingo de fram till altanen, hvar och en tryckande gamle brukspatronns framräckta hand. Sedan troppade de af i spridda skaror nedåt allén, hem till sina hyddor, ty allt arbete var instäldt för återstoden af dagen.

Framemot skymningen aftonen därpå skramlade en åkaredroska öfver kullerstenarne framför det lilla huset uppe bland södra bärigen. Den trogna Beata, som gick i trädgårdstäppan och vattnade astrarna, linkade ut på gatan så hastigt hennes skröpliga fortkomstledamöter förmodade bära henne, där hon stämde upp en glädjelåt, så melodiskt rik och ordmättad, att gamle notarien hart när blifvit alldeles vimmelkantig och anropade henne vid allt hvad heligt var att lägga band på sig. Men den enögda draken stod på intet vis att hejda. Där hade naturligtvis förekommit flere märkliga upplevelser

än någonsin förr, och allt detta skulle nu på tapeten.

— Men *hvar* har notarien fått pengar ifrån under hela denna tid, afbröt hon sig plötsligt med knogarna i sidorna och en storinkvisitors blick i sina beskedliga ögon. Ty hon hade haft reda på husbondens ekonomi lika så godt som han själf och visste, att han inte varit i tillfälle lyfta sin pension för det sista kvartalet.

Libert Brandholm skrufvade på sig en smula otåligt.

— Äsch, jag bodde ju alldeles gratis därnere, vet jag, och då kunde det väl näppeligen gå åt något.

— Så att nu ha vi det riktigt bra förspändt hvad affärerna anbelangar.

— Ja, instämde han och slog sig pustande ned i den nötta gungstolen; nu ha vi det riktigt bra förspändt.

— Men, fortfor Beata, säg mig nu en enda sak till, innan jag dukar kvällsmaten. *Hvar* har notarien hållit till hela denna tid?

Libert Brandholm hade ständigt motsett den frågan och hade upprepade gånger sökt förbereda sig på den utan att dock någonsin lyckas.

Verkliga förhållandet vågade han för ingen del uppvisa, ty han kände alltför väl till hennes munvighet, då kaffekannen gick laget rundt bland hennes vetgiriga bekanta. Därför fick hon nöja sig med den sväfvande upplysningen, att han gästade aflägsna släktingar nere i Sörmland. — Huru mycket hon trodde häraf vill jag lemna osagdt — alltnog, hon kände på sig, att ämnet var ömtåligt och undvek för framtiden att direkt vidröra det, ehuru ju då och då någon lätt bortjagad rekognoseringspatrull skickades fram att kunska. —

Ack, hvad gamle notarien kände det ljufligt att omsider vara riktigt hemma igen. Under vistelsen på landet hade han så när glidit ur alla sina små oskyldiga vanor. Huru mången gång hade han inte saknat de vidlyftiga morgonsamtalen med kvarterets beskedliga småfolk och den makalösa utsikten öfver södra inloppet, där de passagerarefyllda lustbåtarne ilade till och från skärgårdens tusende täcka sommarvillor, där »tout Stockholm» hvilade sig efter vintermånadernas strapatser.

De anspråksfulla statsrummen på Stjärnebyholm saknade alla personliga anknytningspunkter för honom. De vräkigt svängda sofforna

de bukigt dryga skåpen och de stela stolsraderna — all denna pompösa ödslighet verkade fränstötande på honom. Där hade han aldrig älskat eller lidit, där var han ju dömd att gå som en främling i sitt eget hus. Men denna låga, obekväma boning hade skådat all hans lefnads glädje och all hans lefnads smärta; det var en minnens heliga borg, som han byggt sig själf, tum för tum.

Och så fick han då fortsätta som han börjat, ostörd af alla bekymmer öfver de skatter, hvilkas glans han skådat utan att blifva bländad. Han visste, hurusom hans rikedomar därborta hejdlöst stego och stego. Där sågades timmer, där mäjades säd, där sändes mejeriprodukter på England, där skedde aktieutdelningar och likvidationer i vinstgifvande företag.

Mången gång kunde han vakna midt i natten med kallsvetten i pannan efter en hemsk dröm, om huru hans bekanta äntligen listat ut hans hemlighet och hurusom de skockade sig i en öfverskådlig skara utanför huset för att se huru han tog sig ut, sedan han kommit till all denna härlighet.

Men han tröstade sig dock snart med, att

hans farhågor endast voro en skugga och att i detta enda fall verkligheten var bättre än drömmen.

Jag såg en gång i fjärran land en blek, tård gestalt, hvars korta, meteorlika bana genom lifvet ständigt följdes af ett halft dussin civilklädda detektiver, de där hade att vaka öfver det deras skyddsling icke skulle blifva bortröfvad af banditer för att sedan frigifvas mot en oskäligen lösesumma. Han hade börjat som circusclown i East End och slutade som guldvaskare i Transvaal, där han lyckades sålla fram mera af den gula metallen än någon i mannaminne före honom.

Denna varelse saknade sinnets jämvikt, nattens ro och förtroendet för sin nästa. Likt den flygande holländaren flackade han fridlös jorden kring, tills han inte längre förmådde bära tillvarons börda, utan själf löste den stora gåtan i Atlantens böljor.

Men hans fattiga tröst var, att han afundsjukt uppmärksammades hvart han kom, ty han var och förblef *le cri du jour*, som Maupassant säger, och hvarenda dagdrifvare i Pratern kunde tala om för dig, att där gick Barney Barnato...

Jag har ofta tänkt, att denne man ändå ägde bra litet i jämförelse med gamle notarien. Ty aldrig har det väl funnits någon, hos hvilken tillgångar och behof stått i skarpare motsats än hos Libert Brandholm, någon som visare vetat styra sin farkost genom lyckans ebb och flod.

Han var världens rikaste man. —

